

PLAN UPRAVLJANJA DESTINACIJOM I IZRAČUN PRIHVATNOG KAPACITETA - MOŠĆENIČKA DRAGA

Naručitelj: Turistička zajednica općine Mošćenička Draga
Izrađivač: Sveučilište u Rijeci, Fakultet za menadžment u
turizmu i ugostiteljstvu

Mošćenička Draga, prosinac 2025.

Sadržaj:

1.	UVOD	1
2.	PLAN UPRAVLJANJA TURISTIČKOM DESTINACIJOM.....	2
2.1.	Polazne osnove donošenja plana	2
2.2.	Postupak izrade plana upravljanja	3
3.	ANALIZA STANJA TURIZMA	6
3.1.	Analiza stanja – obuhvat i ciljevi	6
3.2.	Analiza turističkih kretanja i obilježja turista	7
3.2.1.	Turistički dolasci i noćenja	7
3.2.2.	Sezonalnost i tržišta	11
3.3.	Analiza atrakcijske osnove.....	13
3.4.	Analiza javne turističke infrastrukture	19
3.5.	Analiza turističkih proizvoda i usluga	20
3.6.	Analiza digitalizacije	25
3.7.	Analiza ljudskih potencijala	27
3.8.	Analiza pristupačnosti za osobe s invaliditetom	30
3.9.	Analiza komunalne i prometne infrastrukture.....	32
3.10.	Analiza komunikacijskih aktivnosti	33
3.11.	Analiza konkurentnosti i benchmarking	34
3.12.	Analiza trendova	36
4.	POKAZATELJI ODRŽIVOSTI TURIZMA DESTINACIJE	42
4.1.	Uloga i obilježja pokazatelja održivosti turizma	42
4.2.	Obvezni pokazatelji održivosti turizma	43
5.	POKAZATELJI PRIHVATNOG KAPACITETA.....	52
5.1.	Koncept prihvatnog kapaciteta.....	52
5.2.	Obvezni pokazatelji prihvatnog kapaciteta	54
5.3.	Dodatni pokazatelji prihvatnog kapaciteta	78
5.4.	Analiza scenarija	81
6.	PRIMARNA ISTRAŽIVANJA.....	84
6.1.	Anketiranje lokalnog stanovništva.....	84
6.2.	Anketiranje turista i jednodnevnih posjetitelja	86
7.	STRATEŠKI OKVIR ZA RAZVOJ DESTINACIJE.....	90
7.1.	SWOT analiza	90
7.2.	Načela, vizija, misija i ciljevi razvoja turizma.....	91
7.3.	Procjena razvoja potencijala turističkih proizvoda	94
7.3.1.	Ljetni odmorišni turizam	95
7.3.2.	Outdoor turizam	95
7.3.3.	Kulturni i kreativni turizam	96
7.3.4.	Gastronomski turizam	97
7.3.5.	Događajni turizam	98

7.4. Temeljne odrednice marketinga turističke destinacije	98
8. MJERE I AKTIVNOSTI, SMJERNICE I PREPORUKE ZA DIONIKE, POPIS PROJEKATA.....	103
8.1. Mjere i aktivnosti	103
8.2. Smjernice i preporuke	112
POPIS PROJEKATA.....	115
9. IMPLEMENTACIJA I PRAĆENJE PROVEDBE PLANA.....	119
10. ZAKLJUČAK	121
11. POPIS REFERENCI	123
12. POPIS TABLICA I GRAFIKONA.....	125
13. PRILOZI	126
1. Udio zaštićenih područja u destinaciji u ukupnoj površini destinacije (ukupno i pojedinačno po kategoriji zaštite)	126
2. Popis zaštićenih kulturnih dobara, preventivno zaštićenih dobara i zaštićenih prirodnih područja	126

1. UVOD

Plan upravljanja destinacijom i izračun prihvatnog kapaciteta za Općinu Mošćenička Draga predstavlja temeljni planski dokument za razvoj održive destinacije, čija je primarna svrha usmjeravanje razvoja turizma u skladu s načelima održivosti uzimajući u obzir sve relevantne planske dokumente koji su vezani uz prirodu, kulturu, prostor, demografiju i ostale aspekte destinacije. Plan upravljanja destinacijom obuhvaća četverogodišnje razdoblje od 2025. do 2029. godine. Izrađivač plana je Turistička zajednica općine Mošćenička Draga.

Cilj Plana je definirati aktivnosti koje će doprinijeti uspostavi ravnoteže između društvenih, okolišnih i gospodarskih aspekata razvoja, uzimajući u obzir tržišne trendove (promjenjive potrebe turista i posjetitelja) te prostorne i razvojne specifičnosti općine Mošćenička Draga. Time se stvara temelj za razvoj održive, konkurentne i prepoznatljive destinacije koja kontinuirano unapređuje kvalitetu života lokalnog stanovništva, ali i osigurava kvalitetan boravak turista i posjetitelja. Nadalje njegova je svrha omogućiti održivi razvoj destinacije kroz očuvanje prirodnih i kulturnih resursa, prepoznavanje komparativnih prednosti i nedostataka te iskorištavanje prilika koje proizlaze iz tržišnih kretanja.

Plan se izrađuje na temelju sinteze različitih izvora informacija, uključujući analitičke podatke, stručne procjene i participativni doprinos ključnih dionika. Dobro strukturiran Plan upravljanja destinacijom povećava konkurentnost Općine na turističkom tržištu, privlači turiste i investicije te osigurava pozitivan utjecaj turizma na lokalnu zajednicu kroz unapređenje infrastrukture i usluga. Istodobno omogućuje kontinuirano praćenje i evaluaciju turističkih aktivnosti, prilagodbu strategija te učinkovito upravljanje resursima poput vode, energije i otpada, smanjujući negativne učinke na okoliš i lokalnu zajednicu. Konačni rezultat procesa izrade Plana upravljanja je kvalitetna podloga za donošenje odluka i mjera koje usmjeravaju turistički razvoj prema održivosti.

2. PLAN UPRAVLJANJA TURISTIČKOM DESTINACIJOM

2.1. Polazne osnove donošenja plana

Plan upravljanja turizmom usklađen je sa Zakonom i pravilnicima koji određuju izradu i način izrade plana upravljanja destinacijom. Plan je izrađen sukladno Zakonu o turizmu (Narodne novine 156/2023) i Zakonom o turističkim zajednicama i promicanju hrvatskog turizma (Narodne novine 52/2019 i 42/2020), a njegova izrada usklađena je s ključnim planskim i strateškim dokumentima na lokalnoj, regionalnoj i nacionalnoj razini. Na nacionalnoj razini to su dokumenti: Strategija razvoja održivog turizma do 2030. godine, Nacionalni plan razvoja održivog turizma do 2027. godine, Strateški marketinški i operativni plan hrvatskog turizma te Nacionalna razvojna strategija do 2030. godine. Na regionalnoj razini to je: Plan razvoja turizma Primorsko-goranske županije do 2030. godine, a na lokalnoj razini: Provedbeni program Općine Mošćenička Draga 2025. – 2029. te Strategija zelene urbane obnove Općine Mošćenička Draga. U cilju što kvalitetnije razrade planskih aktivnosti usmjerenih k održivosti u obzir su uzeti i svi dokumenti Europske unije koji su usmjereni održivosti te posebno turizmu.

Metodološki okvir izrade ovog Plana upravljanja temeljio se na pravilnicima Ministarstva turizma i sporta Republike Hrvatske koji su osigurali realizaciju dokumenta koji doprinosi realizaciji ciljeva održivosti, a to su:

1. Pravilnik o metodologiji izrade plana upravljanja destinacijom, Narodne novine 112/2024.
2. Pravilnik o pokazateljima za praćenje razvoja i održivosti turizma, Narodne novine 112/2024.
3. Pravilnik o metodologiji izračuna prihvatnog kapaciteta, Narodne novine 112/2024.

U izradi Plana upravljanja korištene su sljedeće smjernice i udžbenik za polaznike Upravljanje turističkom destinacijom Ministarstva turizma i sporta Republike Hrvatske:

1. Smjernice i upute za izradu plana upravljanja destinacijom
2. Smjernice za izračun obaveznih pokazatelja prihvatnog kapaciteta destinacije
3. Smjernice za provođenje istraživanja zadovoljstva cjelokupnim boravkom u destinaciji
4. Smjernice za provođenja istraživanja stavova lokalnog stanovništva o turizmu i utjecaju turizma na kvalitetu života
5. Upravljanje turističkom destinacijom – udžbenik za polaznike

Sadržaj Plana objedinjuje sljedeće cjeline:

- Uvod

- Analiza stanja
- Pokazatelji održivosti destinacije
- Pokazatelji prihvatnog kapaciteta
- Analiza scenarija
- Primarna istraživanja
- Vizija i ciljevi razvoja
- Razvojni potencijal turističkih proizvoda
- Razvojni smjer s mjerama i aktivnostima
- Smjernice, preporuke i provedba.

Korištenjem različitih kvalitativnih i kvantitativnih metoda — uključujući anketiranje lokalnog stanovništva, turista i posjetitelja te provedbu participativnih radionica — zajedno sa analizom dostupnih i relevantnih izvora podataka, definirani su ključni turistički proizvodi s najvećim razvojnim potencijalom do 2029. godine. Slijedeći propisanu metodologiju izrade Plana upravljanja, tijekom analize održivosti destinacije obrađeno je ukupno 17 pokazatelja održivosti te 39 (36 obveznih i 3 dodatna) pokazatelja prihvatnog kapaciteta.

2.2. Postupak izrade plana upravljanja

U procesu izrade Plana upravljanja uključeni su svi relevantni dionici koji djeluju u turizmu i planiranju turističkog razvoja: predstavnici jedinice lokalne samouprave tj. Općine Mošćenička Draga, lokalno stanovništvo, predstavnici gospodarskog sektora, stručne institucije i akademska zajednica, organizacije civilnog društva, turisti i posjetitelji (tablica 1.)

Tablica 1. Dionici uključeni u izradu Plana upravljanja

Dionici	Predstavnik/ci dionika	Način sudjelovanja
Turistička zajednica	Turistička zajednica općine Mošćenička Draga	Izrađivač Plana upravljanja. Prikuplja podatke iz evisitora i drugih sekundarnih izvora podataka, koordinira izradu plana, usklađuje dionike, aktivno sudjeluje u radionicama i sastancima.
Jedinica lokalne uprave i samouprave	Općina Mošćenička Draga	Uključeni u radne sastanke, intervjuje, radionice,

		definiranje projekata, sudjeluju u izradi i prezentaciji plana.
Gospodarstvo	Pružatelji smještajnih i ugostiteljskih usluga	Sudjeluju u anketiranju, radionicama i prezentaciji plana.
Lokalno stanovništvo	Stanovništvo destinacije općine Mošćenička Draga	Sudjeluju u anketiranju te u radionicama
Nevladine organizacije	Predstavnici udruga	Sudjeluju u organizaciji anketiranja, radionicama
Stručnjaci i akademska zajednica	Fakultet za menadžment u turizmu i ugostiteljstvo, Sveučilište u Rijeci	Analiza sadašnjeg stanja, anketiranje, analiza podataka, izrada plana, održavanje prezentacija, radnih sastanaka, intervjua.

Izvor: izrada autora

Plan se izrađuje sukladno propisanoj metodologiji, a važno je uključivanje svih dionika u turizmu i u sustavu upravljanja destinacijom. Dionici su uključeni kroz organizaciju dviju radionica i fokus grupa te je održano više radnih sastanaka. U skladu s preporukom organizirane su dvije radionice za dionike u kojima su dionici nakon prezentiranja rezultata vrlo aktivno raspravljali o stavovima i razmišljanjima o pojedinim dijelovima Plana upravljanja. Sukladno smjernicama tijekom izrade Plana upravljanja provedena su dva anketiranja i to:

1. anketiranje lokalnog stanovništva
2. anketiranje turista i jednodnevnih posjetitelja

Plan se javno objavljuje, a njegov proces izrade i provedbe obuhvaća promotivne i edukacijske aktivnosti s ciljem podizanja razine svijesti svih dionika – uključujući posjetitelje i lokalno stanovništvo – o važnosti održivog razvoja turizma.

Zaključna razmatranja ovog Plana upravljanja usmjerena su na očuvanje i valorizaciju prirodne i kulturne baštine Općine Mošćenička Draga, uz istodobno unapređenje kvalitete boravka turista i kvalitete života lokalnog stanovništva. Ključ uspjeha leži u usklađenom i uravnoteženom djelovanju svih dionika, zajednički usmjerenih prema cilju stvaranja održive, prepoznatljive i konkurentne destinacije.

3. ANALIZA STANJA TURIZMA

3.1. Analiza stanja – obuhvat i ciljevi

Analiza stanja u Mošćeničkoj Dragi predstavlja polazište za sagledavanje sadašnjeg razvoja turizma i njegove uloge u lokalnoj zajednici. Ovaj postupak omogućava prepoznavanje ključnih potencijala destinacije, uočavanje postojećih izazova te definiranje temelja za daljnje upravljanje razvojem turizma na održiv i konkurentan način.

Turistička zajednica općine Mošćenička Draga obuhvaća naselje Mošćenička Draga, povijesni gradić Mošćenice, Brseč i okolna manja naselja. Administrativno pripada Primorsko-goranskoj županiji. Prema popisu iz 2021. godine općina broji 1.288 stanovnika i prostire se na površini od oko 46 km². Smještena je na južnom dijelu Opatijske rivijere, u podnožju Parka prirode Učka, a naselja su raspoređena uz obalu i u zaleđu koje se odlikuje prirodnim i kulturnim vrijednostima.

Turizam je ključna gospodarska djelatnost općine, a destinacija je posebno prepoznata po šljunčanoj plaži Sipar, jednoj od najpoznatijih na Kvarneru, ribarskoj lučici i obalnoj šetnici. Osim prirodnih ljepota, destinacija se ističe kulturno-povijesnim naslijeđem kao što je srednjovjekovni gradić Mošćenice s očuvanom starom jezgrom, crkvama i etnografskom zbirkom te pitoreskni Brseč s autentičnom arhitekturom i kulturnim manifestacijama. Spoj mora, planine i baštine čini Mošćeničku Dragu osobito atraktivnom za razvoj selektivnih oblika turizma.

Ciljevi analize stanja su:

- pružiti sveobuhvatan uvid u trenutno stanje turističke ponude i potražnje,
- identificirati snage i slabosti destinacije,
- sagledati tržišne trendove i promjene u obilježjima turista,
- stvoriti podlogu za izradu plana upravljanja i definiranje razvojnih mjera,
- osigurati usklađenost planiranja s važećim lokalnim, županijskim i nacionalnim strateškim dokumentima (npr. Strategija razvoja održivog turizma do 2030., Strateški marketinški i operativni plan hrvatskog turizma 2023.–2027.).

Analiza stanja za TZ općine Mošćenička Draga sastoji se od sljedećih elemenata:

- Analize turističkih kretanja i obilježja turista
- Analize atrakcijske osnove
- Analize javne turističke infrastrukture
- Analize turističkih proizvoda i usluga

- Analize digitalizacije
- Analize ljudskih potencijala
- Analize pristupačnosti za osobe s invaliditetom
- Analize komunalne i prometne infrastrukture
- Analize komunikacijskih aktivnosti
- Analize konkurentnosti i benchmarkinga
- Analize trendova.

3.2. Analiza turističkih kretanja i obilježja turista

Analiza turističkih kretanja i obilježja turista za područje Mošćeničke Drage temelji se na podacima iz sustava eVisitor. U analizu su uključene godine 2019., 2021., 2022., 2023. i 2024., dok je 2020. godina izostavljena zbog izvanrednih okolnosti izazvanih pandemijom bolesti COVID-19, koje su značajno poremetile turističke tokove i nisu reprezentativne za uobičajene trendove.

Analizom su obuhvaćeni ključni pokazatelji turističkog prometa u razdoblju 2019.–2024., pri čemu je naglasak stavljen na usporedbu domaćih i stranih gostiju te na raspodjelu dolazaka i noćenja prema vrstama smještajnih objekata. Posebno su analizirani pokazatelji prosječno trajanje boravka turista i struktura noćenja, čime se dobiva uvid u razlike među pojedinim vrstama smještaja. Nadalje, provedena je detaljna analiza sezonalnosti kroz mjesečnu raspodjelu dolazaka i noćenja, koja omogućuje sagledavanje dinamike predsezone, glavne sezone i posezone. Dodatno su obrađena glavna emitivna tržišta, s naglaskom na njihove udjele, promjene u odnosu na prethodne godine i specifične obrasce po vrstama smještaja. Na taj način omogućeno je dublje razumijevanje strukture potražnje i identificiranje potencijalnih smjernica za daljnji razvoj turizma

3.2.1. Turistički dolasci i noćenja

U nastavku su u tablici 2 prikazani podaci o ukupnim turističkim dolascima i noćenjima s odvojenim prikazom domaćih i stranih gostiju, dok grafikon 1 prikazuje kretanje ukupnih dolazaka i noćenja na području destinacije u razdoblju od 2019. do 2024. godine.

Tablica 2. Ukupan turistički promet na području TZ Mošćenička Draga (dolasci i noćenja 2019.–2024.)

Godina	Dolasci ukupno	Dolasci domaći	Dolasci strani	Noćenja ukupno	Noćenja domaći	Noćenja strani
2019	53.036	2.360	50.676	273.633	12.644	260.989

2021	40.717	3.216	37.501	226.514	12.734	213.780
2022	52.553	3.770	48.783	272.118	13.178	258.940
2023	52.939	3.064	49.875	275.358	11.982	263.374
2024	54.664	3.611	51.053	278.839	14.905	263.934

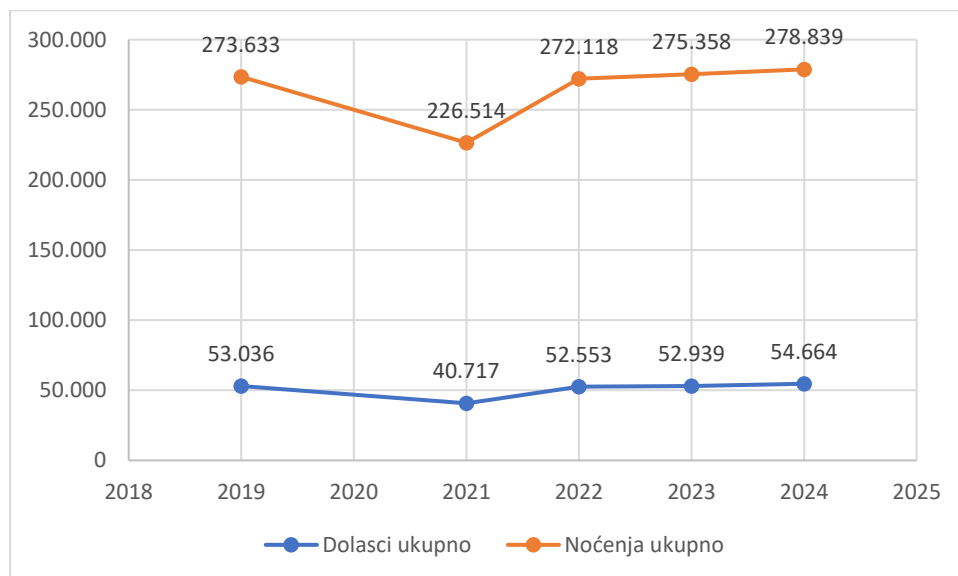
Izvor: Prema podacima TZ Mošćenička Draga iz eVisitora

Kretanja turističkog prometa na području TZ Mošćenička Draga u razdoblju 2019.–2024. godine pokazuju izražen oporavak nakon pandemijskog pada u 2021. godini. U odnosu na 2019., u 2024. godini ostvaren je rast dolazaka od 3,1 % (s 53.036 na 54.664) te rast noćenja od 1,9 % (s 273.633 na 278.839). Najveći pad zabilježen je u 2021., kada su dolasci pali za 23,2 %, a noćenja za 17,2 % u odnosu na 2019.

Od 2022. nadalje bilježi se kontinuiran oporavak, a 2023. i 2024. godine potvrđuju stabilizaciju prometa na razini i iznad one iz predpandemijskog razdoblja. Posebno je značajan rast domaćih gostiju: njihovi dolasci porasli su s 2.360 u 2019. na 3.611 u 2024. (+53 %), a noćenja s 12.644 na 14.905 (+17,9 %). Strani gosti i dalje čine dominantan dio prometa (više od 94 % svih noćenja u 2024.), uz značajno povećanje udjela domaćih gostiju.

Usporedba 2024. s 2023. pokazuje rast od 3,3 % u dolascima (s 52.939 na 54.664) i 1,3 % u noćenjima (s 275.358 na 278.839).

Grafikon 1. Broj noćenja i dolazaka na području TZ Mošćenička Draga u razdoblju 2019.-2024.

Izvor: Prema podacima TZ Mošćenička Draga iz eVisitora

Tablica 3 prikazuje kretanje prosječnog trajanja boravka turista na području TZ Mošćenička Draga u razdoblju od 2019. do 2024. godine, s odvojenim prikazom domaćih i stranih gostiju.

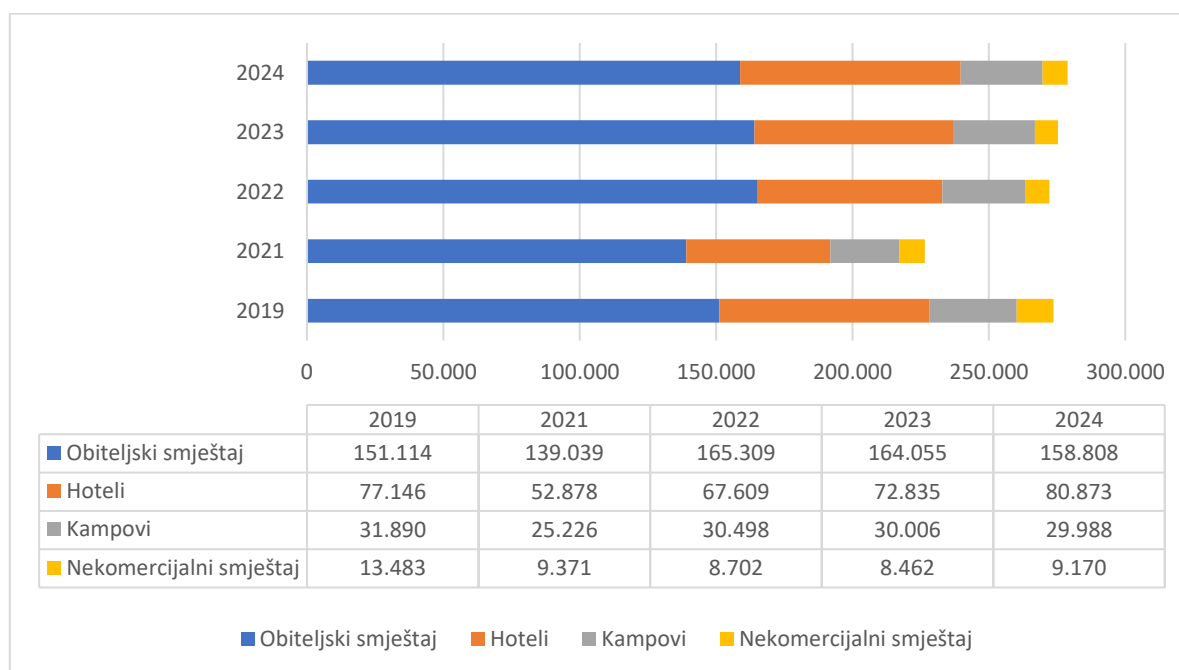
Tablica 3. Prosječno trajanje boravka turista (u danima) na području TZ Mošćenička Draga u razdoblju 2019.-2024.

Godina	Svi	Domaći	Strani
2019	5,16	5,36	5,15
2021	5,56	3,96	5,70
2022	5,18	3,50	5,31
2023	5,20	3,91	5,28
2024	5,10	4,13	5,17

Izvor: Prema podacima TZ Mošćenička Draga iz eVisitora

Kada se promatra prosječno trajanje boravka, uočava se trend skraćivanja u odnosu na 2019. godinu. Tada je prosječan boravak iznosio 5,16 dana, dok je 2024. pao na 5,10 dana, što predstavlja smanjenje od 1,2 %. Taj je pad posebno izražen kod domaćih gostiju, čiji se boravak skratio s 5,36 dana u 2019. na 4,13 dana u 2024. (–23,0 %). Kod stranih gostiju, koji ostvaruju više od 94 % ukupnog turističkog prometa, boravak je ostao stabilniji, uz blagi pad s 5,15 na 5,17 dana (–0,4 %).

Grafikon 2. Struktura i kretanje noćenja turista prema vrstama smještajnih objekata na području TZ Mošćenička Draga (2019.–2024.)

Izvor: Prema podacima TZ Mošćenička Draga iz eVisitora

Podaci pokazuju da su objekti u domaćinstvu u 2024. godini zadržali vodeću ulogu s 158.808 noćenja, što čini 56,9 % ukupnih noćenja. U odnosu na 2019. riječ je o rastu od +5,1 %, dok je u usporedbi s 2023. zabilježen blagi pad, što upućuje na stabilizaciju nakon višegodišnjeg rasta i potvrđuje trajnu važnost privatnog smještaja u strukturi ponude destinacije.

Hoteli su ostvarili 80.873 noćenja u 2024., što predstavlja rast od +4,8 % u odnosu na 2019. i +11,0 % u odnosu na 2023. godinu. Njihov udio u ukupnim noćenjima povećao se na 29,0 %, što potvrđuje jačanje hotelskog segmenta i postupni povratak na poziciju koju je imao prije pandemije.

Kampovi su u 2024. godini ostvarili 29.988 noćenja, što predstavlja smanjenje od –6,0 % u odnosu na 2019. te blagi pad od –0,1 % u odnosu na 2023. godinu. Njihov udio u ukupnoj strukturi noćenja iznosi 10,8 %, što ih čini stabilnom, ali manjom kategorijom.

Nekomercijalni smještaj ostvario je 9.170 noćenja, što je pad od –32,0 % u odnosu na 2019., ali i rast od +8,4 % u odnosu na 2023. godinu. Njihov udio u strukturi iznosi 3,3 %, što potvrđuje da je riječ o sporednom segmentu.

Ukupno gledano, u 2024. godini ostvareno je 278.839 noćenja, što je +1,9 % više nego 2019. te +1,3 % više nego 2023. Struktura noćenja pokazuje da destinacija sve više balansira između privatnog smještaja i hotela, dok kampovi zadržavaju stabilan udio, a ostali objekti bilježe snažan rast.

Tablica 4 prikazuje kretanje turističkog prometa po naseljima na području TZ Mošćenička Draga u 2023. i 2024. godini, s usporedbom dolazaka i noćenja.

Tablica 4. Turistički promet po naseljima na području TZ Mošćenička Draga (2023.–2024.)

Objekt lokacija Naselje	BROJ NOĆENJA			BROJ DOLAZAKA		
	2024.	2023.	indeks	2024.	2023.	indeks
Brseč	17.092	19.750	86,54	2.792	3.298	84,66
Golovik	4.954	4.685	105,74	664	714	93,00
Grabrova	1.427	1.485	96,09	144	158	91,14
Kalac	6.277	5.760	108,98	808	720	112,22
Kraj (Mošćenička Draga)	7.386	8.136	90,78	1.296	1.265	102,45
Martina	5.225	6.734	77,59	628	846	74,23
Mošćenice	17.535	16.366	107,14	2.737	2.503	109,35
Mošćenička Draga	193.652	187.214	103,44	42.271	40.205	105,14
Obrš	3.259	3.571	91,26	422	438	96,35
Sučići	1.318	1.478	89,17	192	225	85,33
Sveta Jelena (Brseč)	8.581	8.076	106,25	1.207	1.033	116,84
Sveti Anton (Mošćenička Draga)	3.299	3.852	85,64	393	436	90,14
Zagore	8.834	8.251	107,07	1.110	1.098	101,09
Ukupno	278.839	275.358	101,26	54.664	52.939	103,26

Izvor: Prema podacima TZ Mošćenička Draga iz eVisitora

Analiza turističkog prometa po naseljima na području TZ Mošćenička Draga pokazuje da je najveća koncentracija noćenja i dolazaka ostvarena u samom naselju Mošćenička Draga, s ukupno 193.652 noćenja i 42.271 dolaskom u 2024. godini. U odnosu na 2023., to predstavlja rast od +3,4 % u noćenjima i +5,1 % u dolascima. Važna turistička središta su i Mošćenice

(17.535 noćenja; +7,1 %), Brseč (17.092 noćenja; –13,5 %) te Sveta Jelena (8.581 noćenje; +6,3 %).

Pojedina naselja bilježe različite trendove: Kalac, Mošćenice, Sveta Jelena i Zagore ostvarili su rast i noćenja i dolazaka, dok su Brseč i Martina zabilježili značajniji pad (–13,5 % i –22,4 % noćenja). Naselja poput Golovika i Kraja imaju stabilne rezultate, s blagim odstupanjima, dok su manja mjesta poput Obrša, Sučića i Sv. Antona zabilježila padove u oba pokazatelja.

3.2.2. Sezonalnost i tržišta

U nastavku je prikazan mjesečni raspored turističkog prometa na području TZ Mošćenička Draga u razdoblju 2023. i 2024. godine. Tablica uključuje usporedbu dolazaka i noćenja, kao i pripadajuće indekse, čime se omogućuje jasniji uvid u izraženost sezonalnosti i promjene u obrascima turističke potražnje.

Tablica 5. Sveukupno dolasci i noćenja po mjesecima, usporedba 2024/2023

Datum	DOLASCI 2024	DOLASCI 2023	INDEKS (Dolasci)	NOĆENJA 2024	NOĆENJA 2023	INDEKS (Noćenja)
Siječanj	29	46	63,04	556	844	65,88
Veljača	34	45	75,56	318	457	69,58
Ožujak	1.154	99	1165,66	3.634	762	476,90
Travanj	2.411	3.271	73,71	8.295	10.090	82,21
Svibanj	5.365	4.731	113,40	20.952	17.584	119,15
Lipanj	8.160	8.771	93,03	37.703	43.389	86,90
Srpanj	13.124	13.205	99,39	75.074	73.759	101,78
Kolovoz	14.012	12.577	111,41	82.708	79.171	104,47
Rujan	6.585	7.423	88,71	33.879	38.036	89,07
Listopad	2.706	1.797	150,58	11.441	7.730	148,01
Studen	219	53	413,21	1.113	479	232,36
Prosinac	865	921	93,92	3.166	3.057	103,57
Ukupno	54.664	52.939	103,26	278.839	275.358	101,26

Izvor: Prema podacima TZ Mošćenička Draga iz eVisitora

Analiza sezonalnosti potvrđuje da je turistički promet u Mošćeničkoj Dragi snažno koncentriran u ljetnim mjesecima, s vrhuncem u srpnju i kolovozu. U ta dva mjeseca ostvareno je gotovo 50 % svih dolazaka i 56 % svih noćenja u 2024. godini. U usporedbi s 2023. godinom, predsezona (siječanj – svibanj) bilježi snažne oscilacije: dok su siječanj, veljača i travanj zabilježili pad, ožujak je donio višestruko veći promet (više od 11 puta u dolascima i gotovo 5 puta u noćenjima), a svibanj rast od +13 % u dolascima i +19 % u noćenjima.

Glavna sezona (lipanj – kolovoz) pokazuje stabilne rezultate. Lipanj je bio nešto slabiji nego 2023. (–7 % dolazaka, –13 % noćenja), dok su srpanj i kolovoz donijeli rast, osobito kolovoz s povećanjem dolazaka za +11 % i noćenja za +4,5 %.

U posezoni (rujan – listopad) zabilježeni su kontrastni rezultati: rujan je pao za oko –11 %, dok je listopad ostvario izniman rast (+51 % dolazaka i +48 % noćenja). Studeni je također donio višestruko veći promet nego prethodne godine, dok prosinac ostaje stabilan na razini 2023.

Ukupno gledano, 2024. godina donijela je blagi, ali stabilan rast prometa (+3,7 % dolazaka i +1,2 % noćenja) u odnosu na 2023., uz značajan doprinos predsezonskih i posezonskih mjeseci.

Tablica 6 prikazuje deset najvažnijih emitivnih tržišta TZ Mošćenička Draga u razdoblju 2023.–2024., s naglaskom na broj dolazaka i noćenja te njihove indekse rasta.

Tablica 6. Top 10 emitivnih tržišta TZ Mošćenička Draga prema dolascima i noćenjima (2023.–2024.

Država	DOLASCI			NOĆENJA		
	2024.	2023.	indeks	2024.	2023.	indeks
Njemačka	13.569	13.463	100,79	87.218	89.902	97,01
Austrija	10.607	10.862	97,65	50.261	52.062	96,54
Slovenija	5.167	4.565	113,19	19.137	16.778	114,06
Italija	3.849	3.995	96,35	16.355	17.113	95,57
Mađarska	3.532	3.141	112,45	16.167	14.455	111,84
Hrvatska	3.611	3.064	117,85	14.905	11.982	124,39
Poljska	2.228	2.253	98,89	13.234	13.520	97,88
Češka	2.203	2.490	88,47	12.158	13.200	92,11
Slovačka	1.322	1.035	127,73	7.115	6.082	116,98
Nizozemska	1.248	1.358	91,90	5.821	6.971	83,50

Izvor: Prema podacima TZ Mošćenička Draga iz eVisitora

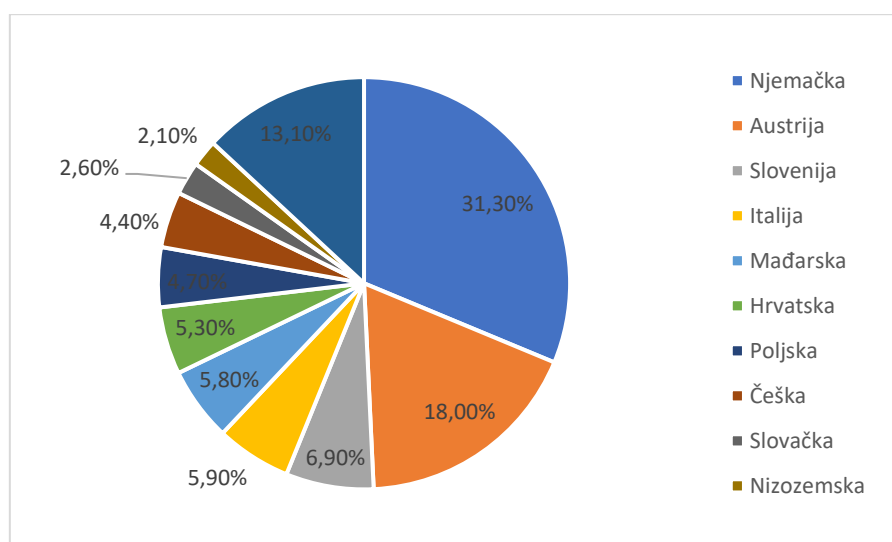
U 2024. godini Njemačka zauzima vodeću poziciju s više od 87 tisuća noćenja, iako bilježi blagi pad (–3 %). Austrija se nalazi na drugom mjestu s 50,3 tisuće noćenja, također uz pad od oko –3,5 % u odnosu na 2023. godinu. Nasuprot tome, Slovenija i Mađarska ostvaruju izražen rast, pri čemu su Slovenci povećali broj noćenja za +14 %, a Mađari za +11,8 %.

Domaći gosti također bilježe značajan porast. Broj noćenja domaćih gostiju u 2024. godini povećan je za čak +24,4 % u odnosu na prethodnu godinu, čime su se pozicionirali kao šesto najvažnije tržište. Italija i Poljska bilježe blagi pad noćenja (–4,4 % i –2,1 %), dok Češka i Nizozemska imaju izraženije smanjenje (–7,9 % i –16,5 %). Slovačka se istaknula kao najdinamičnije rastuće tržište s +27 % više dolazaka i +17 % više noćenja.

Ukupno gledano, struktura deset najvećih tržišta u 2024. godini upućuje na stabilnu dominaciju tradicionalnih emitivnih zemalja (Njemačka, Austrija, Italija, Slovenija), uz rastući značaj Mađarske i domaćih gostiju, dok su Češka i Nizozemska u padu.

Grafikon 3 prikazuje strukturu noćenja prema emitivnim tržištima TZ Mošćenička Draga u 2024. godini, s naglaskom na deset najvažnijih tržišta i skupinu ostalih zemalja.

Grafikon 3. Struktura noćenja prema emitivnim tržištima TZ Mošćenička Draga u 2024. godini

Izvor: Prema podacima TZ Mošćenička Draga iz eVisitora

Struktura noćenja u 2024. godini pokazuje izrazitu dominaciju njemačkih gostiju, koji ostvaruju 31,3 % svih noćenja. Slijedi austrijsko tržište s udjelom od 18 %, dok treće mjesto zauzimaju gosti iz Slovenije (6,9 %). Italija (5,9 %) i Mađarska (5,8 %) također imaju značajan udio, dok domaći gosti čine 5,3 % ukupnih noćenja. Ostala važna tržišta su Poljska (4,7 %), Češka (4,4 %), Slovačka (2,6 %) i Nizozemska (2,1 %). Kumulativno, ovih deset emitivnih tržišta čini gotovo 87 % svih noćenja, dok na ostale zemlje otpada 13,1 %. Takva koncentracija potvrđuje snažnu ovisnost destinacije o tradicionalnim srednjoeuropskim tržištima, osobito Njemačkoj i Austriji.

3.3. Analiza atrakcijske osnove

Područje Općine Mošćenička Draga obuhvaća brojne prirodne i kulturno-povijesne resurse koji su dijelom uključeni u turističku ponudu destinacije. Područje je smješteno na zapadnoj obali Istre, uz Kvarnerski zaljev, podno planine Učke (1.401 m) te skoro polovinom svog teritorija se nalazi u Parku prirode Učka. Ukupna površina općine iznosi oko 46,7 km². Spoj mora, obalnog dijela (osobito plažni prostori) i planine Učke čini ovu destinaciju specifičnim

spojem različitosti očuvanih prirodnih ljepota između mora i planine, uz raznoliku kulturno-povijesnu baštinu te blagom mediteranskom klimom.

Najznačajniju atrakcijsku osnovu Mošćeničke Drage čine plažni prostori. Obala Mošćeničke Drage duga je oko 16 kilometara na kojoj se nalaze plaže: Sipar, Sv. Ivan, Stupova, Cesara, Lučica, Uboka, Jelenščica, Senjavac i Klančac (tablica 7), uvale, stijene, lučice. Najduža i površinom najveća plaža je plaža Sipar smještena u Mošćeničkoj Dragi. U Mošćeničkoj Dragi je posebno atraktivna šetnica uz more koja završava s početkom FKK plažom i stepenicama prema srednjovjekovnom gradu Mošćenicama te park Contovo.

Tablica 7. Plaže Općine Mošćenička Draga

	Naziv plaže	Status u naravi	Dužina plaže (m)	Površina plaže (m ²)
1.	Plaža Sv. Ivan	Uređena	170	2500
2.	Plaža Stupova	Prirodna	30	600
3.	Plaža Cesara	prirodna	35	350
4.	Plaža Lučica, Kraj	Prirodna	20	100
5.	Plaža Uboka	prirodna	60	800
6.	Plaža Jelenščica	Prirodna	60	800
7.	FKK plaža Senjavac	Prirodna	50	350
8.	Plaža Sipar	Uređena	400	5000
9.	Plaža Klančac	Uređena	50	800
10.	Decking natkrivene stijene	Uređena	80	600

Izvor: Primorsko-goranska županija, Regionalni program uređenja i upravljanja morskim plažama na području Primorsko-goranske županije, 2015.

Mošćenička Draga ima luku koja obuhvaća površinu od 24.871 m² od čega 1877 m² kopnenog dijela i 22.994 m² morskog područja. Luka se sastoji iz operativne obale, zaštitnog gata-lukobrana i obale za privez plovila. Operativna obala je dužine 72 m + 15 m + 61 m, dubine uz obalni zid od 2.5-4.5 metra. Luka ima komunalni dio za privez plovila kapaciteta 62 vezova i 6 nautičkih vezova. Luka je opremljena napravama za privez brodica, lučkim svijetlom, navozom i dizalicom za brodove kapaciteta 3 tone te ima priključak na cestovnu prometnicu i vodovod.

Područje općine Mošćenička Draga jednim se dijelom nalazi u Parku prirode Učka. Od ukupne površine Parka prirode Učka 160,46 km², na području općine Mošćenička Draga se nalazi 23,37 km² ili 14,56%. Zaštićeno područje je i značajni krajobraz Učka južni dio, od čije se ukupne površine 8,76 km², samo 0,12 km² ili 1,39% nalazi na području Općine Mošćenička Draga. Proglašenjem Učke i dijela Ćićarije Parkom prirode Učka u travnju 1999. godine stvoreni su preduvjeti za bolju i organiziraniju turističku valorizaciju Učke kojom se ne ugrožava ovo specifično prirodno područje. Među brojnim stazama, putevima koji se nalaze na području Parka prirode Učka na području općine Mošćenička Draga nalazi se mitsko-povijesna staza „Trebišća – Perun”, otvorena 2009. godine čija je ukupna duljina 15 km, a staza s 13 informacijskih tabela govori o slavenskoj mitologiji i otkriva dolazak starih Slavena

na ova područja. Staza polazi iz Mošćeničke Drage i Mošćenica te kroz zaseoke kanjona Potoške vale dovodi do vrha Perun (880 m). Na toj stazi u 2024. godine u zaseoku Trebišće otvoren je interpretacijski centar Kuća stabla svijeta koji prezentira i interpretira slavensku mitologiju i autentičan način života ljudi na ovom području. Trebišća obuhvaćaju nekoliko tradicijskih objekata i stari mlin koji je obnovljen putem sredstava Interreg projekta „Mitski park“ V-A Slovenija-Hrvatska od 2018. do 2021. godine te je na stazi postavljeno pet kamenih elemenata od vapnenca kipara Ljube de Karine iz Brseča. To su sljedeći kameni elementi vezani uz staroslavensku mitologiju: Vrata u Perunov svijet, Mlini kamenovi, Raženo i zobeno zrno, Žreceve stope i Žrtvenik. Osim Parka prirode Učka značajan prostor je i stari park Contovo u centru Mošćeničke Drage, koji je ime dobio po prvom vlasniku, imućnom grofu Conteu, u kojem rastu brojne biljne vrste iz cijelog svijeta.

Na području općine se uz glavni centar Mošćeničku Dragu nalaze i dva srednjovjekovna gradića, Brseč i Mošćenice koji su zaštićene kulturno-povijesne cjeline te manji zaseoci: Golovik, Grabrova, Kalac, Kraj, Martina, Obrš, Sučići, Sveta Jelena, Sveti Anton, Zagore i drugi. Srednjovjekovnim gradićima Brsečem i Mošćenicama dominiraju župne crkve pa se tako u Brseču nalazi Župna crkva Sv. Jurja, u kojoj najstariji dijelovi datiraju prije 1470. godine, a u Mošćenicama Župna crkva Svetog Andrije Apostola, koja se prvi put spominje 1640. godine, ali sama crkva je starija. Na prostoru općine nalazi se još cijeli niz manjih sakralnih objekata koji pripadaju župama Mošćenica i Brseča. Na području općine nalaze se dokazi glagoljice koja se koristila u ovim krajevima, a najznačajniji je kraj crkvice Sv. Petra u Mošćeničkoj Dragi gdje se nalaze ostaci opatije i na ulazu u crkvicu kamenica za blagoslovljenu vodu iz 1573. godine ispisana glagoljicom.

U srednjovjekovnom gradu Mošćenicama nalazi se toš – mlin za masline koji se može razgledati u okviru razgleda Muzejske zbirke Mošćenice. Muzejskoj zbirci je tijekom 2022. i 2023. godine obnovljen stalni etnografski postav i sanirana zgrada u kojoj se nalazi. U Brseču se u gradskoj loži, na ulazu u stari grad, nalazi bista Eugena Kumičića, hrvatskog književnika i političara. Rođen je u Brseču gdje se nalazi i njegova rodna kuća, danas pretvorena u knjižnicu i galeriju Eugen K. U galeriji se tijekom ljeta odvijaju izložbe priznatih umjetnika. Na prostoru od 12.000 m² kraj samog srednjovjekovnog grada Brseča nalazi se park skulptura akademskog kipara Ljube de Karine otvoren u svibnju 2025. godine. U zaseoku Zagore umjetnik ima atelijer i galeriju, a njegove su skulpture postavljene u javnim prostorima u Hrvatskoj i inozemstvu. Nadalje prizore iz svakodnevnog života stanovnika Brseča se mogu vidjeti i u terariju umjetnika Zdenka Velčić koji svoje slike ima izložene u brsečkom zaseoku Golovik. U zaseoku Kraj nalazi se Interpretacijski centar Viktor Cara Emin u kojem se interpretira život i djelo Viktora Cara Emina koji je rodom iz Kraja.

Stanovnici općine Mošćenička Draga oduvijek su živjeli s morem pa tako je na ovom području bogato povijesno-kulturna baština ribarstva i pomorstva koja se prikazuje u interpretacijskom centru Kuća od mora. U Kući od mora izloženi predmeti govore o ribarstvu, podmorju, pomorstvu, tradicijskoj brodogradnji i razvoju draške luke. Na poznatoj rivi u Mošćeničkoj Dragi nalazi se 16 informativnih ploča s interpretacijskim tekstovima i fotografijama o vrstama ribolova, ribarnici, istezalištu za barke, moru, podmorju. Početkom srpnja se svake godine u Mošćeničkoj Dragi odvija tradicionalna Smotra i regata tradicijskih barki na jedra Mala barka – Štorija od mora. Inače umijeće gradnje i plovidbe tradicijskim barkama Kvarnera među kojima je i područje Općine Mošćenička Draga je upisano u Registar kulturnih dobara Republike Hrvatske – Listu zaštićenih kulturnih dobara pod brojem Z-7587.

Na području općine Mošćenička Draga su prema Registru kulturnih dobara zaštićena sljedeća kulturna dobra: arheološka zona kanjona Draga i Peruna, arheološka zona Molinarska Draga-Podmaj, hidroarheološke zone od rta Prklo do Riječke luke, kulturno-povijesna (urbanistička) cjelina Mošćenička Draga, kulturno-povijesna (urbanistička) cjelina Mošćenice, rodna kuća Eugena Kumičića, ruralna cjelina Kraj, ruralna cjelina Zagore – Brseč, toš Brseč, toš - mlin za masline Mošćenice, urbanistička cjelina naselja Brseč, umijeće gradnje i plovidbe tradicijskim barkama Kvarnera. Dok su preventivno zaštićena kulturna dobra: sakralno-agrarni krajolik brsečkog polja i crkva Sv. Sebastijana u Mošćenicama.

Bogatstvo prirodnih i kulturnih resursa općine Mošćenička Draga je vrlo raznoliko i potrebno je na održivim načelima upravljati njegovom integracijom u turistički proizvod destinacije. Prirodni i kulturni resursi su podložni promjenama i degradacijom ako se na njih negativno utječe te se gubi njihova vrijednost te očuvanost. Turizam djeluje na prostor te se zbog toga moraju iznaći načini koji će osigurati postojeće vrijednosti za buduće generacije. Osim toga postojeće resurse i atrakcije potrebno je prilagoditi suvremenim zahtjevima turista.

NAJZNAČAJNIJI DOGAĐAJI I MANIFESTACIJE

Na području Mošćeničke Drage održavaju se brojne manifestacije tijekom cijele godine, a ne isključivo u ljetnim mjesecima. Neka događanja su prvenstveno usmjerena lokalnom stanovništvu dok su neka prvenstveno usmjerena turistima (osobito događanja u hotelima, autokampu i sl.).

Najprepoznatljivije manifestacije su: Kandalora – Povijesni dan Mošćenica (uprizorenje predstave prema Mošćeničkom zakonu), Karneval i tradicionalno spaljivanje Pusta u Mošćeničkoj Dragi, Dan šparoga (gastro manifestacija), Picanje jaj (tradicionalna manifestacija za Uskrs), Smotra i regata tradicijskih barki na jedra u Mošćeničkoj Dragi, Za

Andrejnu – manifestacija posvećena pomorskoj i ribarskoj tradiciji, Dani Općine Mošćenička Draga - Marinina, Jerry Ricks Blues Festival, utrke prema Učki - Učka Trail, Festival starih zanata u Mošćenicama, Advent u Mošćeničkoj Dragi, Mošćenički pinel, Festival poezije Sipar, koncertna događanja klasične i zabavne glazbe, Teatrino pod zvijezdama i Magični šešir - manifestacije za malu i veliku djecu, različita zabavna i druga događanja (npr. hitanjem loprani od karti, ribarska događanja, izložbe, malonogometni turnir Brseč 3 na 3). Manifestacije su značajan element nadopune postojeće turističke ponude destinacije, a prvenstveno su usmjerene lokalnom stanovništvu te ciljanim skupinama turista. Većina manifestacija odvija se duži niz godina.

Sukladno ranije navedenom u tablici 8 prikazan je popis najznačajnijih turističkih atrakcija na području općine Mošćenička Draga. Turističke atrakcije su temeljni turistički resursi koje određuju razvoj turizma destinacije. Zato je važno definirati glavne turističke atrakcije.

Tablica 8. Popis najznačajnijih turističkih atrakcija

Kulturno-povijesne turističke atrakcije	Prirodne turističke atrakcije	Događaji – turističke atrakcije	Sportsko-rekreacijske turističke atrakcije	Interpetacijski centri i izgrađene atrakcije
Srednjovjekovni grad Brseč	Plaže	Karneval i spaljivanje Pusta	Ultra Trail Učka, Učka Loop Challenge, Učka Loop Mini (trke na području Mošćeničke Drage i Učke)	Kuća od mora – Mošćenička Draga
Srednjovjekovni grad Mošćenice	Područje Potoške vale i tematske staze Trebišće-Perun	Kandalora – Povijesni dan Mošćenica	Jedriličarske regate	Kuća Viktora Cara Emina - Kraj
Sakralni objekti: Župna Crkva Sv. Andrije Apostola u Mošćenicama te Župna crkva Sv. Jurja u Brseču te brojni sakralni objekti u obje župe (crkvice, kapele)	Podmorje područja općine Mošćeničke Drage	Gastro manifestacije (Dan šparoga i dr.)	Biciklističke utrke	Rodna kuća Eugena Kumičića i galerija – Brseč
Umijeće gradnje i plovidbe tradicijskim barkama	Područje Parka prirode Učka	Picanje jaj (tradicionalna manifestacija za Uskrs)	Sportske aktivnosti u moru i na moru (jedrenje, ronjenje, supovi i dr.)	Muzejska zbirka Mošćenice s tošem
Izgrađena luka	Obalna šetnica sa stepenicama za srednjovjekovni grad Mošćenice	Smotra i regata tradicijskih barki na jedra	Golf igralište Brseč	Kuća stabla svijeta u Trebišćima

Glagoljska baština		Dani Općine Mošćenička Draga – Marinina	Malonogometni turnir- 3 na 3 (Brseč)	Park skulptura akademskog kipara Ljube de Karine
		Jerry Ricks Blues Festival		Terarij i galerija Zdenka Velčića u Brseču
		Za Andrejnu - manifestacija pomorstva i ribarstva		Galerija „La cisterna“ . Mošćenička Draga
		Festival starih zanata u Mošćenicama		Četiri tematska igrališta: Mošćenička Draga – igralište posvećeno ribarstvu i pomorstvu; Mošćenice – vezano uz mošćeničku povijest i tradiciju, Brseč - vezano je na povijest i tradiciju Brseča, i igralište u blizini etno sela Trebišće u okviru mitsko-povijesne staze Trebišće-Perun.
		Advent u Mošćeničkoj Dragi		
		Teatrino pod zvijezdama – festival za malu i veliku djecu		
		Festival poezije Sipar		
		Mošćenički pinel: međunarodna likovna kolonija		
		Kulturna događanja u Kraju		
		Različita zabavna i druga događanja (npr. hitanjem loprani od karti, ribarska događanja, izložbe)		

Izvor: izrada temeljem prikupljenih podataka

3.4. Analiza javne turističke infrastrukture

Pravilnikom o javnoj turističkoj infrastrukturi (NN 136/21) definiran je pojam javne turističke infrastrukture. On predstavlja turističku infrastrukturu u javnom vlasništvu koja je dijelom ili cijele godine u funkciji turizma te je dostupna svima pod jednakim uvjetima sukladno njezinoj prirodi i namjeni. Dijeli se na primarnu i sekundarnu. Primarna turistička infrastruktura izravno utječe na razvoj turizma i turističku ponudu, dok sekundarna turistička infrastruktura ne utječe izravno i samo je dijelom godine ili pak samo sporedno u službi turizma.

Primarna javna turistička infrastruktura općine Mošćenička Draga koja izravno utječe na razvoj turizma i turističke ponude:

- interpretacijski centri: Kuća od mora u Mošćeničkoj Dragi, Kuća stabla svijeta u Trebišću, Viktor Car Emin u Kraju, Etnografska zbirka Mošćenice sa tošem, rodna kuća Eugena Kumičića sa galerijom u Brseču.
- plažni prostori: plaža Sv. Ivan, plaža Stupova, dijelom plaža Cesara, plaža Lučica, Kraj, plaža Uboka, plaža Jelenščica, FKK plaža Senjavac, plaža Sipar i plaža Klančac, plaža za pse.
- kupalište: deking natkrivene stijene (600 m²),
- biciklističke rute: Mediteranska ruta – Jadranska ruta: Mošćenice – Brseč (cestovna – 19,3 km), Sveta Jelena – Grabrova (brdska – 16,6 km), Sveta Jelena – Zagore (brdska – 23,6 km); Baltičko – Jadranska (brdska).
- pješačke staze: Veli đir (18,4 km), Vodna Draga (1,82 km²), Punta Šip (2 km), put za Sv. Magdalenu (1,36 km), Mošćenička Draga – Vrh Učke (32,5 km).
- tematska staza: mitsko-povijesna staza Trebišća-Perun (15 km) koja se nalazi u Parku prirode Učka.
- obalna šetnica: Mošćenička Draga – Mošćenice.
- penjalište: Zijavica i Brseč (penjalište iz mora).

Sekundarna javna turistička infrastruktura općine Mošćenička Draga:

- povijesni spomenici – sakralna baština

Župa Sv. Andrije apostola: Župna crkva Sv. Andrije Apostola, Crkva Sv. Sebastijana, Sv. Roka i Majke Božje od Zdravlja - galerijski prostor, Kapela Sv. Križa na Kalvarije s tri križa ispred crkvice i postaje na križnom putu, crkva Sv. Bartula, crkva Sv. Marine u Mošćeničkoj Dragi, Crkva Sv. Petra u Mošćeničkoj Dragi, crkva Sv. Antona Padovanskog u selu Sv. Anton, crkvice

Majke Božje Pomoćnice kršćana na Učki, crkva Majke Božje u Kraju, kapelica Krista Kralja na Kalcu te ostali manji sakralni objekti (kapelice).

Župa Sv. Jurja Brseč: Župna crkva Sv. Jurja, Crkva Sv. Križa, Crkva sv. Magdalene, Crkva Sv. Stjepana na brsečkom groblju, Crkva Sv. Jelena, Kapela Sv. Nikole u Goloviku te ostali manji sakralni objekti (kapelice).

- arheološke zone: Vela Ozida, Gradac, Polupećina Provrtjenica, Arheološka zona kanjona Draga i Peruna, Arheološka zona kanjona Malinska Draga-Podmaj.
- povijesni spomenici: spomenik Iskravanju oslobodilačkih jedinica 1945; spomenik Palim borcima 1945. godine.
- smeđa signalizacija i info ploče na području općine Mošćenička Draga.
- rodne kuće poznatih osoba: rodna kuća Viktora Cara Emina u Kraju; rodna kuća Eugena Kumičića u Brseču.
- parkiralište Općine Mošćeničke Drage – Aleja slatina.
- javni sanitarni čvorovi: Mošćenička Draga (Šetalište 25. travnja) , Brseč (Klančac, Pregrad), Mošćenice (Placa).
- sportski objekti i ostala sportska infrastruktura na otvorenom prostoru u funkciji aktivnog turizma: nogometno igralište u Mošćeničkoj Dragi; golf igralište u Brseču; boćalište.
- dječja igrališta (četiri tematska igrališta: Mošćenička Draga – igralište posvećeno ribarstvu i pomorstvu; Mošćenice – vezano uz mošćeničku povijest i tradiciju, Brseč - vezano je na povijest i tradiciju Brseča, i igralište u blizini etno sela Trebišće u okviru mitsko-povijesne staze Trebišće-Perun.

3.5. Analiza turističkih proizvoda i usluga

Turizam u općini Mošćenička Draga primarno je usmjeren na ljetni odmorišni turizam, koji predstavlja temelj turističke ponude ovog područja. Posljednje desetljeće bilježi se i razvoj različitih posebnih oblika turizma, čime se doprinosi diverzifikaciji turističke ponude i produljenju turističke sezone. Među posebnim oblicima turizma posebno se ističu outdoor turizam, kulturni turizam, gastronomski turizam te događajni turizam, koji zajedno pridonose stvaranju atraktivnije i konkurentnije destinacije. Svi posebni oblici turizma nisu podjednako razvijeni.

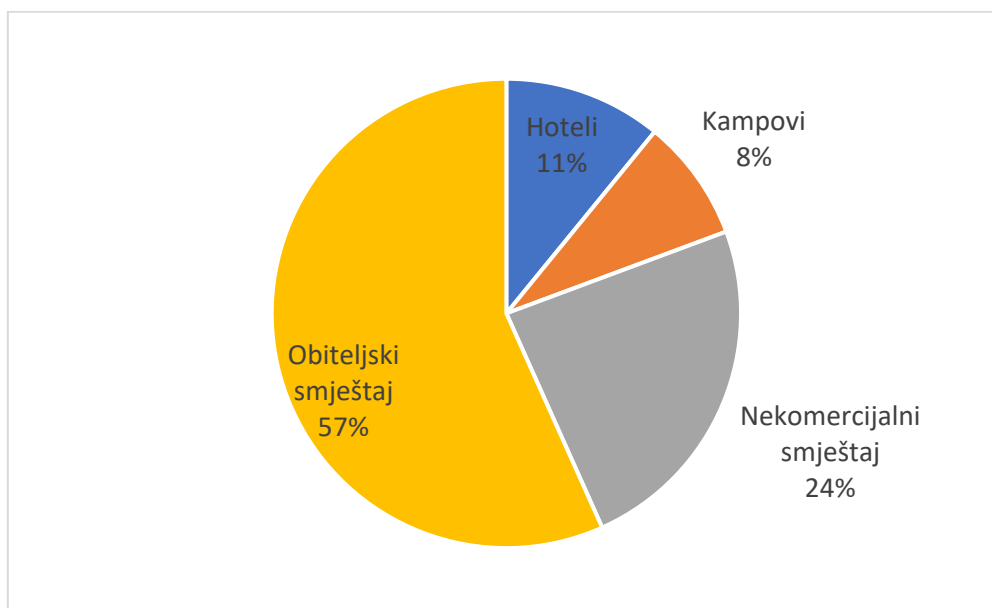
Za prvenstveno ljetnu odmorišnu destinaciju potrebni su određeni smještajni kapaciteti. Oni su nejednako distribuirani na području općine Mošćenička Draga. Tako i pojedina područja općine Mošćenička Draga ne bilježe podjednaku distribuciju turističkih dolazaka i noćenja.

Turistička se aktivnost ponajviše ostvaruje u centralnom mjestu Mošćenička Draga (udio u 2024. godini u ukupnom turističkom prometu: 69,44 % u noćenjima, 77,3% u dolascima), a zatim u drugim mjestima: Brseč (udio u ukupnom turističkom prometu: 6,13% u noćenjima, 5,11% u dolascima), Mošćenice (udio u ukupnom turističkom prometu: 6,29% u noćenjima, 5% u dolascima), Golovik, Grabrova, Kalac, Kraj, Martina, Obrš, Sučići, Sveta Jelena, Sveti Anton i Zagore.

Smještajni kapaciteti općine Mošćenička Draga

Na području općine Mošćenička Draga distribuirani su različiti smještajni kapaciteti: 3 hotela i to: hotel Mediteran (3 zvjezdice), hotel Marina (4 zvjezdice) i Privileggio hotel (Villa Privileggio; 3 zvjezdice); Autokamp Draga (3 zvjezdice) sa 105 uređenih parcela za kamp prikolice, kampere i šatore; tri kampa uz objekte za smještaj te obiteljski smještaj. Pod smještajnim kapacitetima prisutni su B&B Perunika i Aparthotel GIMI. Ukupno u 2024. godini je općina Mošćenička Draga imala 3571 kreveta i to u sljedećim skupinama: hoteli 512, obiteljski smještaj 2663 kreveta, kampovi 396 te 1126 kreveta (24%) u skupini nekomercijalni smještaj (grafikon 4).

Grafikon 4. Struktura smještajnih kapaciteta u općini Mošćenička Draga u 2024. godini

Izvor: izrada prema podacima iz evisitora i podacima Turističke zajednice općine Mošćenička Draga

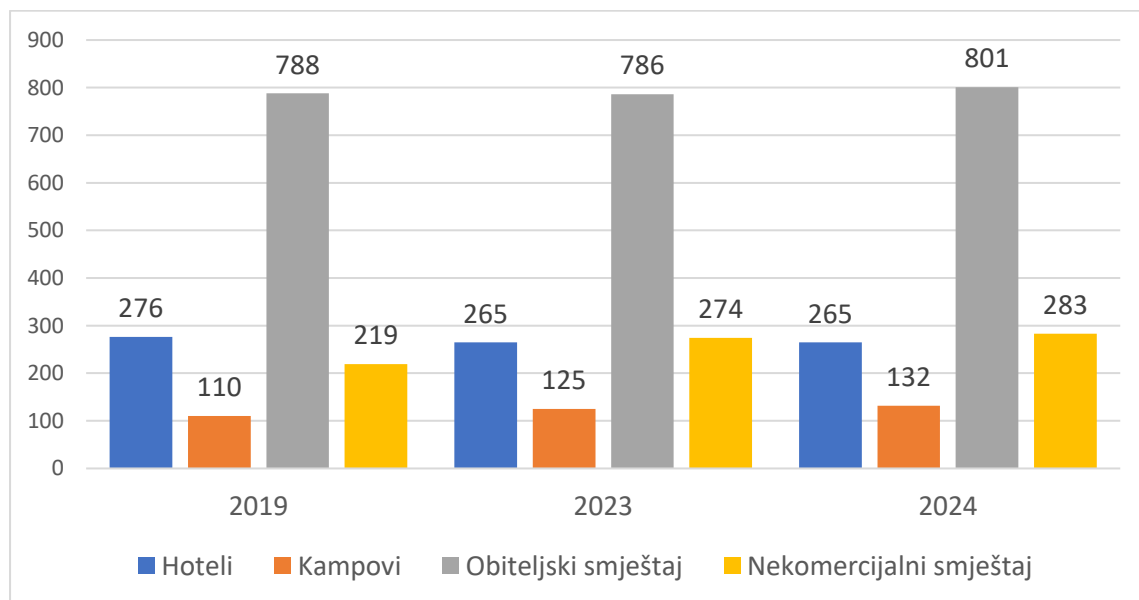
U razdoblju od 2019. do 2024. godine najviše smještajnih jedinica bilo je u obiteljskom smještaju (privatni apartmani, kuće) te je povećan udio kampova. U obiteljskom smještaju dominiraju smještajne jedinice s tri (52%) i četiri zvjezdice (35%) dok su objekti s pet zvjezdica zastupljeni s 8%, a objekti s dvije zvjezdice s 5% (tablica 9).

Tablica 9. Smještajni kapaciteti u općini Mošćenička Draga u 2024. godini (broj smještajnih jedinica prema kategorizaciji)

Vrsta objekata	1 zvjezdica	2 zvjezdica	3 zvjezdica	4 zvjezdica	5 zvjezdica	Ukupno 1 – 5 zvjezdica	Nema kategorizacije
Hoteli			69	196		265	
Kampovi			132			132	
Nekomercijalni smještaj							283
Obiteljski smještaj	2	21	226	158	37	444	357
Ukupno	2	21	427	354	37	841	640

Izvor: izrada prema podacima iz evisitora i podacima Turističke zajednice općine Mošćenička Draga

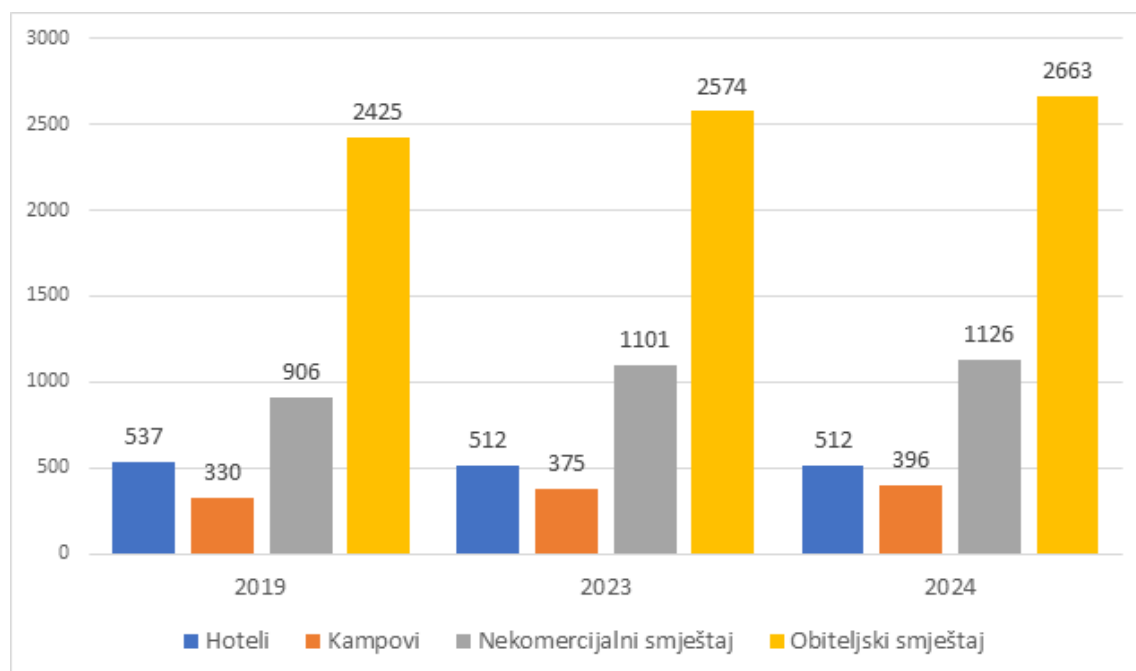
Grafikon 5. Ukupni smještajni kapaciteti u općini Mošćenička Draga u razdoblju od 2019. do 2024. godine (broj smještajnih jedinica)

Izvor: izrada prema podacima iz evisitora i podacima Turističke zajednice općine Mošćenička Draga

Grafikon 5 pokazuje da u općini Mošćenička Draga u promatranom razdoblju prevladava obiteljski smještaj. U odnosu na 2019. godinu, u 2024. godini obiteljski smještaj bilježi porast od oko 1,7 %, kampovi rast od približno 20,0 %, a nekomercijalni smještaj značajan porast od oko 29,2 %. Istodobno, hotelski smještaj bilježi blagi pad od oko 4,0 %.

Grafikon 6. Smještajni kapaciteti u općini Mošćenička Draga u razdoblju od 2019. do 2024. godine (broj kreveta)

Izvor: izrada prema podacima iz evisitora i podacima Turističke zajednice općine Mošćenička Draga

Od 2019. do 2024. broj kreveta u obiteljskom smještaju porastao je s 2.425 na 2.663 (+9,8%), dok je nekomercijalni smještaj porastao s 906 na 1.126 kreveta (povećanje od 24,3% u odnosu na 2019. godinu). Kampovi su povećali kapacitete s 330 na 396 kreveta (+20,0%), dok su hoteli zabilježili blagi pad s 537 na 512 kreveta (–4,7%).

Objekti u kojima se poslužuje hrana i piće

Na području općine Mošćenička Draga posluju brojni ugostiteljski objekti koji nude raznoliku gastronomsku ponudu od one vrhunske gastronomske ponude do fast foodova i sličnih objekata brze prehrane. Objekti su usklađeni sa zahtjevima i potrebama turista, pri čemu većina raspolaže otvorenim ljetnim terasama koje omogućuju prihvrat većeg broja gostiju tijekom turističke sezone. Najveći broj objekata za posluživanje hrane i piće smješten je u centralnom mjestu Mošćenička Draga te samo nekolicina u mjestima Brseč i Mošćenice. U strukturi objekata u kojima se poslužuje hrana i piće dominiraju konobe (20,6%) i cafe barovi (23,5%).

Na području općine Mošćenička Draga ugostiteljski objekti imaju međunarodne oznake gastronomske kvalitete pa tako tri objekta na području općine Mošćenička Draga imaju međunarodnu prepoznatljivu oznaku - Michelinovu preporuku, a to su: konoba Zijavica, restoran Johnson i konoba Pescaria što ukazuje da područje općine Mošćenička neprestano unapređuje kvalitetu svoje gastronomske ponude. Dodatno tri ugostiteljska objekta (konobe:

Zijavica i Tu tamo te restoran Johnson) nose međunarodni oznaku Gault & Milleu. Razvoj kvalitetne, autohtone gastronomske ponude osiguravaju i objekti koji posjeduju oznake visokog standarda kvalitete i autentične kuhinje Primorsko-goranske županije, a s to su Kvarner Food i Kvarner Gourmet. Značajna je činjenica da u 2026. godini Primorsko-goranska županija nosi titulu Europske regije gastronomije što dodatno pojačava interes turista za gastronomsku ponudu destinacije Mošćenička Draga, ali i turističkih destinacija u okruženju. Koristeći kvalitetne i autohtone namirnice (kvarnerski škamp, ribu i školjke, šparoge, marune, i dr.) te tradiciju ugostiteljstva Mošćenička Draga je postala prepoznatljiva gastronomska destinacija Kvarnera.

Na prostoru općine Mošćenička Draga nalazi se i desetak jednostavnih objekata za brzu pripremu hrane što je posljedica razvoja ljetnog odmorišnog turizma i prilagodba ponude turistima i posjetiteljima koji su primarno zainteresirani za plažu i more. Nadalje prema tablici 10 uočljivo je da na području općine posluje 34 objekta koji poslužuju hranu i piće, ali isto tako mora se istaknuti da je većina objekata smještena u centralnom mjestu Mošćenička Draga.

Tablica 10. Ugostiteljski objekti na području općine Mošćeničke Drage

Objekt	Naziv	Broj objekata
Restoran	Johnson, restoran – cafe bar Gimi, restoran hotela Mediteran i Marina, Perun (Mošćenice)	5
Konoba	Tu tamo (Mošćenice), Zijavica, Fico, Pescaria, Batelan, Pescaria, Al ponte, Dopolavoro (u planu)	8
Pizzerija	Sisol (Brseč), Marina, Mamma mia, bistro pizzeria Rubin	4
Buffet-grill	Sportsko	1
Bistro & street food	La vita	1
Street food	Fish N' Roll, Familia food, Đuli, Speedy, Sapore	5
Fast food	Chill out, Noina arka, Surf and fries	3
Cafe bar	Fruit & food bar La vita, Porto, Velebit, Black & white, Coco, Magnolija, Jardin (Mošćenice), Na joge (Brseč).	8
Ukupan broj objekata:		34

Izvor: izrađeno prema podacima Turističke zajednice općine Mošćenička Draga

Turističke agencije

U kreiranju turističke ponude (osobito iznajmljivanje privatnog smještaja i organizacija izleta) aktivno sudjeluje više turističkih agencija od kojih jedino turistička agencija Annalinea ima svoje poslovne prostore dostupne turistima dok druge posluju u online okruženju. Osim onih na području općine Mošćenička Draga djeluju i druge turističke agencije Opatijske rivijere koje nude izlete turistima.

Ostale turističke usluge

U kreiranju ponude sudjeluju i drugi poslovni subjekti koji se bave iznajmljivanjem pedalina, kajaka, jet-skija, daski za veslanje (sup), ležaljki, i dr. U Mošćeničkoj Dragi djeluju ronilački centri koji nude različite usluge roniocima, a to su: Marine Sport Dive Center i Diving NB. Oni nude zarone na olupine Kvarnerskog zaljeva ili u bogato podmorje općine Mošćenička Draga. Osim ronilačkih sportova turistima se nudi škola jedrenja, dnevni izleti i team building programi. Vrlo je značajna i nova ponuda škole jedrenja i treninga na jedrilice za različite razine i generacije (Jsailing).

Na području Brseča je postavljeno golf igralište (vježbalište) koje obogaćuje lokalnu turističku ponudu. Ovaj sadržaj Golf Brseč Driving Range privlači goste višeg potrošačkog standarda te se uklapa u očuvani prirodni krajolik i mirno okruženje Brseča.

3.6. Analiza digitalizacije

Digitalizacija u velikoj mjeri pridonosi kvaliteti upravljanja destinacijom i poslovnim procesima, kvaliteti života lokalnog stanovništva i kvaliteti boravka turista u destinaciji Mošćenička Draga.

Od nacionalnih dokumenata 2023. godine donesena je Strategija digitalne Hrvatske za razdoblje do 2032. godine koja se povezuje s Nacionalnom razvojnom strategijom Republike Hrvatske do 2030. godine kao i s digitalnom agendom za Europu.

Fiksni internet i svjetlovodna pokrivenost (FTTH)

Općina Mošćenička Draga je bila obuhvaćena projektom RUNE (Rural Network Project), koji donosi ultrabrzni svjetlovod do kuće (Fibre To The Home - FTTH) — brzine iznad 1 Gb/s. Projekt se provodio u suradnji s lokalnim vlastima, a građani su pozvani da predaju zahtjeve za priključak. Taj projekt predstavlja značajan iskorak prema digitalnoj inkluziji, osobito za manje destinacije poput Mošćeničke Drage.

Mobilna pokrivenost i telekomunikacijski operatori

Glavni mobilni operatori u Hrvatskoj – A1, HT (Hrvatski Telekom) i Telemach – nude pokrivenost tehnologijama 2G, 3G, 4G i ponegdje 5G. Od operatera se očekuje da pruža konzistentnu pokrivenost čak i u manje naseljenim naseljima te ukupnu pokrivenost signalom, često preporučivan za područja s lošim mobilnim signalom. Također je turistima u destinaciji važna i dobra tarifna ponuda. U udaljenim naseljima postoji potreba za poboljšanjem pokrivanja, uvođenjem novih usluga i tehnologija te za povećanjem kapaciteta mreže.

Wi-Fi pristup i korištenje u turističkim smještajnim objektima

Wi-Fi je u svim smještajnim i ugostiteljskim objektima gotovo standardna ponuda, te se većinom nudi bez dodatne naplate. Wi-Fi na području općine Mošćenička Draga je rasprostranjen i pouzdan što turistima omogućuje sigurniju komunikaciju. Turisti često koriste dostupne digitalne vodiče, aplikacije i web platforme koje nude informacije o destinaciji, turističkim atrakcijama, restoranima, izletima i događanjima u općini.

Online rezervacijski sustavi

Većina hotela, apartmana, kuća za odmor i ostalih turističkih objekata koriste poznate međunarodne platforme (Booking.com, Airbnb, Expedia i dr.) za omogućavanje direktnih rezervacija. Ove platforme omogućuju turistima da pregledaju ponudu, usporede cijene, provjere recenzije te izvrše rezervacije smještaja online. Međutim, prostora za poboljšanja ima u smislu integracije ponude malih obiteljskih objekata, kojima je potrebna dodatna edukacija kako bi bili kvalitetno prisutni na platformama. Prema dosadašnjim iskustvima postoje nekoliko ključnih izazova: ograničena svijest o važnosti digitalnih vještina, nedostatak resursa ili financijskih sredstava za kontinuirano ulaganje u edukaciju, generacijski jaz, gdje stariji pružatelji usluga često imaju manje motivacije za usvajanje novih tehnologija itd. Međutim kroz sinergiju lokalnih vlasti, turističke zajednice i obrazovnih institucija dolazi do poboljšanja u razvoju digitalnih vještina

Informacijski sustavi i transparentnost pokrivenosti

Stanje digitalne infrastrukture i pokrivenosti može se pratiti putem dostupnih interaktivnih sustava poput HAKOM-ovog GIS portala, ali se ovdje ne navode zbog stalnih promjena i ažuriranja podataka.

Kibernetička sigurnost i privatnost

Kibernetička prijetnja u turističkom sektoru raste, ali manji lokalni pružatelji često nisu svjesni prijetnji ili nemaju resurse za ulaganje u sofisticirane sigurnosne sustave. U kontekstu destinacija koje se oslanjaju na digitalne sustave za rezervacije i komunikaciju s turistima, zaštita osobnih podataka postala je nužna kako bi se ispunili pravni standardi i zaštitila privatnost korisnika (GDPR).

Pametni grad i destinacija

Tehnologije pametnih gradova ("smart city") sve više dobivaju na važnosti, jer omogućuju integrirano i efikasno upravljanje resursima te poboljšanje iskustava turista. Pametna

destinacija ("smart destination") primjenjuje napredne digitalne tehnologije za prikupljanje podataka, analizu i donošenje odluka kako bi optimizirala turizam u skladu s potrebama posjetitelja, lokalnog stanovništva i okoliša. Ključne tehnologije koje se primjenjuju uključuju: Internet stvari (IoT): senzori i uređaji koji prikupljaju podatke o posjećenosti, okolišnim uvjetima, prometu i infrastrukturi. Big Data: analiza velikih količina podataka kako bi se dobili uvidi u turističke trendove, obrasce ponašanja turista i optimizaciju usluga. Umjetna inteligencija (AI) i strojno učenje: za personalizaciju iskustava turista te poboljšanje efikasnosti destinacijskih servisa. Mobilne aplikacije i bežična povezanost: omogućuju turistima navigaciju, preporuke u stvarnom vremenu te interakciju s lokalnim atrakcijama i uslugama. Održiva rješenja: pametne mreže i energetske sustavi koji pomažu u smanjenju utjecaja turizma na okoliš.

Korištenje umjetne inteligencije omogućuje personalizaciju ponude, gdje turisti putem aplikacija mogu dobiti personalizirane preporuke za aktivnosti na temelju svojih interesa. Interaktivne tehnologije: Virtualna i proširena stvarnost mogu obogatiti posjete kulturnim ili sportskim rutama kroz interaktivne ture ili igre povezane s lokalnom poviješću. Primjena pametnih tehnologija može znatno unaprijediti upravljanje destinacijom Mošćenička Draga kako s aspekta turističkog iskustva, tako i održivosti.

Turistička zajednica općine Mošćenička Draga nastoji promovirati destinaciju kroz web stranice i društvene mreže, ali formalna integracija u složene rezervacijske sustave za različite aktivnosti još je uvijek na razini razvoja. Prilika leži u daljnjoj digitalizaciji i umrežavanju, uz poticanje pružatelja usluga da koriste suvremene tehnologije za bolju vidljivost, jednostavnije upravljanje rezervacijama te kako bi povećali konkurentnost destinacije u globalnom turističkom tržištu.

3.7. Analiza ljudskih potencijala

Ljudski potencijali predstavljaju ključan resurs za razvoj turizma i ukupnog gospodarstva općine Mošćenička Draga. Nedostatak radne snage u brojnosti i kvaliteti prepoznat je i u Strategiji razvoja održivog turizma Republike Hrvatske do 2030. godine kao jedan od najvećih izazova hrvatskog turizma. Ovaj problem posebno je izražen u manjim i turistički orijentiranim lokalnim zajednicama poput Mošćeničke Drage, gdje sezonski karakter turizma dodatno povećava pritisak na tržište rada.

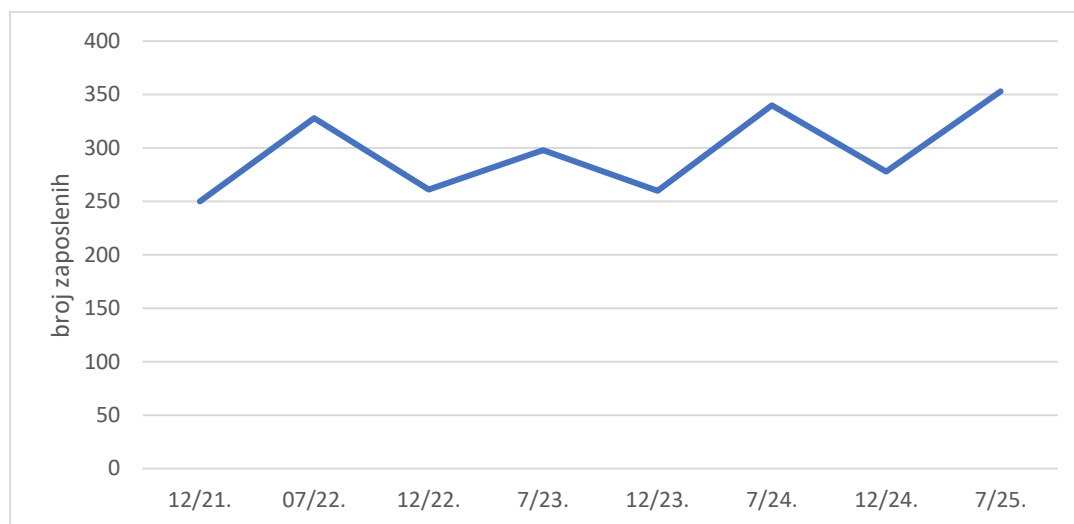
Kako bi se osigurala kvaliteta i stabilnost ljudskih potencijala, nacionalne institucije provode niz mjera – od promocije zanimanja u turizmu, stipendija za učenike i studente, umrežavanja obrazovnih ustanova i poslodavaca, do uspostave regionalnih centara kompetentnosti u

turizmu i ugostiteljstvu. Na lokalnoj razini, nužno je analizirati potrebe poslodavaca, postojeće obrazovne programe i stanje kadrova u turističkom sektoru te izraditi prijedloge za unapređenje.

Analiza zaposlenosti u destinaciji

Prema podacima Hrvatskog zavoda za mirovinsko osiguranje i dostupnim lokalnim izvorima, ukupna zaposlenost u općini Mošćenička Draga bilježi sezonske oscilacije koje prate turističku potražnju. Tijekom ljetnih mjeseci povećava se broj zaposlenih u ugostiteljstvu, hotelijerstvu, privatnom smještaju i pratećim uslugama, dok zimi dolazi do značajnog smanjenja, što prikazuje grafikon 7.

Grafikon 7. Broj zaposlenih u srpnju i prosincu u izabranim godinama u općini Mošćenička Draga

Izvor: podaci Zavoda za mirovinsko osiguranje

Iz grafikona 7 se može primijetiti da broj zaposlenih u općini Mošćenička Draga raste tijekom ljetnih mjeseci. No, isto tako se može vidjeti da je broj zaposlenih u srpnju u promatranom razdoblju (2022-2025) rastao s prosječnom godišnjom stopom od 2,5%. Najveći broj zaposlenih radi kod pravnih osoba (74%), dok kod obrtnika radi 23%. Ostali udio zaposlenika (3%) osigurano je u Hrvatskom zavodu za mirovinsko osiguranje kao poljoprivrednik ili samostalne profesionalne djelatnosti.

U usporedbi s nacionalnim prosjekom, udio zaposlenih u turizmu i ugostiteljstvu u Mošćeničkoj Dragi znatno je veći, što potvrđuje iznimnu ovisnost gospodarstva o turizmu. Takva struktura zaposlenosti stvara rizike u pogledu stabilnosti radne snage, ali i otvara priliku za dodatna ulaganja u produženje turističke sezone i razvoj cjelogodišnjih sadržaja.

Potrebe za radnom snagom u destinaciji

Poslodavci na području općine suočavaju se s nedostatkom kvalitetnih kadrova, posebno u zanimanjima kuhar, konobar, sobarica, spremačica, recepcioner. Sezonska priroda rada otežava privlačenje i zadržavanje radne snage, a sve se više oslanja i na strane radnike.

Analiza potreba pokazuje da su poslodavcima važni radnici koji, osim stručnih vještina, posjeduju i znanja stranih jezika, digitalne kompetencije (korištenje online rezervacijskih sustava, komunikacija putem digitalnih platformi) te razvijene socijalne vještine poput komunikacije i timskog rada. Sve je izraženija potreba za fleksibilnim oblicima zapošljavanja i kontinuiranim obrazovanjem zaposlenika.

Analiza obrazovnih institucija i postojećih programa

Na širem području Primorsko-goranske županije djeluje niz srednjih škola i visokoškolskih ustanova koje obrazuju kadrove za turizam i ugostiteljstvo (npr. Ugostiteljska škola Opatija, Fakultet za menadžment u turizmu i ugostiteljstvu u Iki). Postojeći programi omogućuju odličnu pripremu za tržište rada, no poslodavci često ističu manjak praktičnih vještina kod mladih kadrova.

Kroz regionalne centre kompetentnosti nastoji se unaprijediti praktična nastava, povezati škole s poslodavcima te potaknuti cjeloživotno učenje. Unatoč tim inicijativama, i dalje postoji potreba za dodatnim programima usmjerenim na razvoj specijaliziranih vještina (npr. wellness i zdravstveni turizam, digitalni marketing u turizmu, animacija i event management).

Okruženje i primjeri dobre prakse

Budući da je problem radne snage izražen u cijeloj Hrvatskoj, korisno je analizirati primjere iz drugih destinacija. U nekim primorskim općinama uspješno se primjenjuju modeli dualnog obrazovanja, gdje učenici dio školovanja provode kod poslodavaca. Također, kroz projekte lokalnih turističkih zajednica provode se edukacije za iznajmljivače i male poduzetnike, čime se povećava kvaliteta ponude i konkurentnost destinacije. Za Mošćeničku Dragu korisno bi bilo razmotriti slične programe te razviti sustav potpora za mlade koji žele ostati u destinaciji i raditi u turizmu.

Ljudski potencijali u sustavu turističkih zajednica

Turistička zajednica općine Mošćenička Draga također je važan poslodavac i posrednik između lokalne zajednice i turista. Potrebe za kadrovima u sustavu TZ odnose se na informiranje turista, organizaciju događanja, promociju destinacije i digitalnu komunikaciju.

Sezonski karakter rada u info centrima zahtijeva fleksibilne oblike zapošljavanja, što daje priliku mladim učenicima i studentima da stječu praktične vještine.

Ulaganjem u ljudske potencijale Mošćenička Draga može osigurati dugoročnu održivost turizma, veću konkurentnost i višu kvalitetu života za lokalno stanovništvo.

3.8. Analiza pristupačnosti za osobe s invaliditetom

Pristupačni turizam predstavlja ključan segment održivog razvoja destinacije jer osigurava da svi ljudi, bez obzira na svoje fizičke, senzorne ili intelektualne sposobnosti, imaju jednaku mogućnost sudjelovanja u turističkim iskustvima. Republika Hrvatska, kao potpisnica Konvencije Ujedinjenih naroda o pravima osoba s invaliditetom, obvezala se provoditi mjere koje će omogućiti ravnopravno uključivanje osoba s invaliditetom u sve aspekte društvenog života, uključujući i turizam.

Pristupačnost je ujedno i važan faktor konkurentnosti turističke destinacije. Turisti s invaliditetom često putuju s pratnjom, ostaju duže i troše više od prosječnog turista, što ih čini vrijednom ciljnom skupinom. Stoga je nužno sustavno analizirati stanje pristupačnosti na području Mošćeničke Drage te predložiti mjere za njezino unapređenje. Osiguravanje pristupačnosti za osobe s invaliditetom ključni je dio i dokumenta Strategije zelene urbane obnove. Ova mjera u strategiji osigurava uključenost svih građana, uključujući osobe s tjelesnim, senzornim i intelektualnim invaliditetom

Na području Mošćeničke Drage osnovna infrastruktura uključuje hotele, privatni smještaj, restorane, plaže i šetnice uz obalu. Iako su u posljednjih nekoliko godina provedene određene prilagodbe u skladu s Tehničkim propisom o osiguranju pristupačnosti građevina osobama s invaliditetom i smanjene pokretljivosti (NN 12/2023), još uvijek postoje značajna ograničenja.

Fizička pristupačnost:

- Pojedini smještajni objekti imaju rampe i prilagođene sanitarne čvorove, no velik broj privatnih apartmana nije prilagođen.
- Obalna šetnica djelomično je dostupna osobama s invaliditetom, ali problem predstavljaju neravne površine i nedostatak odmorišnih zona.
- Plaže u Mošćeničkoj Dragi zasad nemaju u cijelosti prilagođen pristup moru za osobe u invalidskim kolicima, iako postoje pojedine rampe i rukohvati.

Komunikacijska pristupačnost:

- Informacije o dostupnim sadržajima jasno su istaknute na mrežnim stranicama ili u promotivnim materijalima.
- Nedostaju informativne ploče na Brailleovom pismu i zvučne oznake za slabovidne osobe.

Usluge i ljudski resursi:

- Dobar dio zaposlenika u turizmu nema formalnu edukaciju o komunikaciji i radu s osobama s invaliditetom.
- Turistički informativni centar pruža osnovne informacije, ali ne raspolaže specijaliziranim materijalima niti digitalnim alatima prilagođenim osobama s oštećenjima vida ili sluha.

Društvena pristupačnost:

- Lokalne udruge osoba s invaliditetom uključene su u pojedine projekte, no suradnja bi se trebala sustavno razvijati.
- Potrebno je dodatno podizati svijest lokalnog stanovništva i pružatelja usluga o važnosti inkluzije.

Glavni izazovi u području pristupačnosti za osobe s invaliditetom u Mošćeničkoj Dragi odnose se na:

- veliku zastupljenost privatnog smještaja koji često nije prilagođen za osobe sa invaliditetom,
- nedostatak finansijskih sredstava za ulaganja u infrastrukturu,
- nedovoljnu educiranost zaposlenika,
- ograničenu promociju pristupačnih sadržaja na razini destinacije.

S druge strane, prilike se nalaze u činjenici da pristupačni turizam pridonosi produljenju sezone, povećava kvalitetu života lokalnog stanovništva i može postati prepoznatljiv element turističkog brenda Mošćeničke Drage.

Pristupačni turizam nije samo zakonska i društvena obveza, već i značajan razvojni potencijal za Mošćeničku Dragu. Sustavnim ulaganjima u infrastrukturu, edukaciju kadrova i promociju

pristupačnih sadržaja, općina može povećati konkurentnost, produžiti sezonu te doprinijeti većoj inkluziji i kvaliteti života lokalne zajednice.

Pristupačnost mora postati sastavni dio programa razvoja destinacije, a implementacija univerzalnog dizajna ključna smjernica za budućnost turizma u Mošćeničkoj Dragi.

3.9. Analiza komunalne i prometne infrastrukture

Komunalna infrastruktura općine Mošćenička Draga razvijena je u svim ključnim segmentima, a njezino održavanje i unapređenje provodi se kroz suradnju s nadležnim komunalnim i javnim poduzećima. Energetska infrastruktura osigurana je preko elektroenergetske mreže s kvalitetnom opskrbom, uz sve veću prisutnost obnovljivih izvora energije – posebice solarnih sustava koji se potiču u sklopu lokalnih i županijskih programa energetske učinkovitosti. Telekomunikacijska infrastruktura pokriva područje stabilnim mobilnim signalom i širokopojasnim internetom, iako u pojedinim rubnim naseljima još uvijek postoje potrebe za jačom dostupnošću bržih mrežnih kapaciteta, što se postupno rješava u okviru nacionalnih i EU projekata digitalne povezanosti. Vodoopskrbni sustav i javna odvodnja u nadležnosti su Liburnijskih voda i Općine, koje su posljednjih godina realizirale značajne projekte sufinancirane iz EU fondova, poput izgradnje crpne stanice Sv. Petar te kanalizacijske i vodovodne mreže u Brseču, dok je u tijeku projekt vodoopskrbe i sanitarne kanalizacije na potezu rotor D66 – Sv. Ivan, čime se poboljšava kvaliteta opskrbe i podiže standard života stanovnika i turističke ponude. Gospodarenje otpadom provodi komunalno društvo „Komunalac“ d.o.o., u čijem je suvlasništvu i Općina, s organiziranim sustavom odvoza otpada koji obuhvaća 100 % stanovništva i gospodarskih subjekata. Na području općine nalazi se reciklažno dvorište. Na snazi je Plan gospodarenja otpadom za razdoblje 2017.–2022., usklađen s nacionalnim ciljevima, kojim su utvrđeni prioriteti odvojenog prikupljanja komunalnog i biootpada, smanjenja ukupnih količina otpada te unaprjeđenja sustava gospodarenja posebnim kategorijama otpada, a Općina kroz redovita izvješća prati provedbu i ostvarivanje postavljenih ciljeva.

Prometna infrastruktura Općine Mošćenička Draga temelji se ponajprije na cestovnoj povezanosti, budući da se općina nalazi uz državnu cestu D66 koja povezuje Kvarner s Istrom i Rijekom. Najbliže autocestovno čvorište je na dionici A7 kod Matulja, čime je osigurana povezanost prema Zagrebu, Sloveniji i dalje prema srednjoj Europi. Željeznička povezanost na samom području ne postoji, a najbliže kolodvore pruža Rijeka s direktnim linijama prema Zagrebu i međunarodnim destinacijama. Zračnim putem općina je najbliža Zračnoj luci Rijeka

na Krku (oko 60 km), dok su dostupne i zračne luke Pula i Zagreb. Pomorski promet ostvaruje se kroz manje lučice i privezišta u Mošćeničkoj Dragi i okolnim mjestima, dok je veća luka Rijeka glavno pomorsko čvorište s međunarodnim linijama i teretnim prometom.

Udaljenost od glavnih emitivnih tržišta:

- Zagreb: 190 km
- Ljubljana: 120 km
- Trst: oko 80 km
- Venecija: oko 230 km
- Beč: oko 485 km
- München: oko 525 km.

Parkirališni sustav u općini Mošćenička Draga organiziran je zonalno, s naglaskom na obalni pojas i turistički najopterećenija područja. Najveći kapacitet parkiranja osiguran je na lokaciji Slatina, koje u sezoni služi kao glavni parking za posjetitelje plaže i centra. Parkirališta smještena uz Aleju Slatina i sportske terene, s ukupno oko 210 mjesta, osiguravaju parkiranje u neposrednoj blizini plaža, ugostiteljskih objekata i šetnice. U turističkoj sezoni uveden je sustav naplate i regulacije prometa kako bi se osigurala protočnost i dostatnost parkirnih mjesta za stanovnike i posjetitelje.

3.10. Analiza komunikacijskih aktivnosti

Turistička zajednica općine Mošćenička Draga značajan dio svog godišnjeg proračuna usmjerava na komunikaciju i oglašavanje, pri čemu kombinira tradicionalne i digitalne kanale kako bi se obuhvatili različiti ciljni segmenti i tržišta. U planu i programu financijskog rada za 2024. godinu planirana su sredstva za komunikaciju i oglašavanje (27%), administrativne aktivnosti (15,1%) i troškovi TIC-a (7,5%). Posebne promocijske aktivnosti obuhvaćaju nastupe na međunarodnim sajmovima i poslovnim radionicama (München, Beč, Milano), dok se kroz odnose s javnošću provode PR kampanje, suradnje s medijima te organizacija studijskih putovanja za novinare i partnere, često u koordinaciji s Turističkom zajednicom Kvarnera i Hrvatskom turističkom zajednicom, što osigurava širu vidljivost i jači doseg promocije. I dalje se izrađuju tiskani promotivni materijali – brošure, karte i letci, na više stranih jezika – koji se distribuiraju putem TIC-a, a dostupni su i u online obliku te su usklađeni s vizualnim identitetom destinacije.

Digitalna prisutnost zauzima sve važnije mjesto: turistička zajednica aktivno vodi službene profile na Facebooku i Instagramu, ulaže u oglašavanje na portalima i društvenim mrežama te surađuje s marketinškim agencijama radi ciljanja specifičnih tržišta. Za upravljanje društvenim mrežama planirano je 7.400 eura u 2024. godini, dok se dodatnih 5.500 eura usmjerava na SEO optimizaciju i redizajn službene web stranice, kako bi povećala interaktivnost, atraktivnost i međunarodnu vidljivost.

3.11. Analiza konkurentnosti i benchmarking

U svrhu procjene konkurentnosti i pozicioniranja na turističkom tržištu, Općina Mošćenička Draga uspoređuje se s dvjema prostorno i sadržajno bliskim destinacijama – Općinom Lovran i Općinom Kršan. Lovran, kao dio Opatijske rivijere, predstavlja destinaciju s razvijenijom smještajnom i manifestacijskom infrastrukturom, snažnom tradicijom turizma i prepoznatljivim događajima koji doprinose produljenju sezone. Kršan, s druge strane, primjer je istarske općine koja se razvija na osnovama ruralnog i prirodnog turizma, s naglaskom na očuvanu prirodu, kulturnu baštinu i specifične manifestacije usmjerene na lokalne resurse.

Usporedba s Lovranom omogućuje vrednovanje pozicije Mošćeničke Drage u odnosu na destinaciju s većom infrastrukturom i tradicijom turizma, dok analiza u odnosu na Kršan otvara prostor za razumijevanje potencijala u razvoju selektivnih oblika turizma i održivih proizvoda. Na taj način Mošćenička Draga dobiva jasniji okvir vlastitih komparativnih prednosti i razvojnih mogućnosti u kontekstu regije i šireg tržišta. Ova analiza pruža temelj za definiranje strateških smjernica razvoja turizma u smjeru održivosti i dugoročne konkurentnosti.

Tablica 11. Usporedba odabranih općina

Obilježje	Mošćenička Draga	Lovran	Kršan
Opći podaci o destinaciji	Primorsko-goranska županija, obalna općina podno Učke; površina ~46 km ² ; 1.288 stanovnika; mediteranska klima; uska obalna zona i planinsko zaleđe.	Primorsko-goranska županija, smješten uz Opatiju; površina ~18 km ² ; 3.527 stanovnika; blaga mediteranska klima; gradsko-obalni prostor.	Istarska županija, istočna Istra; površina ~124 km ² ; 2.829 stanovnika; mediteranska klima s kontinentalnim utjecajem; kombinacija obalnog i ruralnog prostora.
Turistički promet (2024.)	~54.000 dolazaka / ~278.000 noćenja	~97.000 dolazaka / ~359.000 noćenja	~11.000 dolazaka / ~84.000 noćenja
Prosječna duljina boravka	5 noćenja	3,7 noćenja	7,3 noćenja
Smještajni kapaciteti (2024.)	3.248 stalnih kreveta	4.158 stalnih kreveta	1.247 stalnih kreveta

Udio stranih gostiju	Vrlo visok (~95 %)	Visok (~88 %)	Visok (~89 %)
Glavne atrakcije	Plaža Sipar, staza Trebišće–Perun, Park prirode Učka	Stara jezgra Lovrana, Lungomare, Marunada	Stari grad Kršan, Plominska uvala (vidikovac)
Manifestacije i događaji	Kandalora, smotra i regata tradicijskih barki, karneval te ostala kulturna i sportsko-rekreativna događanja	Marunada (manifestacija nacionalne prepoznatljivosti), kulturno ljeto	Bela nedeja, Festival samoniklog bilja, Krafifest te ostale lokalne kulturne manifestacije
Profil gostiju	Odmorišni turisti, obitelji, outdoor entuzijasti	Kraći boravci manifestacijski turisti	Priroda, mir i ruralni doživljaj
Razvojni izazovi	Sezonalnost, manji smještajni kapaciteti u odnosu na Lovran	Kratko trajanje boravka, jaka ovisnost o rivijeri Opatija	Manji intenzitet turizma, ograničena dostupnost i infrastruktura

Izvor: obrada autora prema dostupnim podacima

Analiza pokazuje da se Mošćenička Draga po obujmu turističkog prometa i smještajnim kapacitetima pozicionira između Lovrana i Kršana. U odnosu na Lovran, ostvaruje manji broj dolazaka, ali dulji prosječni boravak i viši udio stranih gostiju, što ukazuje na jaču orijentaciju prema odmorišnom i međunarodnom turizmu. U odnosu na Kršan, Mošćenička Draga ima znatno veći broj smještajnih kapaciteta i razvijeniju obalnu ponudu, no kraći prosječni boravak. Njezine ključne komparativne prednosti proizlaze iz kombinacije mora i planine, očuvanog prirodnog okoliša i potencijala za razvoj outdoor i kulturnih proizvoda, dok glavni izazov ostaje sezonalnost i manja prepoznatljivost manifestacija. Također, destinacija posjeduje značajan potencijal za daljnji razvoj gastronomske ponude utemeljene na lokalnim namirnicama i ribarskoj tradiciji, čime može dodatno obogatiti turistički doživljaj i produžiti sezonu.

Također, uz usporedbu s općinama Lovran i Kršan, uključena je i analiza međunarodno poznate destinacije Cinque Terre u Italiji radi šire procjene konkurentnosti.

Tablica 12. Usporedba s Cinque Terre

Element	Mošćenička Draga (Hrvatska)	Cinque Terre (Italija)
Lokacija	Kvarner, podnožje Učke, blizina Opatije i Rijeke	Ligurijska obala Italije, blizina La Spezie
Veličina	Mala općina s nekoliko naselja	Pet ribarskih sela povezanih stazama
Prirodne atrakcije	Duga šljunčana plaža Sipar, planina Učka, uvale	Stjenovite obale, vinogradi na terasama, planinarske staze
Turistički profil	Obiteljski i miran odmor, outdoor i kulturni turizam u razvoju	Masovni, svjetski poznat, snažan outdoor i kulturni turizam
Outdoor ponuda	Pješačenje i biciklizam po Učki, kajak, ronjenje, windsurf	Pješačke staze između sela, planinarenje, more i kupanje

Element	Mošćenička Draga (Hrvatska)	Cinque Terre (Italija)
Kulturna baština	Stara sela (Mošćenice), etno baština i ribarska tradicija	Povijesne jezgre sela, UNESCO status, ribarska tradicija
Gastronomija	Riba, maslinovo ulje, kvarnerski škamp, OPG proizvodi	Riba, pesto genovese, maslinovo ulje, lokalna vina
Promet dostupnost	Autom i autobusom, blizina Rijeke (zračna luka Rijeka cca 60min, zračna luka Pula cca 45min)	Vlakom, brodom, cestom, veliki broj dnevnih posjetitelja
Razina prepoznatljivosti	Regionalna, boutique destinacija	Globalna, prepoznatljiva destinacija
Potencijal razvoja	Održivi turizam, boutique iskustva, produženje sezone	Ograničen rast zbog masovnosti i zaštite prostora

Izvor: obrada autora prema dostupnim podacima

Obje destinacije temelje svoju ponudu na kombinaciji mora, planina i autentičnih ribarskih naselja, uz bogatu gastronomiju i tradiciju. Cinque Terre, kao svjetski poznata i UNESCO destinacija, primjer je razvijenog i masovnog turizma s ograničenim mogućnostima daljnjeg rasta zbog prostorne zaštite i turističkog pritiska.

Mošćenička Draga zadržava obilježja manje i mirnije destinacije s fokusom na održivost i obiteljski turizam. Upravo u tome leži njezina konkurentska prednost i potencijal za daljnji razvoj, osobito kroz diversifikaciju ponude, produženje sezone i valorizaciju prirodnih i kulturnih resursa.

Sve ove karakteristike stvaraju čvrstu osnovu za strateško usmjerenje destinacije u smjeru održivog turizma i diversifikacije ponude.

3.12. Analiza trendova

Na globalnoj razini turizam prolazi kroz snažnu transformaciju obilježenu naglaskom na održivost, digitalizaciju i otpornost na krize. WTO (2024) ističe kako se globalni turizam približava potpunom oporavku nakon pandemije, uz naglašeni rast međunarodnih putovanja u Europi i regiji Mediterana. Rast interesa za održivi turizam i klimatski neutralna putovanja sve snažnije oblikuje turističku ponudu (OECD, 2024; WTO, 2024), dok digitalna transformacija, uključujući umjetnu inteligenciju i druge napredne tehnologije, omogućava personaliziranija iskustva i širu dostupnost ponuda (OECD, 2024; ETC, 2025).

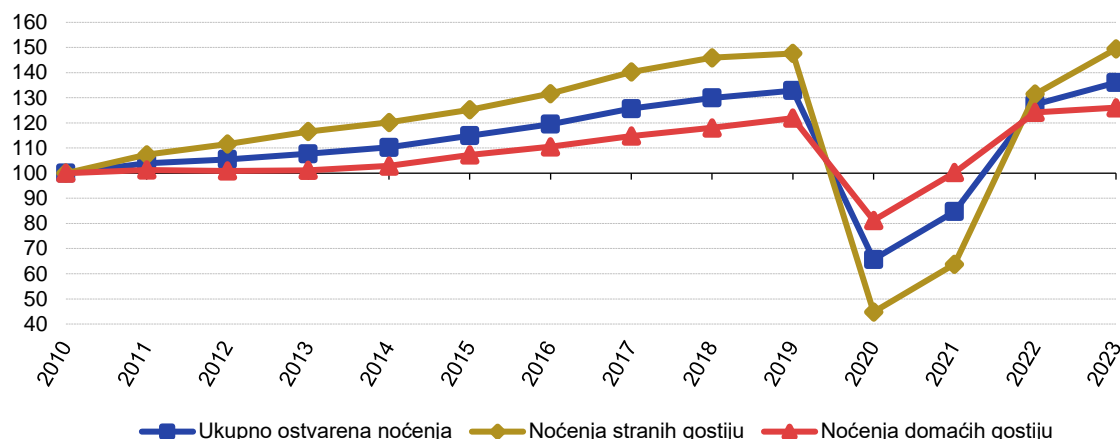
Razvoj turizma odvija se u izrazito dinamičnom okruženju koje oblikuju brojni čimbenici poput gospodarskih, tehnoloških, političkih i klimatskih promjena. Osim njih, i promjenjive preferencije potrošača doprinose stalnim promjenama postojećih trendova. Ti čimbenici stvaraju nove prilike, ali i potencijalne prijetnje, zbog čega je njihovo praćenje nužno.

Prema podacima UN Tourism (2024), u 2023. godini zabilježen je snažan oporavak međunarodnog turizma: ostvareno je 1,3 milijarde turističkih dolazaka u svijetu, što predstavlja 89% razine iz 2019. godine. Prihodi od međunarodnog turizma u 2023. dosegli su 1,5 bilijuna USD, što odgovara 98% oporavka u realnim vrijednostima. U ukupnom smislu, turizam je te godine ostvario 3,4 bilijuna USD, što je činilo 3% svjetskog BDP-a mjereno pokazateljem izravnog BDP-a (prije pandemije udio je bio 4%). Prihodi od izvoza iznosili su 1,8 bilijuna USD, što je predstavljalo 23% svjetske trgovine uslugama i 6% ukupnog izvoza roba i usluga. U mnogim zemljama u razvoju, turizam je glavna izvozna grana, jer otvara radna mjesta i stvara razvojne prilike, posebno za žene i mlade. Čak 80% poslovnih subjekata u sektoru čine mala i srednja poduzeća.

Sukladno podacima UN Tourism (2025), 2024. godina označila je potpuni oporavak međunarodnog turizma, četiri godine nakon izbijanja pandemije COVID-19. Tada je ostvareno 1,4 milijarde međunarodnih dolazaka, što je 11% više nego u 2023. te gotovo jednako (99%) razini iz 2019. godine. Rast su potaknuli snažna postpandemijska potražnja, veliki izvori tržišta te povratak azijsko-pacifičke regije. Bliski istok zabilježio je najveći rast (+32% u odnosu na 2019.), Europa je premašila predpandemijske brojke za 1%, a Afrika ostvarila rast od 7%. Prihodi od međunarodnog turizma u 2024. iznosili su 1,6 bilijuna USD (4% više nego 2019.), što na globalnoj razini čini 6% ukupnog izvoza roba i usluga. Izgledi za 2026. ostaju pozitivni, s očekivanim rastom od 3–5%. Najveće izazove pritom predstavljaju gospodarski i geopolitički rizici, klimatske promjene te nedostatak radne snage. Popularne destinacije u svijetu suočavaju se i s problemom prekomjernog turizma, koji stvara društvene konflikte i narušava iskustvo posjetitelja.

U nastavku je prikazan grafikon trendova noćenja u turističkim smještajnim objektima država članica Europske unije od 2010. godine, prema domaćim i stranim gostima.

Grafikon 8. Noćenja u turističkim smještajnim objektima EU-a, 2010.–2023.

Izvor: Eurostat

U razdoblju od 2010. do 2019. broj noćenja u EU-u kontinuirano je rastao, a snažniji rast bilježili su međunarodni gosti, koji su 2019. dosegli 148 indeksnih bodova. Tijekom pandemije uslijedio je snažan pad, osobito kod stranih gostiju, čiji je indeks pao na 44,8 bodova. No, u narednim godinama uslijedio je brz oporavak, pa su u 2023. noćenja stranih gostiju premašila rekordnu 2019. godinu.

Prema podacima Eurostata, u 2023. godini 64,9% stanovnika EU sudjelovalo je u turističkim aktivnostima. Najviši udio zabilježen je u Francuskoj, Nizozemskoj i Finskoj (preko 80%), dok su Rumunjska i Bugarska bile na začelju s manje od 35%. Hrvatska je zabilježila sudjelovanje od 49,3%, što je ispod prosjeka EU. Prosječan stanovnik EU proveo je 6,4 noći u inozemstvu, dok su Luksemburg (37,9 noći) i Nizozemska (15,5 noći) prednjačili. Hrvatska s 3,3 noći po stanovniku također zaostaje za prosjekom.

Eurostat (2025) navodi da su četiri vodeće online platforme (Airbnb, Booking, Expedia Group i TripAdvisor) u 2023. generirale 719 milijuna noćenja. U 17 europskih regija razine NUTS 2 broj noćenja premašio je 10 milijuna, ponajviše u Španjolskoj, Francuskoj, Italiji, Portugalu i Hrvatskoj, pri čemu je Andaluzija prednjačila s 35,6 milijuna.

Prema podacima World Economic Forum (2025), do 2030. očekuje se da će Kina i Indija generirati više od 25% međunarodnih putovanja. Tržište će u značajnoj mjeri oblikovati generacije Milenijalaca i Gen Z, koje traže iskustvene sadržaje, digitalna rješenja i održive oblike turizma.

Na razini Europe, izvješće Futureproofing European Tourism Through Scenario Planning and Strategic Foresight (ETC, 2025) identificira nekoliko ključnih trendova koji oblikuju budućnost turizma. Klimatske promjene sve snažnije utječu na turističke tokove kroz pomicanje

sezonálnosti i povećanje rizika od ekstremnih vremenskih pojava. Istovremeno, generacijske promjene i novi obrasci potražnje pokazuju da mlađe generacije preferiraju održiva, fleksibilna i autentična iskustva, uz naglasak na digitalizaciju, virtualni turizam i inovativne oblike kulturnog angažmana. Također, digitalna transformacija omogućuje personaliziranja putovanja i širu dostupnost ponuda, dok rast globalne srednje klase dodatno povećava pritisak na popularne europske destinacije i otvara pitanje upravljanja prekomjernim turizmom. Uz to, izazovi radne snage i nedostatak kvalificiranih zaposlenika predstavljaju sve veći problem u održavanju kvalitete turističkih usluga i konkurentnosti destinacija.

U Strategiji razvoja održivog turizma do 2030. godine (NN 18/2023) naglašava se potreba za uravnoteženjem turističke potražnje, razvojem održive infrastrukture i diversifikacijom ponude izvan glavne sezone. Hrvatski turizam snažno se usmjerava prema zelenoj i digitalnoj tranziciji, što uključuje korištenje pametnih rješenja, jačanje održivog smještaja i poticanje kulturnog i aktivnog turizma. Posebno se ističe nužnost smanjenja sezonalnosti te privlačenja posjetitelja u predsezoni i posezoni.

Na razini Kvarnera i Primorsko-goranske županije, Turistička zajednica Kvarnera promovira destinaciju pod sloganom „Kvarner – raznolikost je lijepa“, naglašavajući bogatu i raznoliku ponudu regije. Ona obuhvaća spoj primorja, otoka i gorja, dugogodišnju tradiciju zdravstvenog turizma te blagu klimu, što regiju čini atraktivnom za posjetitelje u potrazi za odmorom, zdravljem i autentičnim iskustvima. Regionalni trendovi uključuju jačanje *outdoor* i aktivnog turizma (planinarenje, biciklizam, ronjenje), kao i razvoj luksuzne i boutique ponude. Ulaganja u prometnu i komunalnu infrastrukturu (npr. modernizacija cestovnih pravaca, unapređenje plaža i marina) pridonose podizanju konkurentnosti regije.

Na lokalnoj razini, Mošćenička Draga pokazuje da prati navedene globalne, europske i nacionalne trendove. Destinacija se sve više orijentira na produženje sezone, što potvrđuju rastući rezultati u predsezoni i posezoni. Tome značajno pridonosi raznolika manifestacijska ponuda – od ribarskih fešti, gastro događanja poput Dana šparoga i festivala starih zanata, do kulturnih manifestacija (Jerry Ricks Blues Festival, Teatrino pod zvijezdama, Advent u Mošćeničkoj Dragi, karneval, Kandalora, Za Andrejnu, regata tradicijskih barki, Marinina i Dani općine Mošćenička Draga, Mošćenički pinel, izložbe, Uskršnje picanje jaja, Festival poezije Sipar) i sportskih događanja (Ultra Trail Učka, jedriličarske regate, biciklističke i malonogometne utrke). Ovakva kombinacija kulturnih, sportskih i zabavnih sadržaja omogućava privlačenje gostiju izvan glavnih ljetnih mjeseci te doprinosi postupnom smanjenju sezonalnosti.

Infrastrukturno, destinacija raspolaže kvalitetnim plažama, šetnicama, planinarskim i biciklističkim stazama, ali i bogatim povijesno-kulturnim nasljeđem (stara jezgra Mošćenica,

crkve i sakralni objekti). U skladu s trendovima održivosti, naglasak se stavlja na očuvanje prirodnog okoliša i autentičnog identiteta mjesta.

Analiza emitivnih tržišta pokazuje da su vodeća tržišta i dalje Njemačka, Austrija i Slovenija, no rastući značaj imaju i domaći gosti te posjetitelji iz Mađarske i Slovačke. To potvrđuje diverzifikaciju tržišta i smanjenje ovisnosti o pojedinim emitivnim skupinama.

Mošćenička Draga slijedi glavne međunarodne i nacionalne trendove u turizmu, ali ih istovremeno prilagođava vlastitim specifičnostima. Usmjerenje prema održivosti, digitalizaciji i produženju sezone u skladu je sa strateškim ciljevima Hrvatske, dok lokalna zajednica dodatno jača konkurentnost kroz događaje, aktivni turizam i očuvanje kulturno-povijesnog nasljeđa. Time se destinacija pozicionira kao prepoznatljivo i autentično odredište, sposobno odgovoriti na izazove suvremenog turizma.

4. POKAZATELJI ODRŽIVOSTI TURIZMA DESTINACIJE

4.1. Uloga i obilježja pokazatelja održivosti turizma

Pokazatelji održivosti destinacije predstavljaju temeljni alat za praćenje i upravljanje razvojem turizma u skladu s načelima održivosti. Njihova svrha nije samo bilježenje podataka, već i stvaranje uvida u utjecaje turizma na gospodarske, društvene, okolišne i prostorne aspekte destinacije te donošenje informiranih odluka u planiranju budućeg razvoja. Pokazatelji održivosti dijele se na obvezne i specifične pokazatelje. Obvezni pokazatelji koje je svaka destinacija dužna pratiti uključuju: zadovoljstvo lokalnog stanovništva turizmom, zadovoljstvo turista i jednodnevnih posjetitelja destinacijom, pristupačnost destinacije, sigurnost destinacije, održivo upravljanje destinacijom, upravljanje vodnim resursima, gospodarenje otpadnim vodama, gospodarenje otpadom, zaštita bioraznolikosti, održivo upravljanje energijom, ublažavanje i prilagodba klimatskih promjena, održivo upravljanje prostorom, turistički promet, turističku infrastrukturu i poslovanje gospodarskih subjekata u turizmu.

Izračun pokazatelja održivosti za destinaciju Mošćenička Draga proveden je za 2019., 2023. i 2024. godinu, koristeći dostupne podatke iz sekundarnih izvora, kao i rezultate primarnih online i terenskih istraživanja provedenih 2025. godine među turistima, posjetiteljima te lokalnim stanovništvom. Ovi podaci omogućuju sveobuhvatnu analizu trenutnog stanja destinacije i identifikaciju područja s najvećim potencijalom za poboljšanje u skladu s principima održivog razvoja. U okviru primarnog istraživanja prikupljeno je ukupno 272 anketna upitnika od turista i posjetitelja te 174 upitnika od lokalnog stanovništva.

U nastavku se prikazuje 17 obveznih pokazatelja koje svaka destinacija mora pratiti. Ovi pokazatelji omogućuju detaljnije praćenje utjecaja turizma na okoliš, društvo i gospodarstvo općine, te pružaju smjernice za daljnji razvoj turističkih proizvoda i politika usmjerenih na dugoročnu održivost destinacije.

4.2. Obvezni pokazatelji održivosti turizma

Društveni aspekt						
Pokazatelj		Prihvatljivi standard	2019.	2023.	2024.	Aktualno stanje
1 – Broj turističkih noćenja na stotinu stalnih stanovnika u svrhu turističke sezone (ZL-1)	<p>Opis: Ovaj pokazatelj nastoji kvantificirati intenzitet turističkog opterećenja u određenom području tijekom vrhunca turističke sezone, izražen kroz broj turističkih noćenja u odnosu na broj stalnih stanovnika</p> <p>Metodologija izračuna:</p> $\frac{\text{ukupan broj noćenja turista u vršnom mjesecu}}{\text{broj dana u vršnom mjesecu} \times \text{broj stalnih stanovnika u destinaciji}} \times 100$ <p><i>Pod pojmom »vršni mjesec« misli se na mjesec u kojem je ostvaren najveći broj noćenja.</i></p> <p>Izvor podataka: E-visitor, DZS</p> <p>Učestalost mjerenja: jednom godišnje</p>	195,00	211,86	198,28	207,14	<p>U svim promatranim godinama vrijednost pokazatelja pokazuje visok stupanj turističkog pritiska (oko 200 i više noćenja na 100 stanovnika)</p> <p>Visoko turističko opterećenje.</p> <p>Faktor rizika</p>
Pokazatelj		Prihvatljivi standard	2019.	2023.	2024.	Aktualno stanje
2 - Zadovoljstvo lokalnog stanovništva turizmom (ZL-2)	<p>Opis: Ovaj pokazatelj mjeri razinu zadovoljstva lokalnog stanovništva utjecajem turizma na njihovu zajednicu i život. Pokazatelj pruža uvid u percepciju stanovnika o koristima i izazovima turizma.</p> <p>Metodologija izračuna: Udio lokalnog stanovništva zadovoljnih turizmom u ukupnom skupu ispitanika te udio zadovoljnih ovisno o strukturi prihoda od turizma, na temelju odgovora na pitanja u anketi.</p> <p>Izvor podataka: Anketni upitnik za lokano stanovništvo.</p> <p>Učestalost mjerenja: Svake četiri godine.</p>	više od 50% stanovnika iskazuje pozitivan stav	-	-	<p>(2025)</p> <p>50,57 % zadovoljnih u ukupnom broju ispitanika;</p> <p>69,32 % zadovoljnih kojima je turizam</p>	<p>Rezultati pokazuju da je oko polovice stanovnika (50,6 %) zadovoljno razvojem turizma u destinaciji. Ovakav rezultat upućuje na umjereno pozitivan stav lokalnog stanovništva prema turizmu.</p>

					glavni ili dodatni izvor prihoda	
Pokazatelj		Prihvatljivi standard	2019.	2023.	2024.	Aktualno stanje
3 - Zadovoljstvo cjelokupnim boravkom u destinaciji (ZT-1)	<p>Opis: Pokazatelj mjeri razinu zadovoljstva turista i jednodnevnih posjetitelja iskustvom u destinaciji.</p> <p>Metodologija izračuna: Zadovoljstvo turista i jednodnevnih posjetitelja destinacijom sastoji se od: (i) vrijednosti indeksa zadovoljstva posjetitelja destinacijom i (ii) neto spremnost na preporuku destinacije.</p> <p>Indeks zadovoljstva = $((P1 + P2 + P3 - 3) / 18) * 100$</p> <p><i>P1, P2 i P3 prosječne vrijednosti odgovora na pitanja u anketi.</i></p> <p>Izvor podataka: Anketa turista i jednodnevnih posjetitelja</p> <p>Učestalost mjerenja: svake dvije godine</p>	indeks zadovoljstva više od 80%	-	-	<p>(2025)</p> <p>86,22 % indeks zadovoljstva turista i posjetitelja a destinacijom;</p> <p>73,16 % neto spremnost za preporuku</p>	Vrlo visoka razina zadovoljstva turista i posjetitelja destinacijom. Neto spremnost na preporuku od 73,16 % ukazuje na snažnu sklonost posjetitelja da preporuče Mošćeničku Dragu drugima te potvrđuje pozitivan imidž i visoku kvalitetu iskustva boravka u destinaciji.
Pokazatelj		Prihvatljivi standard	2019.	2023.	2024.	Aktualno stanje
4 - Udio atrakcija (lokaliteta) pristupačnih osobama s invaliditetom (PD-1)	<p>Opis: Pokazatelj prikazuje udio atrakcija (lokaliteta) pristupačnih osobama s invaliditetom u odnosu na ukupan broj atrakcija u destinaciji</p> <p>Metodologija izračuna:</p> <p>Udio pristupačnih atrakcija $\frac{EAP}{EA} \times 100$</p> <p><i>EA – broj svih evidentiranih atrakcija u destinaciji</i> <i>EAP – broj atrakcija pristupačnih osobama s invaliditetom</i></p> <p>Izvor podataka: Evidencija TZ o pristupačnosti atrakcija</p>	60%	37%	37%	37%	<p>U destinaciji je 37% pristupačnih atrakcija, što znači da tek manji dio atrakcija je dostupan svima, te time destinacija ima nisku razinu usklađenosti s potrebama osoba s invaliditetom.</p> <p>Faktor rizika</p>

	Učestalost mjerenja: Kontinuirano vođenje evidencija o stanju i dostupnosti atrakcija od strane TZ-ova					
Pokazatelj		Prihvatljivi standard	2019.	2023.	2024.	Aktualno stanje
5 - Broj organiziranih turističkih ambulanti (SD—1)	<p>Opis: Pokazatelj prikazuje broj organiziranih turističkih ambulanti u svrhu pružanja zdravstvene zaštite povećanom broju korisnika, prvenstveno turista, tijekom turističke sezone</p> <p>Metodologija izračuna: Pokazatelj je jednostavna informacija o ukupnom broju organiziranih turističkih ambulanti u destinaciji tijekom godine. Podatak se direktno preuzima od relevantnih institucija i služi kao mjerilo.</p> <p>Učestalost mjerenja: Jednom godišnje</p> <p>Izvor podataka: JLS</p>	1	1	1	1	Na području destinacije Mošćenička Draga tijekom turističke sezone organizirana je jedna turistička ambulanta. Ovaj podatak upućuje na osnovnu spremnost destinacije za pružanje zdravstvene zaštite turistima.
Okolišni aspekt						
Pokazatelj		Prihvatljivi standard	2019.	2023.	2024.	Aktualno stanje
6 - Omjer potrošnje vode po turističkom noćenju u odnosu na prosječnu potrošnju vode po stalnom stanovniku	<p>Opis: Cilj ovog pokazatelja je praćenje utjecaja turizma na vodne resurse. Omjer potrošnje vode (UVR-1) mjeri intenzitet opterećenja turističkog sektora na vodne resurse destinacije, uspoređujući potrošnju vode po turističkom noćenju s prosječnom potrošnjom vode stalnog stanovništva.</p> <p>Metodologija izračuna: Omjer potrošnje vode po noćenju turista i stanovnika =</p> $\frac{\text{potrošnja vode po noćenju turista}}{\text{potrošnja vode po noćenju stanovništva}} \times 100$	nesmetana opskrba vodom pri vršnoj potrošnji tijekom turističke sezone	166 %	307 %	133 %	Vrijednosti pokazatelja ukazuju da turisti troše otprilike između 1,3 i 3,07 puta više vode po noćenju nego što iznosi prosječna potrošnja vode po noćenju jednog stalnog stanovnika. Uočen je blagi trend smanjenja potrošnje vode u 2024. u odnosu na 2023. godinu. Ovakav rezultat ukazuje na umjereni pritisak turizma na lokalne vodne

destinacije (UVR-1)	Izvor podataka: Javni isporučitelji vodne usluge-interni izvještaji o mjesečnoj potrošnji vode; E-visitor Učestalost mjerenja: Svake dvije godine					resurse tijekom vršnog razdoblja te potrebu za daljnjim praćenjem potrošnje i poticanjem racionalnog korištenja vode u smještajnim objektima i kućanstvima.
Pokazatelj		Prihvatljivi standard	2019.	2023.	2024.	Aktualno stanje
7 – Omjer količine komunalnog otpada nastalog po noćenju turista i količine otpada koje generira stanovništvu u destinaciji (u tonama) (GO-1)	Opis: Pokazatelj prati omjer količine komunalnog otpada nastalog po turističkom noćenju u usporedbi s količinom otpada koju generira stanovništvo destinacije. Cilj ovog pokazatelja je praćenje utjecaja turizma na sustav gospodarenja otpadom u destinaciji. Metodologija izračuna: Pokazatelj se izračunava kao omjer količine otpada nastalog zbog noćenja turizma i količine otpada od lokalnog stanovništva u destinaciji u vremenskom intervalu (mjesecima s najnižom i najvišom turističkom aktivnosti). Izvor podataka: Javni isporučitelji usluge-interni izvještaji o mjesečnoj potrošnji otpada; E-visitor Učestalost mjerenja: Svake dvije godine	nesmetano zbrinjavanje otpada generiranog tijekom turističke sezone	342,79 %	543,41 %	126,50 %	Vrijednosti pokazatelja ukazuju da turisti proizvode otprilike između 1,3 i 5,4 puta više otpada po noćenju nego što iznosi prosječna količina otpada od lokalnog stanovništva. Uočen je trend smanjenja količine otpada u 2024. u odnosu na 2023. godinu. Ovakav rezultat pokazuje umjeren sezonski pritisak na sustav gospodarenja otpadom.
Pokazatelj		Prihvatljivi standard	2019.	2023.	2024.	Aktualno stanje
8 - Udio zaštićenih područja u destinaciji u ukupnoj površini destinacije (BR-1)	Opis: Cilj pokazatelja je pružiti uvid u razinu zaštite prirode u destinaciji. Definira postotak zaštićenih prirodnih područja (kopnenih i morskih) i područja ekološke mreže Natura 2000 u odnosu na ukupnu površinu destinacije. Omogućava analizu strukture prema kategorijama zaštite (npr. nacionalni parkovi, parkovi prirode, posebni rezervati). Metodologija izračuna:	53,46%	53,46 %	53,46 %	53,46 %	Udio zaštićenih prirodnih područja u ukupnoj površini destinacije Mošćenička Draga iznosi 53,46 %, što ukazuje na iznimno visoku razinu očuvanosti prirodnih vrijednosti. Najveći dio zaštićenih površina odnosi se na Park prirode Učka

	$\text{Udio ZPP} = \frac{\text{Ukupna površina ZP}}{\text{Ukupna površina destinacije}} \times 100$ <p>Izvor podataka: Bioportal, JLS</p> <p>Učestalost mjerenja: Svake četiri godine</p>					(53,16 % ukupne površine općine).
Pokazatelj		Prihvatljivi standard	2019.	2023.	2024.	Aktualno stanje
9 - Omjer potrošnje električne energije po turističkom noćenju u odnosu na potrošnju električne energije stalnog stanovništva destinacije (UEN-1)	<p>Opis: Pokazatelj daje uvid u opterećenje energetske infrastrukture zbog turizma, posebice tijekom visoke turističke sezone. Prikazuje omjer potrošnje električne energije po turističkom noćenju u smještajnim objektima destinacije i potrošnje električne energije po noćenju stanovnika.</p> <p>Metodologija izračuna:</p> $\text{Pokazatelj} = \frac{\text{potrošnja el.energije po noćenju turista}}{\text{potrošnja el.energije po noćenju stanovnika}} \times 100$ <p>Izvor podataka: pružatelj javne usluge – HEP ODS, E-visitor</p> <p>Učestalost mjerenja: Svake četiri godine</p>	nesmetana opskrba električnom energijom tijekom turističke sezone	3,88 %	1,47 %	8,01 %	Vrijednosti pokazatelja ukazuju da je prosječna potrošnja električne energije po stanovniku veća od prosječne potrošnje električne energije po turističkom noćenju. Takav rezultat upućuje na nisku energetska opterećenost destinacije turizmom.
Pokazatelj		Prihvatljivi standard	2019.	2023.	2024.	Aktualno stanje
10 – Uspostavljen sustav za prilagodbu klimatskim promjenama i procjenu rizika	<p>Opis: Pokazateljem se utvrđuje postoji li u destinaciji sustav za prilagodbu klimatskim promjenama i procjenu rizika.</p> <p>Metodologija izračuna: Pokazatelj je informacija o tome je li destinacija donijela dokumente (strategiju i/ili plan i/ili program) te koji je napredak/udio mjera u provedbi i/ili implementiranih mjera za prilagodbu</p>	DA	NE	NE	NE	Na razini destinacije Mošćenička Draga trenutno nisu doneseni strateški ni planski dokumenti koji bi se odnosili na prilagodbu klimatskim promjenama i procjenu rizika. Odsutnost takvih dokumenata upućuje na

rizika (UPK-1)	<p>i ublažavanje klimatskih promjena i procjenu rizika – DA/NE/ udio mjera u provedbi i/ ili implementiranih</p> <p>Izvor podataka: JLS</p> <p>Učestalost mjerenja: Svake godine</p>					<p>to da sustav prilagodbe klimatskim promjenama još nije uspostavljen.</p> <p>Faktor rizika</p>
Ekonomski aspekt						
Pokazatelj		Prihvatljivi standard	2019.	2023.	2024.	Aktualno stanje
<p>11 - Ukupan broj dolazaka turista u mjesecu s najvećim opterećenjem (TP-1)</p> <p>Opis: Ovaj pokazatelj ima za cilj identificirati mjesec u kojem destinacija bilježi najveći priljev turista, čime se utvrđuje razdoblje najvećeg opterećenja infrastrukture i resursa destinacije.</p> <p>Metodologija izračuna: Pokazatelj se izračunava identificiranjem mjeseca s najvećim brojem ostvarenih turističkih noćenja te se ukupni broj dolazaka turista u tom mjesecu direktno preuzima iz sustava eVisitor.</p> <p>Izvor podataka: eVisitor</p> <p>Učestalost mjerenja: Jednom godišnje</p>		16.000	14.363	12.577	14.012	<p>Unatoč manjim godišnjim oscilacijama, vrijednosti pokazatelja potvrđuju visok stupanj sezonalnosti u destinaciji.</p>
Pokazatelj		Prihvatljivi standard	2019.	2023.	2024.	Aktualno stanje
<p>12 - Prosječna duljina boravka turista u destinaciji (TP-2)</p> <p>Opis: Cilj ovog pokazatelja je pratiti prosječan broj noćenja po dolasku turista, čime se osigurava uvid u kvalitetu i atraktivnost destinacije, ali i omogućava bolje upravljanje resursima, infrastrukturom te ljudskim potencijalima.</p> <p>Metodologija izračuna:</p> <p>Prosječna duljina boravka: $\frac{\text{Broj noćenja u destinaciji}}{\text{Broj dolazaka u destinaciju}}$</p>		5	5,16	5,20	5,10	<p>Prosječna duljina boravka turista u destinaciji Mošćenička Draga iznosi oko 5 noćenja.</p>

	Izvor podataka: eVisitor					
	Učestalost mjerenja: Jednom godišnje					
Pokazatelj		Prihvatljivi standard	2019.	2023.	2024.	Aktualno stanje
13 - Ukupan broj zaposlenih u djelatnostima pružanja smještaja te pripreme i usluživanja hrane (PGS-1)	<p>Opis: Pokazateljem se definira ukupan broj zaposlenih na mjesečnoj razini u području I - Djelatnosti pružanja smještaja te pripreme i usluživanja hrane sukladno važećoj nacionalnoj klasifikaciji djelatnosti</p> <p>Metodologija izračuna: Podaci se preuzimaju iz službenih administrativnih izvora na temelju broja zaposlenih na određeni datum (31. srpnja). (dostupni u Ministarstvu)</p> <p>Izvor podataka: DZS, Hrvatska gospodarska komora</p> <p>Učestalost mjerenja: Jednom godišnje</p>	n/p	n/p	n/p	168	Prema podacima HZMO-a, u srpnju 2024. godine u djelatnostima pružanja smještaja te pripreme i usluživanja hrane (NKD 55,56) bilo je zaposleno 168 osoba, što predstavlja vrhunac sezone zaposlenosti u destinaciji. U odnosu na zimske mjesece, kada se broj zaposlenih kreće oko 80, vidljiv je snažan sezonski porast koji potvrđuje ovisnost lokalnog gospodarstva o turizmu.
Pokazatelj		Prihvatljivi standard	2019.	2023.	2024.	Aktualno stanje
14 - Poslovni prihod gospodarskih subjekata u djelatnostima pružanja smještaja te pripreme i usluživanja hrane (PGS-2)	<p>Opis: Pokazateljem se definira poslovni prihod gospodarskih subjekata ostvaren tijekom godine u području I - Djelatnosti pružanja smještaja te pripreme i usluživanja hrane sukladno važećoj nacionalnoj klasifikaciji djelatnosti</p> <p>Metodologija izračuna: Podaci se preuzimaju iz službenih administrativnih izvora (dostupni u Ministarstvu)</p> <p>Izvor podataka: FINA</p> <p>Učestalost mjerenja: Jednom godišnje</p>	kontinuiran o povećanje poslovnih prihoda	n/p	n/p	n/p	Podaci o poslovnim prihodima zatraženi su od FINA-e, ali nisu dostavljeni do trenutka izrade izvješća.
Prostorni aspekt						

Pokazatelj		Prihvatljivi standard	2019.	2023.	2024.	Aktualno stanje
15 - Identifikacija i klasifikacija turističkih atrakcija (TI-1)	<p>Opis: Ovaj pokazatelj obuhvaća identifikaciju i klasifikaciju turističkih atrakcija, uključujući prirodne (parkove, rezervate, pejzaže) i kulturne atrakcije (povijesne lokalitete, muzeje, spomenike).</p> <p>Metodologija izračuna: Pokazatelj se preuzima direktno iz baza.</p> <p>Izvor podataka: Registar kulturnih dobara RH, Bioportal, TZ</p> <p>Učestalost mjerenja: Jednom godišnje</p>	14 kulturnih i 2 prirodna zaštićena područja	14 zaštićeni h kulturnih dobara i 2 zaštićena prirodna područja	14 zaštićeni h kulturnih dobara i 2 zaštićena prirodna područja	14 zaštićeni h kulturnih dobara i 2 zaštićena prirodna područja	Popis zaštićenih kulturnih dobara, preventivno zaštićenih dobara i zaštićenih prirodnih područja nalazi se u poglavlju Prilozi.
Pokazatelj		Prihvatljivi standard	2019.	2023.	2024.	Aktualno stanje
16 - Status implementacije aktivnosti iz plana upravljanja destinacijom (OUD-1)	<p>Opis: Pokazatelj prati implementaciju aktivnosti definiranih u planu upravljanja destinacijom, uključujući praćenje napretka i učinka pojedinih mjera na održivost destinacije.</p> <p>Metodologija izračuna: Omjer broja implementiranih aktivnosti prema ukupnom broju aktivnosti definiranih Planom.</p> <p>Izvor podataka: TZ / JLS</p> <p>Učestalost mjerenja: Jednom godišnje</p>	DA	NE	NE	NE	Općina Mošćenička Draga nema donesen Plan upravljanja destinacijom. Isti se donosi u 2026. godini.
Pokazatelj		Prihvatljivi standard	2019.	2023.	2024.	Aktualno stanje
17 - Broj ostvarenih noćenja u smještaju u destinaciji po hektaru	<p>Opis: Pokazateljem se definira ukupan broj ostvarenih noćenja u smještaju destinacije unutar godine dana po izgrađenom hektaru zona stambene, mješovite i ugostiteljsko-turističke namjene</p> <p>Metodologija izračuna:</p>	n/p	n/p	n/p	n/p	Podaci o površini izgrađenog građevinskog zemljišta u zonama stanovanja i mješovite namjene nisu u potpunosti dostavljeni. Ipak, evidentna je prostorna koncentracija

izgrađenog građevinskog područja JLS (OUP-2)	<p>pokazatelj $\frac{\text{broj noćenja}}{\text{površina izgrađenog građevinskog zemljišta}}$</p> <p>Izvor podataka: eVisitor, JLS</p> <p>Učestalost mjerenja: Svake dvije godine</p>					<p>turističke aktivnosti, što ukazuje na potrebu daljnjeg praćenja odnosa između turističkog opterećenja i prostornog razvoja destinacije.</p>
--	--	--	--	--	--	--

5. POKAZATELJI PRIHVATNOG KAPACITETA

5.1. Koncept prihvatnog kapaciteta

Koncept prihvatnog kapaciteta (*Tourism Carrying Capacity*) ima ključnu ulogu u dugoročnom i održivom upravljanju turističkim destinacijama. On predstavlja maksimalan broj posjetitelja koji destinacija može primiti u određenom vremenskom razdoblju, a da pritom ne dođe do nepovoljnih učinaka na okoliš, gospodarstvo, društvenu strukturu te kvalitetu doživljaja turista. Prihvatni kapacitet istodobno služi kao važan pokazatelj održivosti turizma, jer omogućuje praćenje i procjenu utjecaja turističkog prometa na lokalnu infrastrukturu, resurse i zajednicu.

Prihvatni kapacitet turističke destinacije može se podijeliti u pet glavnih kategorija :

- Ekološko-okolišni kapacitet – razina turističke aktivnosti koja ne narušava prirodne ekosustave, kvalitetu zraka, vode, tla i bioraznolikost destinacije.
- Fizičko-infrastrukturni kapacitet – maksimalan broj turista koji dostupna infrastruktura može podnijeti bez smanjenja funkcionalnosti (npr. smještajni kapaciteti, prometna i komunalna infrastruktura).
- Društveno-perceptivni kapacitet – broj posjetitelja koji ne izaziva negativne percepcije lokalne zajednice u pogledu prekomjerne turističke aktivnosti i ne umanjuje kvalitetu života stanovnika.
- Ekonomski nosivi kapacitet – razina turističkog razvoja koja doprinosi ekonomskoj održivosti destinacije, bez ugrožavanja drugih sektora gospodarstva ili stvaranja prekomjerne ovisnosti o turizmu.
- Psihološki kapacitet – broj posjetitelja koji ne narušava turističko iskustvo zbog prevelike gužve, čekanja u redovima ili smanjenja kvalitete usluga.

Prihvatni kapacitet destinacije određuje kombinacija svih ovih kategorija. Za postizanje istinske održivosti, nužno je identificirati onu kategoriju koja predstavlja najveće ograničenje za daljnji rast te prema njoj usmjeriti upravljačke mjere.

Izračun pokazatelja prihvatnog kapaciteta za destinaciju Mošćenička Draga proveden je za 2019., 2023. i 2024. godinu, koristeći dostupne podatke iz sekundarnih izvora, kao i rezultate primarnih online istraživanja provedenih 2025. godine među turistima, posjetiteljima te lokalnim stanovništvom.

U nastavku se prikazuju obvezni i specifični pokazatelji. Obvezni pokazatelji prihvatnog kapaciteta temeljeni su na setu podataka za procjenu te obuhvaćaju različite aspekte održivosti destinacije. Dijele se u deset kategorija te obuhvaćaju ukupno 36 pokazatelja, čiji

se izračun temelji na sekundarnim izvorima podataka i primarnim istraživanjima. Dodatni pokazatelji omogućuju prepoznavanje specifičnih izazova i ograničenja pojedine destinacije te pomažu u donošenju informiranih odluka o daljnjem razvoju turizma, uz očuvanje kvalitete života lokalnog stanovništva i zadovoljstva posjetitelja. Za općinu Mošćenička Draga odabrana su 3 dodatna pokazatelja (zadovoljstvo kvalitetom smještaja, zadovoljstvo atmosferom, ugođajem i zadovoljstvo gastronomskom ponudom u mjestu).

5.2. Obvezni pokazatelji prihvatnog kapaciteta

Institucionalni i strateški okvir						
Pokazatelj		Prihvatljivi standard	2019.	2023.	2024.	Aktualno stanje
1 - Stav o turizmu kao faktoru povećanja blagostanja stanovništva	<p>Opis: Percepcija cjelokupnih učinaka turizma na kvalitetu života lokalnog stanovništva u destinaciji. Pokazatelj odražava stupanj pozitivne percepcije lokalnih stanovnika o tome pridonosi li turizam gospodarskom, društvenom i infrastrukturnom razvoju te održavanju ili unaprjeđenju kvalitete života.</p> <p>Metodologija izračuna: Udio (%) lokalnih stanovnika s pozitivnom percepcijom učinaka turizma na kvalitetu života u destinaciji. Izračun se temelji na anketnom pitanju PH1: „Razmislite kako sve turizam utječe na svakodnevni život u Vašem mjestu – na lokalno gospodarstvo, okoliš, dostupnost javnih sadržaja, sigurnost, cijene i slično. Smatrate li da je turizam u Vašem mjestu: (1) smanjuje kvalitetu života, (2) pomaže u održanju kvalitete života, (3) pomaže u unaprjeđenju kvalitete života, (4) nema nikakav učinak?“</p> <p>Izračun:</p> $\frac{\% \text{ stanovnika s pozitivnom percepcijom utjecaja turizma na kvalitetu života}}{\frac{\text{broj ispitanika koji su odgovorili 2 ili 3 na pitanje PH1}}{\text{ukupni broj ispitanika koji su odgovorili na pitanje PH1}}} \times 100$ <p>Izvor podataka: Anketa lokalnog stanovništva</p>	više od 80 % stanovnika iskazuje pozitivan stav	-	-	(2025) 85,06%	Rezultati anketnog istraživanja provedeni na području općine Mošćenička Draga pokazuju da 85,06 % ispitanika smatra kako turizam pridonosi održavanju ili unaprjeđenju kvalitete života. Ovakav rezultat upućuje na visok stupanj društvene prihvaćenosti turizma i percepciju njegovih pozitivnih učinaka na lokalno gospodarstvo, infrastrukturu i društvenu dinamiku.

	Učestalost mjerenja: Svake četiri godine					
Smještajni kapaciteti						
Pokazatelj		Prihvatljivi standard	2019.	2023.	2024.	Aktualno stanje
2 - Omjer broja kreveta u komercijalnom smještaju te kućama i stanovima za odmor u odnosu na 100 stanovnika	<p>Opis: Ovim pokazateljem se procjenjuje intenzitet turizma, odnosno razina objektivnog opterećenja koju turizam u periodu glavne turističke sezone (mjerene mjesecom s najvećim ostvarenim brojem noćenja u godini) stvara na lokalno stanovništvo, ali i na prostor te infrastrukturu.</p> <p>Metodologija izračuna: broj kreveta u komercijalnom smještaju i kućama i stanovima za odmor koji se ne koriste za kratkoročni najam na 100 stalnih stanovnika</p> <p>Izvor podataka: eVisitor, DZS, Porezna uprava / podaci JLS o kućama i stanovima za odmor</p> <p>Učestalost mjerenja: Svake četiri godine</p>	ne pogoršavati postojeći omjer	242,47	246,89	260,02	<p>Vrijednost pokazatelja u rasponu od 242 do 260 komercijalna kreveta na 100 stanovnika, ukazuje na vrlo visoki turistički intenzitet, odnosno značajan prostorni i infrastrukturni pritisak koji turizam stvara u razdoblju glavne turističke sezone.</p> <p>Faktor rizika</p>
Pokazatelj		Prihvatljivi standard	2019.	2023.	2024.	Aktualno stanje
3 - Omjer broja kreveta u nekomercijalnom smještaju u odnosu na 100 stanovnika	<p>Opis: Pokazateljem se definira odnos broja smještajnih objekata za iznajmljivanje u domaćinstvu te kuća/stanova za odmor koji se ne koriste za kratkoročni najam prema broju stanova za stalno stanovanje u destinaciji</p> <p>Metodologija izračuna: broj kreveta u nekomercijalnom smještaju na 100 stalnih stanovnika</p> <p>Izvor podataka: eVisitor, DZS</p> <p>Učestalost mjerenja: Jednom godišnje</p>	ne pogoršavati postojeći omjer	66,85	83,23	82,92	Vrijednosti pokazatelja upućuju na znatan broj kuća i stanova koji se koriste isključivo za odmor, što potvrđuje izraženu turističku funkciju prostora.

Pokazatelj		Prihvatljivi standard	2019.	2023.	2024.	Aktualno stanje
4 - Omjer broja smještajnih objekata u domaćinstvu te kućama i stanovima za odmor u odnosu na broj stanova za stalno stanovanje	<p>Opis: Pokazateljem se definira odnos broja smještajnih objekata za iznajmljivanje u domaćinstvu te kuća/stanova za odmor koji se ne koriste za kratkoročni najam prema broju stanova za stalno stanovanje u destinaciji</p> <p>Metodologija izračuna: Broj smještajnih objekata u domaćinstvu te kuća i stanova za odmor na broj stanova za stalno stanovanje. Izračun se temelji na sljedećem omjeru:</p> $\frac{O_{SD} + O_N}{O_{SS}}$ <p>gdje su:</p> <ul style="list-style-type: none"> • O_{SD} – broj komercijalnih smještajnih objekata registriranih u eVisitoru kao Objekti u domaćinstvu, Apartmani, Kuće za odmor, Sobe za iznajmljivanje i Studio apartmani; • O_N – broj kuća i stanova za odmor koji se ne koriste za kratkoročni najam; • O_{SS} – broj objekata koji se koriste za stalno stanovanje. <p>Izvor podataka: eVisitor, JLS</p> <p>Učestalost mjerenja: Svake četiri godine</p>	ne pogoršavati postojeći omjer	0,37	0,40	0,38	Dobivena vrijednost pokazatelja znači da na svakih 100 stanova za stalno stanovanje dolazi približno 38 objekata registriranih za iznajmljivanje u domaćinstvu. Ova vrijednost ukazuje na značajnu prisutnost turističkog smještaja u odnosu na stalne stambene jedinice, što može upućivati na izražen turistički karakter destinacije i potencijalne pritiske na stambeni fond.
Pokazatelj		Prihvatljivi standard	2019.	2023.	2024.	Aktualno stanje
5 - Broj kreveta u komercijalnom smještaju te kućama i stanovima za odmor na 100 m ²	<p>Opis: Pokazateljem se definira ukupan broj registriranih stalnih kreveta u komercijalnom smještaju i kućama i stanovima za odmor koji se ne koriste za kratkoročni najam po izgrađenih 100 m² građevinskog područja naselja. Ovim se</p>	n/p	n/p	n/p	n/p	Podaci o površini izgrađenog građevinskog zemljišta u zonama stanovanja i mješovite namjene (P _s) nisu u potpunosti dostavljeni.

građevinskog područja naselja	<p>pokazateljem procjenjuje intenzitet turističke izgrađenosti te prostorni pritisak turizma na naselja, osobito u zonama stanovanja i mješovite namjene.</p> <p>Metodologija izračuna: broj turističkih kreveta u komercijalnom smještaju i kućama i stanovima za odmor koji se ne koriste za kratkoročni najam na 100 m² građevinskog područja naselja</p> $Pokazatelj = \frac{K_{KK} + K_{KO}}{P_S}$ <p>gdje su:</p> <ul style="list-style-type: none"> • K_{KK} – broj turističkih kreveta u komercijalnim smještajnim kapacitetima u mjesecu s najvećim brojem noćenja, • K_{KO} – procijenjeni broj kreveta u kućama i stanovima za odmor koji se ne koriste za kratkoročni najam, • P_S – površina izgrađenog dijela zona stambene i mješovite namjene (u m²). <p>Izvor podataka: eVisitor, JLS</p> <p>Učestalost mjerenja: Svakih četiri godine.</p>					
Pokazatelj		Prihvatljivi standard	2019.	2023.	2024.	Aktualno stanje
6 - Struktura smještajnih kapaciteta izražena u postotnim udjelima	<p>Opis: Pokazatelj predstavlja postotne udjele stalnih kreveta po vrstama komercijalnih smještajnih objekata iz eVisitora (hoteli, kampovi, objekti u domaćinstvu i ostalo) te kuće i stanovi za odmor koji se ne koriste za kratkoročni najam u ukupnoj broji raspoloživih stalnih kreveta u destinaciji.</p>	<p>13,00 % (mogućnost povećanja u KMP – glamping)</p>	<p>15,51 % (HOT)</p> <p>11,81 % (KMP)</p> <p>65,37 % (DOM)</p>	<p>16,10 % (HOT)</p> <p>11,79 % (KMP)</p> <p>65,57 % (DOM)</p>	<p>15,60 % (HOT)</p> <p>12,07 % (KMP)</p> <p>64,99 % (DOM)</p>	<p>U strukturi smještajnih kapaciteta u svim promatranim godinama najveći udio zauzimaju objekti u domaćinstvu, koji čine otprilike 65% ukupnog broja stalnih kreveta. Ovaj podatak potvrđuje izrazitu orijentaciju</p>

	<p>Metodologija izračuna: Pokazatelj se izračunava za svaku zonu i za svaku godinu prema sljedećoj formuli:</p> $\text{Udio smještajnog kapaciteta u HOT} = \frac{HOT}{HOT + KMP + DOM + PKS + KKO} \times 100$ $\text{Udio smještajnog kapaciteta u KMP} = \frac{KMP}{HOT + KMP + DOM + PKS + KKO} \times 100$ $\text{Udio smještajnog kapaciteta u DOM} = \frac{DOM}{HOT + KMP + DOM + PKS + KKO} \times 100$ $\text{Udio smještajnog kapaciteta u PKS} = \frac{PKS}{HOT + KMP + DOM + PKS + KKO} \times 100$ $\text{Udio smještajnog kapaciteta u KKO} = \frac{KKO}{HOT + KMP + DOM + PKS + KKO} \times 100$ <p>Gdje su:</p> <ul style="list-style-type: none"> • HOT – broj kreveta u hotelima • KMP – broj kreveta u kampovima • DOM – broj kreveta u objektima u domaćinstvu • PKS – broj kreveta u ostalom komercijalnom smještaju (npr. pansioni, sobe za iznajmljivanje, studio apartmani i sl.) • KKO* – procijenjeni broj kreveta u kućama i stanovima za odmor koji se ne koriste za kratkoročni najam (podatak nije dostupan) <p>Izvor podataka: eVisitor, Pokazatelj 2.1 (za KKO – kuće i stanove za odmor koji se ne koriste za kratkoročni najam, ako je dostupan)</p> <p>Učestalost mjerenja: Jednom godišnje</p>		<p>6,95 % (PKS)</p> <p>0 % (KKO*)</p>	<p>6,54 % (PKS)</p> <p>0 % (KKO*)</p>	<p>7,34 % (PKS)</p> <p>0 % (KKO*)</p>	<p>destinacije prema obiteljskom i privatnom smještaju.</p>
Turistička potražnja						

Pokazatelj		Prihvatljivi standard	2019.	2023.	2024.	Aktualno stanje
7 - Intenzitet stacionarnog, komercijalnog i nekomercijalnog turizma kao omjer prosječnog broja turista po stanovniku u vršnim danima turističke sezone	<p>Opis: Pokazateljem se procjenjuje intenzitet stacionarnog turizma, pri čemu se isključuju jednodnevni posjetitelji i nautički turizam. Pokazatelj služi za procjenu razine opterećenja koje boravak turista u glavnim danima turističke sezone stvara na lokalno stanovništvo, prostor i infrastrukturu destinacije.</p> <p>Metodologija izračuna: $\frac{\text{Intenzitet stacionarnog turizma} = \text{najveća vrijednost prosječnog dnevnog broja turista tijekom godine}}{\text{ukupna broj stanovnika u destinaciji}}$</p> <p>Izvor podataka: eVisitor, DZS</p> <p>Učestalost mjerenja: Jednom godišnje</p>	ne pogoršavati postojeći omjer	2,43	2,19	2,31	<p>Tijekom vršnih dana turističke sezone u destinaciji prosječno boravi oko 2,3 turista na jednog stalnog stanovnika, što ukazuje na izražen turistički intenzitet.</p> <p>Faktor rizika</p>
Pokazatelj		Prihvatljivi standard	2019.	2023.	2024.	Aktualno stanje
8 – Nezadovoljstvo radi gužve na ulicama, trgovima, atrakcijama	<p>Opis: Pokazatelj definira udio (%) turista koji borave u komercijalnim smještajnim objektima i nekomercijalnom smještaju te jednodnevnih posjetitelja koji su nezadovoljni gužvama na ulicama, trgovima i atrakcijama (javnim prostorima) u mjestu u kojem borave.</p> <p>Metodologija izračuna: Pokazatelj se temelji na primarnom istraživanju (anketa turista i jednodnevnih posjetitelja). Nezadovoljstvo radi gužve mjeri se pitanjem:</p> <p>PH1: U kojoj Vam mjeri gužva na ulicama, trgovima ili atrakcijama predstavlja problem tijekom Vašeg boravka u destinaciji? (Ljestvica od 1 = „Uopće nije problem“ do 7 = „Jako ozbiljan problem“)</p>	ispod 10% ispitanika iskazuje negativan stav	-	-	(2025) 7,35 %	<p>Prema provedenom anketnom istraživanju, 7,35 % posjetitelja navelo je da im gužve na ulicama, trgovima i atrakcijama tijekom boravka u destinaciji predstavljaju ozbiljan problem (ocjena 6 ili 7 na ljestvici od 1 do 7).</p> <p>Ovaj rezultat ukazuje da većina posjetitelja ne percipira gužvu kao značajan čimbenik koji negativno utječe na njihovo iskustvo boravka, što sugerira da trenutna razina turističke opterećenosti prostora nije prekomjerna.</p>

	<p>Udio nezadovoljnih posjetitelja izračunava se kao omjer broja ispitanika koji su odgovorili s ocjenom 6 ili 7 i ukupnog broja ispitanika koji su odgovorili na pitanje PH1:</p> $RI = \frac{\text{broj ispitanika s ocjenom 6 ili 7 na pitanju PH1}}{\text{ukupni broj ispitanika koji su odgovorili na pitanje PH1}} \times 100$ <p>Izvor podataka: Anketa turista i jednodnevnih posjetitelja</p> <p>Učestalost mjerenja: Svake četiri godine</p>					
Resursno atrakcijska osnova						
Pokazatelj		Prihvatljivi standard	2019.	2023.	2024.	Aktualno stanje
<p>9 - Koncentracija materijalnih atrakcija na odabranim područjima destinacije/definiranim zonama</p>	<p>Opis: Pokazatelj prikazuje koncentraciju materijalnih atrakcija na odabranim područjima destinacije, odnosno odnos broja atrakcija i površine zone u kojoj se nalaze. Na taj se način procjenjuje razina prostorne gustoće atrakcija te identificiraju zone s većom turističkom koncentracijom i potencijalnim pritiskom na prostor.</p> <p>Metodologija izračuna: omjer broja materijalnih atrakcija na području zone i površine zone u hektarima</p> <p>Izvor podataka: popis materijalnih atrakcija, GIS</p> <p>Učestalost mjerenja: Svake četiri godine</p>	0,01	0,01	0,01	0,01	<p>Koncentracija materijalnih atrakcija u destinaciji Mošćenička Draga iznosi 0,01 atrakcija po hektaru, što znači da se u prosjeku na svakih 100 hektara nalazi jedna materijalna atrakcija.</p>

Pokazatelj		Prihvatljivi standard	2019.	2023.	2024.	Aktualno stanje
10 - Koncentracija ugostiteljskih sadržaja na odabranim područjima destinacije / definiranim zonama	<p>Opis: Pokazatelj opisuje koncentraciju ugostiteljskih sadržaja na odabranim područjima destinacije/definiranim zonama iskazanim dnevnim brojem usluženih osoba po sjedalu u vrijeme vršnih dana turističke sezone.</p> <p>Metodologija izračuna: Omjer broja fiskaliziranih računa u ugostiteljskim objektima za pripremu i usluživanje hrane i pića te prosječnog broja osoba po sjedalu tijekom vršnih dana turističke sezone.</p> <p>Izvor podataka: Porezna uprava</p> <p>Učestalost mjerenja: Svake četiri godine</p>	2,50	2,40	2,13	1,77	Vrijednost pokazatelja od 1,77 usluženih osoba po sjedalu u 2024. godini ukazuje na umjerenu razinu iskorištenosti kapaciteta ugostiteljskih objekata, uz blagi pad u odnosu na prethodne godine.
Pokazatelj		Prihvatljivi standard	2019.	2023.	2024.	Aktualno stanje
11 - Kakvoća voda za kupanje na mjernim stanicama na području destinacije tijekom razdoblja lipanj – rujan u odnosu na ostatak godine	<p>Opis: Pokazatelj prikazuje kakvoću mora za kupanje na plažama destinacije tijekom razdoblja lipanj–rujan, temeljenu na mikrobiološkim i fizikalno-kemijskim pokazateljima.</p> <p>Metodologija izračuna: Ocjena se utvrđuje prema propisanim standardima Uredbe o kakvoći mora za kupanje, klasificirana kao: izvrsno (plavo), dobro (zeleno), zadovoljavajuće (žuto) ili nezadovoljavajuće (crveno).</p> <p>Izvor podataka: Županijski zavod za javno zdravstvo Primorsko-goranske županije; platforma Vrtlace – Kakvoća mora za kupanje</p> <p>Učestalost mjerenja: Godišnje (sezona lipanj–rujan)</p>	izvrsno	izvrsno	izvrsno	izvrsno	Prema podacima Županijskog zavoda za javno zdravstvo, tijekom turističke sezone kakvoća mora pretežno je izvrsna, što ukazuje na visoku razinu čistoće i sigurnosti za kupanje.

Pokazatelj		Prihvatljivi standard	2019.	2023.	2024.	Aktualno stanje
12 - Raspoloživa površina plaže po kupaču u danima vršne turističke sezone	<p>Opis: Pokazatelj prikazuje raspoloživu površinu kupališnog prostora po kupaču u danima vršne turističke sezone, kao pokazatelj gustoće korištenja plaža i potencijalnog pritiska na obalni prostor.</p> <p>Metodologija izračuna: Izračun se temelji na omjeru ukupne površine plaža i ostalog pogodnog kupališnog prostora (u m²) te ukupnog broja potencijalnih kupača (turista, jednodnevnih posjetitelja i stanovnika) u danima vršne sezone.</p> <p>Izvor podataka: Plan upravljanja pomorskim dobrom; Državni zavod za statistiku; Turistička zajednica; procjene jedinica lokalne samouprave.</p> <p>Učestalost mjerenja: Svake četiri godine</p>	više od 5 m ² po kupaču	3,02 m ²	3,32 m ²	3,2 m ²	<p>U vršnim danima turističke sezone svaki kupač u prosjeku ima na raspolaganju oko 3,2 m² plažnog prostora. Ova vrijednost ukazuje na visok stupanj opterećenosti plaže, budući da se za ugodno korištenje plažnog prostora preporučuje između 5 i 10 m² po osobi.</p> <p>Faktor rizika</p>
Pokazatelj		Prihvatljivi standard	2019.	2023.	2024.	Aktualno stanje
13 - Kakvoća zraka na mjernim stanicama na području destinacije tijekom razdoblja lipanj – rujan u odnosu na ostatak godine	<p>Opis: Pokazatelj prikazuje razinu kakvoće zraka u destinaciji tijekom ljetnih mjeseci (lipanj–rujan) u odnosu na ostatak godine, s ciljem procjene utjecaja turističke aktivnosti na kvalitetu okoliša i zdravlje stanovništva.</p> <p>Metodologija izračuna: Podatak o kakvoći zraka (I ili II kategorija) preuzima se iz godišnjih izvješća Ministarstva zaštite okoliša i zelene tranzicije (MZOZT) i Državnog hidrometeorološkog zavoda (DHMZ). Ocjene se temelje na koncentracijama onečišćujućih tvari i propisanim graničnim vrijednostima.</p> <p>Izvor podataka: MZOZT i DHMZ – <i>Godišnje izvješće o praćenju kvalitete zraka na teritoriju Republike Hrvatske.</i></p>	I. kategorija	I. kategorija	I. kategorija	I. kategorija	Kvaliteta zraka na području općine Mošćenička Draga svrstana je u I. kategoriju, što znači da je zrak čist ili neznatno onečišćen, čime se potvrđuje očuvanost okoliša i visoka razina održivosti destinacije.

	Učestalost mjerenja: Jednom godišnje					
Pokazatelj		Prihvatljivi standard	2019.	2023.	2024.	Aktualno stanje
14 - Utjecaj turizma na izgled destinacije	<p>Opis: Pokazatelj prikazuje percepciju lokalnog stanovništva o utjecaju turizma na izgled destinacije, odnosno u kojoj mjeri stanovnici smatraju da turistički razvoj doprinosi uređenosti i ljepoti prostora.</p> <p>Metodologija izračuna: Izračunava se kao postotak ispitanika koji su odgovorili ocjenama 4 ili 5 na pitanje: „Kako turistički razvoj utječe na izgled mjesta – postaje li ono uslijed turističkog razvoja ružnije ili ljepše?“, pri čemu 1 označava „puno ružnije“, a 5 „puno ljepše“.</p> <p>Izvor podataka: Anketa lokalnog stanovništva.</p> <p>Učestalost mjerenja: Svake četiri godine.</p>	više od 50 % stanovnika iskazuje pozitivan stav	-	-	(2025) 58,05 %	58,05 % stanovnika smatra da turistički razvoj pozitivno utječe na izgled destinacije, odnosno da je mjesto postalo uređenije i vizualno privlačnije zahvaljujući turizmu.
Pokazatelj		Prihvatljivi standard	2019.	2023.	2024.	Aktualno stanje
15 - Utjecaj turizma na korištenje javnog prostora	<p>Opis: Pokazatelj prikazuje percepciju lokalnog stanovništva o tome u kojoj mjeri turizam utječe na korištenje javnog prostora (poput plaža, trgova, ulica i parkova) te smatraju li stanovnici da je prostor i dalje jednako dostupan i prilagođen njihovim potrebama.</p> <p>Metodologija izračuna: Podaci se prikupljaju putem ankete lokalnog stanovništva pomoću pitanja: „Što mislite o načinu korištenja javnog prostora u Vašem mjestu, je li turizam javni prostor učinio manje ili više prikladnim za Vaše potrebe?“ Ispitanici odgovaraju na skali od 1 = „puno manje prikladan“ do 5 = „puno više prikladan“. Pokazatelj</p>	više od 50 % stanovnika iskazuje pozitivan stav	-	-	(2025) 32,18 %	32 % stanovnika smatra da turizam pozitivno utječe na korištenje javnog prostora. S druge strane, većina ispitanika (67,61 %) ima neutralan ili negativan stav, što upućuje na to da dio stanovnika doživljava određene promjene u dostupnosti ili funkcionalnosti javnih prostora pod utjecajem turizma.

Faktor rizika

	<p>se računa kao udio (%) ispitanika koji su odgovorili s ocjenom 4 ili 5 u odnosu na ukupan broj ispitanika koji su odgovorili na pitanje.</p> <p>Izvor podataka: Anketa lokalnog stanovništva.</p> <p>Učestalost mjerenja: Svake četiri godine.</p>					
Pokazatelj		Prihvatljivi standard	2019.	2023.	2024.	Aktualno stanje
16 - Zadovoljstvo ljepotom i uređenošću mjesta (kulturni i prirodni aspekti) kao i glavnim atrakcijama	<p>Opis: Pokazatelj mjeri razinu zadovoljstva turista i jednodnevnih posjetitelja ljepotom, uređenošću mjesta te uređenošću glavnih atrakcija u destinaciji. Služi za procjenu ukupnog dojma o destinaciji i njezinoj atraktivnosti, što je ključno za održavanje konkurentnosti i planiranje budućih ulaganja u turističku ponudu.</p> <p>Metodologija izračuna: Podaci se prikupljaju anketom turista i jednodnevnih posjetitelja pomoću triju pitanja:</p> <ul style="list-style-type: none"> <i>Koliko ste zadovoljni ljepotom mjesta? (PH2)</i> <i>Koliko ste zadovoljni uređenošću mjesta? (PH3)</i> <i>Koliko ste zadovoljni uređenošću glavnih atrakcija u destinaciji? 2(PH4)</i> <p>Ispitanici ocjenjuju zadovoljstvo na skali od 1 do 7, pri čemu 1 znači „u potpunosti nezadovoljan“, a 7 „u potpunosti zadovoljan“.</p> <p>Udio zadovoljnih posjetitelja računa se kao postotak onih koji su dali ocjenu 6 ili 7 u odnosu na ukupan broj ispitanika koji su odgovorili na pojedino pitanje.</p> <p>Izvor podataka: Anketa turista i jednodnevnih posjetitelja.</p>	<p>više od 70 % turista i posjetitelja iskazuje pozitivan stav</p>			<p>(2025)</p> <p>komercijalni smještaj: PH2 (93,96 %), PH3 (69,13 %) i PH4 (60,40 %)</p> <p>nekomercijalni smještaj: PH2 (93,65%), PH3 (52,38 %), PH4 (39,68 %)</p> <p>jednodnevni posjetitelji: PH2 (91,67 %), PH3 (68,33 %) i PH4 (77,50 %)</p>	<p>Ispitanici su u većini vrlo zadovoljni ljepotom destinacije, dok su ocjene uređenosti mjesta i glavnih atrakcija nešto niže.</p> <p>Među ispitanicima koji su boravili u komercijalnim smještajnim objektima, 93,96 % ih je zadovoljno ljepotom mjesta, 69,13 % uređenošću i 60,40 % glavnim atrakcijama.</p> <p>Kod ispitanika koji su boravili u nekomercijalnom smještaju, zadovoljstvo ljepotom iznosi 93,65 %, dok su niže ocjene za uređenost (52,38 %) i atrakcije (39,68 %).</p> <p>Jednodnevni posjetitelji iskazuju sličan obrazac – 91,67 % ih je zadovoljno ljepotom mjesta, 68,33 % uređenošću i 77,50 % glavnim atrakcijama.</p>

	Učestalost mjerenja: Svake četiri godine.					
Okoliš						
Pokazatelj		Prihvatljivi standard	2019.	2023.	2024.	Aktualno stanje
17 - Razina buke u danima vršne turističke sezone u odnosu na ostatak godine u zonama mješovite namjene po danu i noći	<p>Opis: Pokazatelj prati razinu buke u vanjskom prostoru tijekom vršne turističke sezone u usporedbi s ostatom godine u zonama mješovite namjene koje su od interesa za turizam. Cilj je procijeniti učinke turističkih aktivnosti na kvalitetu života stanovnika i održivost destinacije.</p> <p>Metodologija izračuna: Razine buke mjere se prema indikatorima Lday (dnevna buka) i Lnicht (noćna buka), izraženima u decibelima (dB). Mjerenje se provodi u razdobljima „dan“ (07–19 h) i „noć“ (23–07 h) te se uspoređuje prosječna vrijednost u sedam uzastopnih dana vršne turističke sezone s vrijednostima iz ostatka godine.</p> <p>Izvor podataka: Jedinice lokalne samouprave na temelju karata buke i akustičkih mjerenja.</p> <p>Učestalost mjerenja: Prema potrebi, uz preporuku ažuriranja svake četiri godine ili nakon većih promjena u razini turističke aktivnosti.</p>	n/p	n/p	n/p	n/p	Budući da destinacija nema izrađene karte buke, razina buke se ne može izravno izmjeriti, već se može neposredno procjenjivati kroz pokazatelje 5.2. i 5.3., koji se temelje na percepciji stanovnika i posjetitelja o utjecaju buke tijekom turističke sezone.
Pokazatelj		Prihvatljivi standard	2019.	2023.	2024.	Aktualno stanje
18 - Iritacija razinom buke u vrijeme turističke sezone	<p>Opis: Pokazatelj prikazuje udio stanovnika koji tijekom turističke sezone osjećaju uznemirenost zbog buke, čime se procjenjuje subjektivna percepcija utjecaja turizma na kvalitetu života lokalnog stanovništva.</p>	manje od 30 % stanovnika iskazuje	-	-	(2025) 15,52 %	Rezultati pokazuju da 15,52 % ispitanika smatra kako buka tijekom turističke sezone u njihovom mjestu predstavlja veliki problem. Većina

	<p>Metodologija izračuna: Postotak stanovnika uznemirenih bukom računa se prema odgovoru na pitanje: „Kada pomislite na život u svojem mjestu tijekom turističke sezone, predstavlja li buka veliki problem, mali problem ili uopće nije problem?“ Udio se izračunava kao omjer ispitanika koji su odabrali odgovor „veliki problem“ i ukupnog broja ispitanika.</p> <p>Izvor podataka: Anketa lokalnog stanovništva.</p> <p>Učestalost mjerenja: Svake četiri godine.</p>	negativan stav				ispitanika (preko 80 %) doživljava buku kao manji problem ili je uopće ne smatra problemom, što sugerira da razina buke nije percipirana kao izrazito opterećujuća, ali ipak postoji manji udio stanovnika koji osjećaju značajnu iritaciju zbog sezonskih turističkih aktivnosti.
Pokazatelj		Prihvatljivi standard	2019.	2023.	2024.	Aktualno stanje
19 - Utjecaj buke na kvalitetu boravka	<p>Opis: Pokazatelj prikazuje udio posjetitelja koji tijekom boravka u destinaciji doživljavaju buku kao problem koji negativno utječe na kvalitetu njihova smještaja i ukupnog boravka. Time se procjenjuje razina zadovoljstva posjetitelja u odnosu na zvučno onečišćenje u turističkim područjima.</p> <p>Metodologija izračuna: Udio nezadovoljnih posjetitelja računa se na temelju odgovora na pitanje: „U kojoj Vam mjeri buka na javnim prostorima (ulicama, trgovima, atrakcijama) predstavlja problem tijekom Vašeg boravka u destinaciji?“ Izračun se temelji na udjelu ispitanika koji su dali ocjenu 6 ili 7 (odnosno smatraju buku ozbiljnim problemom) u ukupnom broju ispitanika koji su odgovorili na pitanje.</p> <p>Izvor podataka: Anketa turista i jednodnevnih posjetitelja.</p> <p>Učestalost mjerenja: Svake četiri godine.</p>	manje od 30 % turista i posjetitelja iskazuje negativan stav	-	-	<p>(2025)</p> <p>komercijalni smještaj: 8,72 %</p> <p>nekomercijalni smještaj: 7,94 %</p> <p>jednodnevni posjetitelji: 5,00 %</p>	Rezultati pokazuju da je 8,72 % ispitanika koji su boravili u komercijalnim smještajnim objektima bilo nezadovoljno razinom buke tijekom boravka, dok je taj udio manji među turistima u nekomercijalnim smještajima (7,94%) i jednodnevnim posjetiteljima (5,00 %). Općenito, može se zaključiti da buka ne predstavlja značajan problem za većinu posjetitelja.

Prostor						
Pokazatelj		Prihvatljivi standard	2019.	2023.	2024.	Aktualno stanje
20 - Udio stambenih jedinica turističke namjene u ukupnom broju stambenih jedinica	<p>Opis: Pokazatelj prikazuje udio kuća i stanova koji se koriste u turističke svrhe (komercijalni i nekomercijalni kapaciteti) u odnosu na ukupan broj stambenih jedinica u destinaciji. Služi za praćenje prostornog opterećenja turizmom i njegovog utjecaja na dostupnost stambenog prostora za lokalno stanovništvo.</p> <p>Metodologija izračuna: Izračun se temelji na omjeru broja kuća i stanova za odmor (registriranih u sustavu eVisitor – uključujući objekte u domaćinstvu i vikendice) i ukupnog broja stambenih jedinica koje se koriste za stalno stanovanje.</p> <p>Izvor podataka: Sustav eVisitor i podaci jedinica lokalne samouprave (JLS) ili alternativno Državnog zavoda za statistiku (DZS).</p> <p>Učestalost mjerenja: Jednom godišnje.</p>	ne pogoršavati postojeće stanje	58,29 %	63,58 %	64,43 %	<p>Na području destinacije gotovo 65 % stambenih jedinica koristi se u turističke svrhe, dok je 35 % namijenjeno stalnom stanovanju. Ovaj visok udio pokazuje da je Mošćenička Draga turizmom izrazito prostorno opterećena, što zahtijeva pažljivo planiranje prostorne i stambene politike.</p> <p>Faktor rizika</p>
Pokazatelj		Prihvatljivi standard	2019.	2023.	2024.	Aktualno stanje
21 - Maksimalni potencijal izgradnje na neizgrađenim i izgrađenim dijelovima građevinskog područja naselja mješovite namjene	<p>Opis: Pokazatelj prikazuje maksimalni broj stambenih jedinica koji se može ostvariti unutar građevinskih područja naselja mješovite namjene. Time se procjenjuje prostorni potencijal za daljnju izgradnju, uključujući mogućnosti gradnje na neizgrađenim površinama te rekonstrukciju i prenamjenu postojećih građevina.</p> <p>Metodologija izračuna: Izračun se temelji na analizi prostornih planova i DOF snimaka, pri čemu se utvrđuje ukupna površina izgrađenih i neizgrađenih dijelova građevinskog područja</p>	propisano važećom prostorno-planskom dokumentacijom	n/p	n/p	n/p	Potrebni podaci nisu dostavljeni.

	<p>naselja te broj mogućih stambenih jedinica. Potrebna je stručna (ekspertna) analiza urbanista koja kombinira prostorne planove, katastarske podatke i vizualne preglede prostora.</p> $\begin{array}{l} \text{Najveći mogući broj} \\ \text{stambenih jedinica} \\ \text{koji se može ostvariti} \\ \text{na području} \\ \text{izgrađenih dijelova} \\ \text{građevinskih} \\ \text{područja naselja} \end{array} = \begin{array}{l} \text{Ukupni broj} \\ \text{prosječnih} \\ \text{građevnih čestica} \\ \text{u izgrađenom} \\ \text{dijelu} \\ \text{građevinskog} \\ \text{područja naselja} \end{array} \times \begin{array}{l} \text{Najveći} \\ \text{dozvoljeni broj} \\ \text{stambenih} \\ \text{jedinica na} \\ \text{prosječnoj} \\ \text{građevnoj čestici} \end{array}$ $\begin{array}{l} \text{Ukupni broj} \\ \text{prosječnih građevnih} \\ \text{čestica u izgrađenom} \\ \text{dijelu građevinskog} \\ \text{područja naselja} \end{array} = \frac{\begin{array}{l} \text{Površina izgrađenog dijela} \\ \text{građevinskih područja naselja} \\ \text{stambene i mješovite namjene} \end{array}}{\begin{array}{l} \text{Prosječna površina građevne} \\ \text{čestice u izgrađenom dijelu} \end{array}}$ $\begin{array}{l} \text{Maksimalni} \\ \text{potencijal} \\ \text{izgradnje na} \\ \text{neizgrađenim i} \\ \text{izgrađenim} \\ \text{dijelovima} \\ \text{građevinskog} \\ \text{područja naselja} \\ \text{mješovite namjene} \end{array} = \begin{array}{l} \text{Najveći mogući} \\ \text{broj stambenih} \\ \text{jedinica koji se} \\ \text{može ostvariti na} \\ \text{području} \\ \text{izgrađenih} \\ \text{dijelova} \\ \text{građevinskih} \\ \text{područja naselja} \end{array} + \begin{array}{l} \text{Mogućnosti nove} \\ \text{Stambene} \\ \text{izgradnje na} \\ \text{neizgrađenim} \\ \text{površinama} \\ \text{mješovite} \\ \text{namjene} \\ \text{građevinskog} \\ \text{područja naselja} \end{array}$ <p>Izvor podataka: Važeći prostorni planovi različitih razina (DPP, PPPPO, PPUO, GUP, UPU) te digitalni DOF i DPK podaci.</p> <p>Učestalost mjerenja: Svake četiri godine.</p>					
Pokazatelj		Prihvatljivi standard	2019.	2023.	2024.	Aktualno stanje
22 - Mogućnost nove stambene izgradnje na neizgrađenim površinama mješovite	<p>Opis: Pokazatelj prikazuje potencijal za novu stambenu izgradnju na neizgrađenim površinama mješovite namjene unutar građevinskog područja</p>	propisano važećom prostorno-planskom	0,09	0,09	0,09	Dobivena vrijednost ukazuje na vrlo nizak potencijal za novu stambenu izgradnju, što sugerira ograničene

namjene građevinskog područja naselja	<p>naselja, na temelju prostornih planova i urbanističkih uvjeta.</p> <p>Metodologija izračuna: Izračun se temelji na omjeru površine neizgrađenog dijela građevinskog područja i minimalne površine građevne čestice, uzimajući u obzir najveći dopušteni broj stambenih jedinica koji se može ostvariti prema prostornim planovima.</p> <p>Izvor podataka: Važeći prostorni planovi, DOF snimke, digitalne katastarske podloge i stručne analize urbanista.</p> <p>Učestalost mjerenja: Svake četiri godine.</p>	dokumentacijom				<p>moгуćnosti prostornog širenja unutar postojećeg građevinskog područja naselja.</p>
Pokazatelj		Prihvatljivi standard	2019.	2023.	2024.	Aktualno stanje
23 - Utjecaj pretvaranja stanova u turističke apartmane na kvalitetu života u destinaciji	<p>Opis: Pokazatelj prikazuje percepciju lokalnog stanovništva o utjecaju apartmanizacije na kvalitetu života u destinaciji. Ukazuje na udio stanovnika koji smatraju da pretvaranje stanova u turističke apartmane negativno utječe na životne uvjete, dostupnost stanovanja i društvenu koheziju. Ovim se pokazateljem procjenjuje društvena održivost turističkog razvoja te razina zadovoljstva lokalne zajednice promjenama u stambenom fondu.</p> <p>Metodologija izračuna: Pokazatelj se izračunava kao udio (%) ispitanika koji su na pitanje „Što mislite o pretvaranju stanova i kuća u turističke apartmane i kuće za odmor, postaje li život u mjestu zbog toga lošiji ili bolji?“ odgovorili s ocjenom 1 („puno lošiji“) ili 2 („lošiji“), u odnosu na ukupan broj ispitanika koji su dali odgovor na to pitanje.</p>	manje od 50 % stanovnika iskazuje negativan stav	-	-	(2025) 43,10 %	Dobivena vrijednost pokazatelja od 43,10 % ukazuje da manje od polovice ispitanika smatra kako pretvaranje stanova u turističke apartmane negativno utječe na kvalitetu života u destinaciji.

Izvor podataka: Anketa lokalnog stanovništva.						
Učestalost mjerenja: Svake četiri godine.						
Komunalna infrastruktura						
Pokazatelj		Prihvatljivi standard	2019.	2023.	2024.	Aktualno stanje
24 - Vršno opterećenje i udio objekata u lancu turizma - voda	<p>Opis: Pokazatelj mjeri razinu opterećenja vodne infrastrukture u destinaciji usporedbom potrošnje vode u smještajnim objektima tijekom vršnog turističkog opterećenja s potrošnjom vode stanovnika. Ukazuje na utjecaj turizma na korištenje vodnih resursa te pomaže u procjeni održivosti i planiranju kapaciteta vodoopskrbnog sustava.</p> <p>Metodologija izračuna: Pokazatelj se izračunava kao omjer (%) potrošnje vode po noćenju turista u smještajnim objektima i potrošnje vode po stanovniku destinacije. U obzir se uzimaju podaci o ukupnoj finalnoj potrošnji vode u mjesecima s najmanjim i najvećim brojem noćenja te broj stanovnika s pristupom javnoj vodoopskrbi.</p> <p>Izvor podataka: Javni isporučitelji vodne usluge (vodovodna/komunalna poduzeća), eVisitor, Državni zavod za statistiku (DZS).</p> <p>Učestalost mjerenja: Svake četiri godine.</p>	nesmetana opskrba vodom pri vršnoj potrošnji	183,22 %	300,28 %	125,07 %	Potrošnja vode po noćenju turista je veća od potrošnje vode po stanovniku destinacije. Ovakav rezultat ukazuje na izražen sezonski pritisak turizma na lokalni vodoopskrbni sustav tijekom razdoblja najveće posjećenosti. Usporedba potrošnje u mjesecima s najmanjim i najvećim brojem noćenja pokazuje značajnu razliku, što potvrđuje potrebu za planiranjem i prilagodbom vodne infrastrukture radi osiguranja održivog korištenja resursa i stabilne opskrbe stanovništva i turista u vršnim razdobljima.
Pokazatelj		Prihvatljivi standard	2019.	2023.	2024.	Aktualno stanje
25 - Vršno opterećenje i udio objekata u lancu turizma - električna energija	<p>Opis: Pokazatelj prikazuje razinu opterećenja elektroenergetske infrastrukture u turističkim destinacijama usporedbom potrošnje električne energije po noćenju turista s potrošnjom po stanovniku. S obzirom na sezonske oscilacije u</p>	nesmetana opskrba električnom energijom	1,83	0,72	5,14	Vrijednosti pokazatelja (1,83; 0,72; 5,14) upućuju na izražene oscilacije u potrošnji električne energije po noćenju turista u odnosu na potrošnju po

	<p>potrošnji i povećane potrebe tijekom turističke sezone, pokazatelj pomaže u procjeni održivosti i planiranju energetske kapaciteta destinacije.</p> <p>Metodologija izračuna: Pokazatelj se izračunava kao omjer finalne potrošnje električne energije po noćenju turista (kWh) i potrošnje električne energije po stanovniku destinacije (kWh). U izračun se uključuju podaci o ukupnoj potrošnji energije u mjesecima s najmanjim i najvećim brojem noćenja, kao i broj stanovnika s pristupom elektroenergetskoj mreži.</p> <p>Izvor podataka: HEP-ODS, eVisitor, Državni zavod za statistiku (DZS).</p> <p>Učestalost mjerenja: Svake četiri godine.</p>	pri vršnoj potrošnji				stanovniku. No i dalje je potrošnja električne energije po noćenju turista manja od potrošnje električne energije po stanovniku destinacije.
Pokazatelj		Prihvatljivi standard	2019.	2023.	2024.	Aktualno stanje
26 - Broj djelatnika na održavanju javnih površina u odnosu na m ² javnih površina koje se održavaju	<p>Opis: Pokazatelj prikazuje broj zaposlenih radnika koji održavaju javne površine u destinaciji u odnosu na ukupnu površinu tih prostora. Mjeri dostupnost radne snage za održavanje čistoće, sigurnosti i estetske privlačnosti javnih površina koje koriste stanovnici i turisti. Pokazatelj pridonosi razumijevanju kapaciteta destinacije za održivo upravljanje javnim prostorima, posebno u razdobljima pojačanog turističkog opterećenja.</p> <p>Metodologija izračuna: Pokazatelj se računa kao omjer broja zaposlenih radnika na održavanju javnih površina i ukupne površine javnih prostora (m²) koji se održavaju.</p> <p>Izvor podataka: Lokalne uprave i javne službe (ekspertna procjena); lokalne komunalne tvrtke i odjeli za infrastrukturu.</p>	nesmetano održavanje javnih površina	10.235	10.235	10.235	<p>Broj djelatnika na održavanju javnih površina u odnosu na m² javnih površina koje se održavaju iznosi 1 zaposlenik na 10.235 m² javnih površina. Ova vrijednost ukazuje na vrlo ograničene ljudske kapacitete za održavanje javnih površina u destinaciji. S obzirom na to da se jedan djelatnik brine o više od 10 tisuća kvadratnih metara, može se pretpostaviti da su učestalost i kvaliteta održavanja ograničeni, osobito u razdobljima povećanog turističkog opterećenja.</p> <p>Faktor rizika</p>

	Učestalost mjerenja: Jednom godišnje.					
Pokazatelj		Prihvatljivi standard	2019.	2023.	2024.	Aktualno stanje
27 - Kapaciteti za odvoz otpada	<p>Opis: Pokazatelj mjeri kapacitete ljudskih i tehnoloških resursa dostupnih za prikupljanje i odvoz komunalnog otpada u destinaciji. Njegov cilj je procijeniti održivost i učinkovitost sustava gospodarenja otpadom, koji je ključan za očuvanje čistoće, zaštitu okoliša i zdravlja stanovnika te očuvanje kvalitete života u turističkim područjima.</p> <p>Metodologija izračuna: Pokazatelj se temelji na podatku koji se preuzima od pravne osobe zadužene za prikupljanje i prijevoz komunalnog otpada u destinaciji ili zoni.</p> <p>Izvor podataka: Pravna osoba zadužena za prikupljanje i prijevoz komunalnog otpada u destinaciji/zoni.</p> <p>Učestalost mjerenja: Jednom godišnje.</p>	n/p	n/p	n/p	n/p	Zbog nedostatka informacija o količini otpada i kapacitetima za njegovo prikupljanje i odvoz, nije moguće procijeniti učinkovitost sustava gospodarenja otpadom u destinaciji.
Pokazatelj		Prihvatljivi standard	2019.	2023.	2024.	Aktualno stanje
28 - Iritacija neprimjereno odloženim otpadom tijekom turističke sezone	<p>Opis: Pokazatelj mjeri razinu iritacije stanovnika neprikladno odloženim otpadom tijekom turističke sezone, što je važan pokazatelj utjecaja turizma na kvalitetu života lokalnog stanovništva i održivost destinacije. Neprimjereno odlaganje otpada često je posljedica povećanog turističkog prometa, a može negativno utjecati na izgled prostora, okoliš i javno zdravlje.</p> <p>Metodologija izračuna: Udio (%) stanovnika koji su uznemireni neprikladnim odlaganjem otpada tijekom turističke sezone izračunava se na temelju</p>	manje od 50% stanovnika iskazuje negativan stav			(2025) 55,75 %	55,75% ispitanika navelo je da problem neprikladno odloženog otpada doživljava kao veliki problem. Ovaj rezultat ukazuje na izraženu razinu nezadovoljstva lokalnog stanovništva u vezi s odlaganjem otpada u razdoblju povećanog turističkog prometa. Visok udio stanovnika koji problem percipiraju kao značajan signalizira potrebu za

	<p>odgovora na pitanje: „Kada pomislite na život u svojem mjestu tijekom turističke sezone, predstavlja li neprikladno odlaganje otpada veliki problem, mali problem ili uopće nije problem?“</p> <p>Pokazatelj se računa kao omjer broja ispitanika koji su odgovorili da je riječ o velikom problemu i ukupnog broja ispitanika koji su odgovorili na pitanje.</p> <p>Izvor podataka: Anketa lokalnog stanovništva.</p> <p>Učestalost mjerenja: Svake četiri godine.</p>					<p>učinkovitijim sustavom upravljanja otpadom tijekom sezone, boljom organizacijom komunalnih usluga i većom osviještenošću posjetitelja o pravilnom zbrinjavanju otpada, kako bi se smanjio negativan utjecaj turizma na kvalitetu života u destinaciji.</p> <p>Faktor rizika</p>
Prometna infrastruktura						
Pokazatelj		Prihvatljivi standard	2019.	2023.	2024.	Aktualno stanje
<p>29 - Procjena (ekspertna) kapaciteta prometne infrastrukture u odnosu na volumen prometa na odabranim pravcima / točkama u danima vršne turističke sezone</p>	<p>Opis: Pokazatelj se odnosi na prometno opterećenje (prometnu ponudu i potražnju) na glavnoj cestovnoj mreži u destinaciji/zoni i prometno opterećenje pristupnih cesta prema destinaciji/zoni (obilaznice, ulazne gradske arterijske prometnice).</p> <p>Metodologija izračuna: Pokazatelj se izračunava prema <i>Tablici istraživanja propusne moći glavnih turističkih prometnica u destinaciji/zoni</i> prema odabranoj lokaciji, vrsti ceste, okvirne propusne moći, brojanog ljetnog dnevnog prometa i izbrojanih vozila u vršnom satu.</p> <p>Izvor podataka: Godišnji bilteni Hrvatskih autocesta</p> <p>Učestalost mjerenja: Jednom godišnje.</p>	1,57	1,56	1,54	1,55	<p>Indeks rasta potražnje od 1,55 % pokazuje blagi porast prometa u odnosu na prethodnu godinu. Ovakav umjeren rast upućuje na to da prometna infrastruktura još uvijek zadovoljava postojeće potrebe i nije dosegnut kapacitet ceste (brojač prometa je postavljen na ulazu u područje općine Mošćenička Draga).</p>
Pokazatelj		prihvatljivi standard	2019.	2023.	2024.	Aktualno stanje

30 - Procjena kapaciteta i iskorištenosti parkirališta u razdoblju vršne turističke sezone	<p>Opis: Pokazatelj predstavlja odnos kapacitetne ponude parkirališne infrastrukture prema prometnoj potražnji za parkiranjem.</p> <p>Metodologija izračuna: Metodologija se sastoji od brojanja parkiranih vozila na odabranim parkiralištima po satima tijekom dana u odabranom intervalu od 08.00 do 22.00 (sveukupno 14 sati).</p> <p>Izvor podataka: JLS, komunalne i prometne službe u destinaciji.</p> <p>Učestalost mjerenja: Jednom godišnje, u danima vršne turističke sezone.</p>	90	93,5	93,5	93,5	<p>Prosječna popunjenost parkirališta na području općine Mošćenička Draga u danu vršne sezone iznosi preko 90%.</p> <p>Faktor rizika</p>
Pokazatelj		Prihvatljivi standard	2019.	2023.	2024.	Aktualno stanje
31 - Iritacija gužvom u prometu tijekom turističke sezone	<p>Opis: Pokazatelj predstavlja procjenu udjela (%) stalnih stanovnika uznemirenih gužvom u prometu tijekom turističke sezone u ukupnom broju stalnih stanovnika u destinaciji.</p> <p>Metodologija izračuna: Udio lokalnog stanovništva uznemiren gužvom u prometu tijekom turističke sezone računa se kao omjer broja ispitanika koji smatraju da je gužva u prometu veliki problem i ukupnog broja ispitanika:</p> $\% \text{ stanovnika uznemirenih gužvom u prometu} = \frac{\text{broj ispitanika s odgovorom 1 na pitanje PH7}}{\text{ukupni broj ispitanika koji su odgovorili na pitanje PH7}} \times 100$ <p>Izvor podataka: Anketa lokalnog stanovništva</p> <p>Učestalost mjerenja: Svake četiri godine</p>	manje od 50 % stanovnika iskazuje negativan stav	-	-	(2025) 44,25%	44,25 % ispitanika (stanovništva) smatra da tijekom turističke sezone gužva u prometu predstavlja veliki problem.

Pokazatelj		Prihvatljivi standard	2019.	2023.	2024.	Aktualno stanje
32 - Zadovoljstvo prometom u mjestu	<p>Opis: Pokazatelj prati zadovoljstvo turista i jednodnevnih posjetitelja prometom u mjestu.</p> <p>Metodologija izračuna: Udio zadovoljnih turista i jednodnevnih posjetitelja prometom u mjestu mjeri se pomoću sljedeće varijable/pitanja:</p> $\% \text{ posjetitelja zadovoljnih prometom u mjestu} = \frac{\text{broj ispitanika s ocjenom 6 ili 7 na pitanju PH6}}{\text{ukupni broj ispitanika koji su odgovorili na pitanje PH6}} \times 100$ <p>Izvor podataka: Anketa turista i jednodnevnih posjetitelja</p> <p>Učestalost mjerenja: Svake četiri godine.</p>	više od 50 % stanovnika iskazuje pozitivan stav	-	-	<p>komercijalni smještaj: 56,60 %</p> <p>nekomercijalni smještaj: 19,81 %</p> <p>jednodnevni posjetitelji: 23,58 %</p>	<p>Ukupno 38,97% ispitanika je zadovoljno prometom u destinaciji (56,60% turista smještenih u komercijalnom smještaju, 19,81% onih koji su u nekomercijalnom smještaju, a među jednodnevnim posjetiteljima prometom je zadovoljno njih 23,58%).</p> <p>Faktor rizika</p>
Stanovništvo i kvaliteta života						
Pokazatelj		Prihvatljivi standard	2019.	2023.	2024.	2051.
33 - Kretanje broja stanovnika u desetogodišnjem razdoblju	<p>Opis: Promjena broja stanovnika u destinaciji unutar desetogodišnjeg razdoblja.</p> <p>Metodologija izračuna: apsolutna /relativna / prosječna promjena broja stanovnika u destinaciji u promatranom razdoblju</p> <p>Izvor podataka: DZS</p> <p>Učestalost mjerenja: -</p>	ublažavanje negativnog trenda	-1,9%	-1,9%	-1,9%	<p>Vidljiv je pad broja stanovnika na području destinacije.</p> <p>Faktor rizika</p>

Pokazatelj		Prihvatljivi standard	2019.	2023.	2024.	Aktualno stanje
34 - Iritacija ljetnom gužvom i specifično gužvama na ulicama / javnim površinama	<p>Opis: Pokazatelj predstavlja procjenu udjela (%) stalnih stanovnika koji su uznemireni gužvom na ulicama/javnim površinama u ukupnom broju stalnih stanovnika u destinaciji.</p> <p>Metodologija izračuna: Udio lokalnog stanovništva uznemiren gužvom na ulicama/javnim površinama tijekom turističke sezone računa se kao omjer broja ispitanika koji smatraju da je gužva na ulicama/javnim površinama veliki problem i ukupnog broja ispitanika:</p> $\% \text{ stanovnika uznemirenih gužvom na ulicama/javnim površinama} = \frac{\text{broj ispitanika s odgovorom 1 na pitanje PH8}}{\text{ukupni broj ispitanika koji su odgovorili na pitanje PH8}} \times 100$ <p>Izvor podataka: Anketni upitnik za stanovništvo.</p> <p>Učestalost mjerenja: Svake četiri godine.</p>	manje od 50 % stanovnika iskazuje negativan stav	-	-	(2025) 17,82%	Manji broj ispitanika smatra da ljetna gužva tijekom turističke sezone predstavlja veliki problem.
Pokazatelj		Prihvatljivi standard	2019.	2023.	2024.	Aktualno stanje
35 – Indeks priuštivosti stana	<p>Opis: Indeks priuštivosti stana je omjer medijalne cijene stana/apartmana po m2 u JLS-u i prosječnog godišnjeg prijavljenog ostvarenog neto dohotka po zaposlenom.</p> <p>Metodologija izračuna: Indeks se preuzima izravno iz publikacije za svaki JLS.</p>	n/p	n/p	n/p	n/p	Podaci za navedenu destinaciju nisu dostupni.

	Izvor podataka: Pregled tržišta nekretnina. Učestalost mjerenja: Svake četiri godine.					
Zaposlenost, gospodarstvo i važnost turizma						
Pokazatelj		Prihvatljivi standard	2019.	2023.	2024.	Aktualno stanje
36 - Raspoloživost dodatne radne snage	Opis: Raspoloživa dodatna radna snage iskazuje se brojem nezaposlenih u mjesecu s najvećim ostvarenim brojem noćenja turista. Metodologija izračuna: Broj nezaposlenih. Izvor podataka: Hrvatski zavod za zapošljavanje Učestalost mjerenja: Svake četiri godine.	n/p	n/p	n/p	n/p	Podaci nisu dostavljeni.

5.3. Dodatni pokazatelji prihvatnog kapaciteta

Turistička potražnja						
Pokazatelj		Prihvatljivi standard	2019.	2023.	2024.	Aktualno stanje
1 - Zadovoljstvo kvalitetom smještaja	<p>Opis: Procjena udjela (%) turista koji borave u komercijalnim smještajnim objektima koji su zadovoljni kvalitetom smještaja.</p> <p>Metodologija izračuna: Udio turista zadovoljnih kvalitetom smještaja računa se kao omjer broja ispitanika koji su na pitanje dali ocjenu 6 ili 7 i ukupnog broja ispitanika koji su odgovorili na pitanje:</p> <div><div>% turista zadovoljnih kvalitetom smještaja</div><div>= $\frac{\text{broj ispitanika s ocjenom 6 ili 7 na}}{\text{ukupni broj ispitanika koji su odgovorili na}}$ x 100%</div></div> <p>Pokazatelj se na navedeni način računa zasebno za tri glavne vrste smještaja: hotele, kampove i obiteljski smještaj. Skupni pokazatelj računa se kao ponderirani prosjek pri čemu se za pondere koristi broj dolazaka u hotele, kampove i obiteljski smještaj.</p> <p>Izvor podataka: Anketa turista u komercijalnim smještajnim objektima</p> <p>Učestalost mjerenja: Svake četiri godine.</p>	minimalno 90 % turista iskazuje pozitivan stav	-	-	(2025) hotel: 23,53 % kamp: 22,22 % obiteljski smještaj: 50,33 %	Ukupno 91,95% ispitanika je zadovoljno kvalitetom smještaja u destinaciji. Najveći udio zadovoljnih kvalitetom smještaja zabilježen je među turistima u obiteljskom smještaju (48,91 %), dok su turisti u hotelima (26,27 %) i kampovima (24,82 %) iskazali nižu razinu zadovoljstva.
Resursno atrakcijska osnova						
Pokazatelj		Prihvatljivi standard	2019.	2023.	2024.	Aktualno stanje

2 - Zadovoljstvo atmosferom, ugođajem	<p>Opis: Procjena udjela (%) turista koji borave u komercijalnim i nekomercijalnim smještajnim objektima i jednodnevnih posjetitelja koji su zadovoljni navedenim elementima ponude u destinaciji (atmosferom/ugođajem)</p> <p>Metodologija izračuna: Udio zadovoljnih posjetitelja pojedinim elementom turističke ponude se računa kao omjer broja ispitanika koji su dali ocjenu 6 ili 7 na pojedinom pitanju i ukupnog broja ispitanika koji su odgovorili na to pitanje:</p> $\% \text{ posjetitelja zadovoljnih atmosferom, ugođajem} = \frac{\text{broj ispitanika s ocjenom 6 ili 7 na pitanje P4}}{\text{ukupni broj ispitanika koji su odgovorili na pitanje P4}} \times 100\%$ <p>Izvor podataka: Anketa turista i jednodnevnih posjetitelja.</p> <p>Učestalost mjerenja: Svake četiri godine.</p>	minimalno 90 % turista i posjetitelja iskazuje pozitivan stav	-	-	<p>(2025)</p> <p>komercijalni smještaj: 53,60 %</p> <p>nekomercijalni smještaj: 24,80 %</p> <p>jednodnevni posjetitelji: 21,60 %</p>	Ukupno 91,91% ispitanika je zadovoljno atmosferom, ugođajem u destinaciji (najveći udio zadovoljnih čine turisti smješteni u komercijalnom smještaju, 53,60%, dok je među turistima u nekomercijalnom smještaju taj udio 24,80%. Jednodnevni posjetitelji čine najmanji udio zadovoljnih, 21,60%, što upućuje na to da kraći boravak donosi slabiji doživljaj atmosfere destinacije.
Pokazatelj		Prihvatljivi standard	2019.	2023.	2024.	Aktualno stanje
3 - Zadovoljstvo gastronomskom ponudom u mjestu	<p>Opis: Procjena udjela (%) turista koji borave u komercijalnim i nekomercijalnim smještajnim objektima i jednodnevnih posjetitelja koji su zadovoljni navedenim elementima ponude u destinaciji (gastronomskom ponudom).</p> <p>Metodologija izračuna: Udio zadovoljnih posjetitelja pojedinim elementom turističke ponude se računa kao omjer broja ispitanika koji su dali ocjenu 6 ili 7 na pojedinom pitanju i ukupnog broja ispitanika koji su odgovorili na to pitanje:</p>	minimalno 70 % turista i posjetitelja iskazuje pozitivan stav	-	-	<p>(2025)</p> <p>komercijalni smještaj: 59,09 %</p> <p>nekomercijalni smještaj: 20,71 %</p> <p>jednodnevni posjetitelji: 20,20 %</p>	Ukupno 72,79% ispitanika je zadovoljno gastronomskom ponudom u destinaciji (najveći udio zadovoljnih bilježi se među turistima u komercijalnom smještaju (59,09 %), dok je među turistima u nekomercijalnom smještaju taj udio znatno manji i iznosi 20,71 %. Jednodnevni posjetitelji čine 20,20 % zadovoljnih).

	<p> % posjetitelja zadovoljnih gastronomskom ponudom u mjestu = $\frac{\text{broj ispitanika s ocjenom 6 ili 7 na pitanje P5}}{\text{ukupni broj ispitanika koji su odgovorili na pitanje P5}} \times 100\%$ </p> <p>Izvor podataka: Anketa turista i jednodnevnih posjetitelja</p> <p>Učestalost mjerenja: Svake četiri godine.</p>					
--	---	--	--	--	--	--

5.4. Analiza scenarija

Zbog promjenjivosti turističke nosivosti kroz vrijeme, potrebno je analizirati njezinu dinamiku i moguća buduća kretanja. S obzirom na složenost turističkih destinacija te njihovo promjenjivo unutarnje i vanjsko okruženje, metoda scenarija smatra se pouzdanim alatom za takvu analizu. Analiza scenarija koristi se za procjenu mogućih budućih stanja prihvatnog kapaciteta Općine Mošćenička Draga. Različiti čimbenici, poput promjena u turističkoj potražnji, ekoloških uvjeta i infrastrukturnih ulaganja, mogu značajno utjecati na održivost turizma.

Povećanje broja kuća za odmor uz istovremeni pad broja stanovnika ukazuje na snažan pritisak turizma na prostor i infrastrukturu Općine. Stoga su za utvrđivanje relevantnih činitelja uzeti faktori *unutarnjeg okruženja*:

- Stavovi lokalnog stanovništva (nezadovoljstvo preizgrađenošću, pritisak na okoliš i društvenu strukturu)
- Nedostatak strateških razvojnih dokumenata i organizacijske strukture za upravljanje turizmom
- Problemi s komunalnom i prometnom infrastrukturom
- Ograničeni ljudski, financijski i organizacijski resursi za provedbu održivih politika
- Postojeći planovi za inovativne modele smještaja,

te faktori *vanjskog okruženja*:

- Globalni turistički trendovi i povećana međunarodna potražnja
- Pravni i institucionalni okvir koji ne prati dinamiku turističkog razvoja
- Povećana konkurencija na Mediteranu
- Klimatske promjene koje utječu na sezonalnost i održivost destinacije.

Analiza scenarija ukratko sagledava potencijal promjene prihvatnog kapaciteta destinacije u budućnosti. Primijenjen je pristup u skladnosti s krovnim dokumentom razvoja hrvatskog turizma (Strategija razvoja održivog turizma do 2030. godine, NN 2/2023), koji uključuje uvažavanje jednostavnih strateških scenarija, koji se primarno vežu na intenzitet i smjer razvoja.

Metodologija analize scenarija temelji se na dokumentu Tourism forecasting methodologies (ETC, 2021), koji predlaže analizu različitih razvojnih mogućnosti.

Ovisno o vanjskim i unutarnjim čimbenicima za Općinu Mošćenička Draga definiraju se tri glavna scenarija:

1. **OPTIMISTIČNI SCENARIJ** (održiv rast turizma uz odgovarajuće upravljanje resursima i infrastrukturom),
2. **REALISTIČNI SCENARIJ** (uravnotežen pristup, umjerena ograničenja za održivi razvoj destinacije),
3. **PESIMISTIČNI SCENARIJ** (nekontrolirani rast turizma, degradacija okoliša i smanjenje kvalitete života lokalnog stanovništva).

OPTIMISTIČAN SCENARIJ 1

Uravnotežen razvoj Mošćeničke Drage

Razvoj autentične, ekološki odgovorne i raznolike turističke ponude

- Ulaganje u infrastrukturu uz očuvanje okoliša
- Aktivno uključivanje lokalnog stanovništva
- Diversifikacija ponude (razvoj posebnih oblika turizma: kulturni, gastro, outdoor, sportski turizam)
- Ostvarenje uspješne autentične i održive destinacije
 - Unaprjeđenje kvalitete života lokalnog stanovništva
 - Ravnoteža između ekonomskih prihoda i očuvanja identiteta
 - Pristupačna destinacija osobama s invaliditetom
 - Turisti zadovoljni boravkom u destinaciji

REALISTIČNI SCENARIJ 2

Ograničeni razvoj Mošćeničke Drage

Neuravnotežen rast i razvoj turizma

- Povremeni pritisci na resurse i infrastrukturu
- Nedostatna koordinacija dionika uključenih u turističku ponudu
 - Naglašena sezonalnost
 - Slaba kontrola prostornog razvoja
 - Povećanje nekomercijalnog smještaja
 - Pritisak na plažne resurse

PESIMISTIČNI SCENARIJ 3

Nekontrolirani rast i razvoj turizma Mošćeničke Drage

Pretjerana izgradnja i prostorna prenapučenost

- Smanjenje kvalitete života i rast cijena
- Zanemarivanje i devastacija baštine zbog komercijalizacije
- Povećana sezonalnost - destinacija postaje ovisna o kratkoj ljetnoj sezoni
- Pad interesa turista zbog masovnosti u ljetnim mjesecima
(osobito na plažama)
 - Degradacija okoliša (zagađenje mora, otpad, buka) i smanjenje privlačnosti destinacije

Analiza scenarija jasno pokazuje da je učinkovito destinacijsko upravljanje kroz optimističan scenarij ključno za održivi razvoj turizma u Mošćeničkoj Dragi. Optimističan scenarij uključuje proaktivno planiranje te omogućuju stabilan razvoj, uz očuvanje infrastrukture i društvene ravnoteže, dok odsutnost upravljanja dovodi do prekomjernog pritiska na prostor, gubitka autentičnosti i smanjenja kvalitete života.

6. PRIMARNA ISTRAŽIVANJA

Primarna istraživanja provedena među lokalnim stanovništvom, turistima i jednodnevnim posjetiteljima predstavljaju ključan instrument za prikupljanje originalnih podataka iz prve ruke, potrebnih za precizno određivanje pokazatelja održivosti i prihvatnog kapaciteta turističke destinacije.

Izravnim prikupljanjem informacija od svih relevantnih dionika omogućuje se detaljan uvid u stvarne uvjete, potrebe i percepcije različitih skupina. Takav pristup doprinosi boljem razumijevanju pritiska na prirodne resurse, infrastrukturu i kvalitetu života lokalne zajednice. Dobiveni podaci ujedno omogućuju prepoznavanje prioriternih područja za unapređenje te razvoj učinkovitih mjera koje podržavaju održiv turistički razvoj, uravnotežujući ekološke, ekonomske i društvene aspekte turizma.

6.1. Anketiranje lokalnog stanovništva

Anketiranje lokalnog stanovništva ključno je za razumijevanje njihovih stavova o turizmu i njegovom utjecaju na svakodnevni život. Cilj istraživanja je utvrditi razinu zadovoljstva stanovnika turizmom te analizirati ključne pokazatelje održivosti, poput utjecaja na okoliš i kvalitetu života. Podaci su se prikupljali putem online anketa, osobnih i telefonskih intervjuja, a odabir metode ovisi o ciljevima i dostupnim resursima istraživanja.

Za izradu anketnog upitnika koristila se EUSurvey platforma. Turistička zajednica općine Mošćenička Draga izradila je prilagođeni upitnik temeljen na zajedničkom predlošku koji je izradilo Ministarstvo turizma i sporta. Istraživanje je obuhvatilo stalne stanovnike destinacije starije od 18 godina.

U istraživanju provedenom na području općine Mošćenička Draga prikupljeno je ukupno 176 anketnih upitnika lokalnog stanovništva. Budući da su dva upitnika ispunile osobe mlađe od 18 godina, oni su isključeni iz analize. Stoga konačni uzorak obuhvaća 174 valjano ispunjena upitnika, koja su poslužila za obradu i interpretaciju rezultata. Anketiranje je provedeno u periodu od 10. srpnja do 12. listopada 2025. godine. Korišten je slučajni uzorak, pri čemu su se ispitanici birali nasumično. Upitnik (poveznica) je bio postavljen na mrežnim stranicama Turističke zajednice i Općine Mošćenička Draga, te dostupan i u obliku letka s QR kodom. Građani su imali mogućnost i osobno ispuniti upitnik u prostorijama Turističke zajednice.

U nastavku su prikazani rezultati anketiranja lokalnog stanovništva (demografska obilježja stanovništva).

Tablica 13. Demografska obilježja stanovnika (n=174)

Obilježje	n	%
Imate li stalno prebivalište u ovom gradu/mjestu?		
Da	162	93,10
Ne	12	6,90
Koliko dugo ste stanovnik ovog mjesta?		
Manje od 1 godine	1	0,57
Od 1 do 5 godina	4	2,30
Od 6 do 10 godina	5	2,87
Više od 10 godina	164	94,25
Koliko imate godina?		
18 do 25	13	7,47
26 do 35	23	13,22
36 do 45	24	13,79
46 do 55	37	21,26
56 do 65	41	23,56
66 do 75	26	14,94
76 i više	10	5,75
Koliko ste sveukupno zadovoljni razvojem turizma u Vašem mjestu koristeći ocjene od 1 - u potpunosti nezadovoljan/na do 5 - u potpunosti zadovoljan/na		
1 – u potpunosti nezadovoljan/na	12	6,90
2	18	10,34
3 – niti nezadovoljan/na niti zadovoljan/na	56	32,18
4	65	37,36
5 – u potpunosti zadovoljan/na	23	13,22
Vama i /ili članovima Vaše uže obitelji turizam je:		
Glavni izvor prihoda	20	11,49
Dodatni izvor prihoda	100	57,47
Nemate nikakav prihod od turizma	54	31,03

Izvor: obrada autora

Analiza pokazuje da većina ispitanika (93,10 %) ima stalno prebivalište u mjestu, što potvrđuje da uzorak čine stanovnici koji su dugoročno povezani s lokalnom zajednicom. Nadalje, čak 94,25 % ispitanika živi u Mošćeničkoj Dragi dulje od deset godina, što doprinosi vjerodostojnosti njihovih stavova i percepcija o razvoju turizma i njegovim učincima.

Dobna struktura ispitanika pokazuje da najveći udio čine stanovnici srednje i starije životne dobi, pri čemu je 44,82 % ispitanika u dobi od 46 do 65 godina, dok mlađe skupine (do 35 godina) čine oko jedne petine uzorka. Rezultati dalje pokazuju da su stavovi stanovništva prema razvoju turizma uglavnom pozitivni. Više od polovice ispitanika (50,58 %) izrazilo je zadovoljstvo razvojem turizma (ocjene 4 i 5), dok je 32,18 % zauzelo neutralan stav, a 17,24 % izrazilo određeni stupanj nezadovoljstva. Ovakva distribucija odgovora ukazuje da lokalno

stanovništvo prepoznaje pozitivne učinke turizma, ali i da postoji svijest o mogućim izazovima koje turistički rast može donijeti. Više od dvije trećine ispitanika ostvaruje neki oblik prihoda od turizma – 57,47 % kao dodatni, a 11,49 % kao glavni izvor prihoda. Istodobno, 31,03 % stanovnika ne ostvaruje nikakav prihod od turizma.

6.2. Anketiranje turista i jednodnevnih posjetitelja

Anketiranje turista i jednodnevnih posjetitelja ključno je za razumijevanje njihovog doživljaja destinacije te procjenu ukupnog zadovoljstva boravkom. Cilj istraživanja je izračunati indeks zadovoljstva posjetitelja destinacijom i neto spremnost na preporuku koji predstavljaju važne pokazatelje uspješnosti i održivosti turističkog razvoja.

U istraživanju provedenom na području općine Mošćenička Draga prikupljeno je ukupno 272 anketna upitnika turista i jednodnevnih posjetitelja. Anketiranje je provedeno u periodu od 10. srpnja do 12. listopada 2025. godine. Podaci su prikupljeni kombinacijom online istraživanja i osobnih intervjua. Online istraživanje provedeno je putem QR kodova i poveznica postavljenih na mrežnim stranicama Turističke zajednice i Općine, kao i putem promotivnih materijala na javnim mjestima, dok su osobni intervjui koristili za prikupljanje podataka izravno od posjetitelja. Turistička zajednica osigurala je i tiskane ankete koje su distribuirane u hotele i kampove.

U nastavku su prikazani rezultati anketiranja turista i jednodnevnih posjetitelja (demografska obilježja turista i jednodnevnih posjetitelja).

Tablica 14. Demografska obilježja ispitanika (n=272)

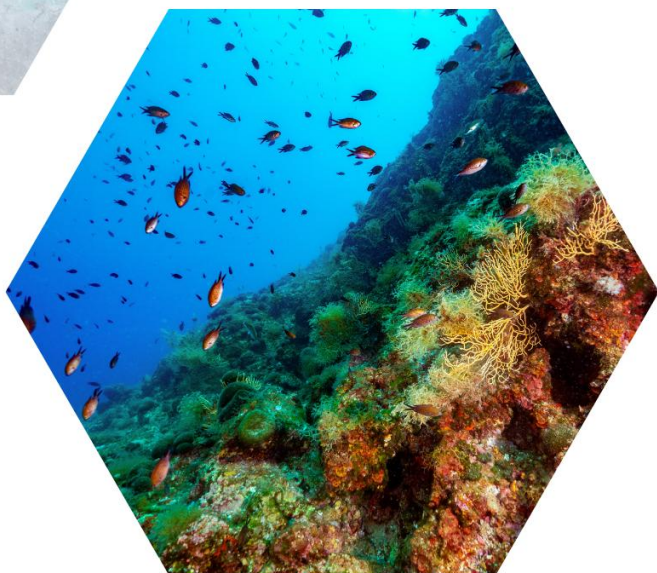
	Komercijalni smještaj (n= 149)		Nekomercijalni smještaj (n=63)		Jednodnevni posjetitelji (n=60)	
Obilježje	n	%	n	%	n	%
Spol						
<i>Muškarac</i>	48	32,21	24	38,10	23	38,33
<i>Žena</i>	98	65,77	39	61,90	35	58,33
<i>Ne želim se izjasniti</i>	3	2,01	0	-	2	3,34
Dob						
<i>18 do 25</i>	2	1,34	10	15,87	11	18,33
<i>26 do 35</i>	15	10,07	7	11,11	9	15,00
<i>36 do 45</i>	37	24,83	11	17,46	13	21,67
<i>46 do 55</i>	49	32,89	11	17,46	14	23,33
<i>56 do 65</i>	35	23,49	15	23,81	10	16,67
<i>66 do 75</i>	10	6,71	8	12,70	3	5,00
<i>76 i više</i>	1	0,67	1	1,59	0	0,00
Stupanj obrazovanja						

Srednja škola ili niže	41	27,52	16	25,40	29	48,33
Viša škola	26	17,45	6	9,52	2	3,33
Fakultet i viši stupnjevi	72	48,32	24	38,10	23	38,33
Bez odgovora/ ne želim odgovoriti	10	6,71	17	26,98	6	10,00
Mjesečni prihod kućanstava						
Do 500 €	0	0	1	1,59	1	1,67
501 – 1000 €	2	1,34	1	1,59	3	5,00
1001 – 1500 €	4	2,68	2	3,17	5	8,33
1501 – 2000 €	13	8,72	1	1,59	7	11,67
2001 – 3000 €	32	21,48	3	4,76	5	8,33
3001 – 4000 €	20	13,42	4	6,35	8	13,33
4001 – 5000 €	15	10,07	0	0,00	3	5,00
5001 – 6000	4	2,68	1	1,59	0	0,00
6001-7000	2	1,34	0	0,00	1	1,67
7001-8000	2	1,34	0	0,00	0	0,00
8001 i više	2	1,34	1	1,59	0	0,00
ne želim odgovoriti	53	35,57	49	77,78	27	45,00
Zemlja porijekla						
Hrvatska	33	22,15	36	57,14	57	95,00
Druge zemlje	116	77,85	27	42,86	3	5,00

Izvor: obrada autora

Analiza sociodemografskih obilježja pokazuje da su u sve tri skupine ispitanika većinom zastupljene žene, pri čemu je njihov udio najviši među korisnicima komercijalnog smještaja (65,8%). Muškarci čine između 32 i 38 % ispitanika. Promatrajući dobnu strukturu, može se zaključiti da korisnici komercijalnog smještaja uglavnom pripadaju srednjoj životnoj dobi, najčešće između 36 i 55 godina. U skupinama nekomercijalnog smještaja te jednodnevnih posjetitelja udio mlađih osoba je nešto veći. S obzirom na stupanj obrazovanja, korisnici komercijalnog smještaja u najvećoj su mjeri visokoobrazovani (48,3%), dok je među jednodnevnim posjetiteljima najviše onih sa srednjom stručnom spremom (48,3%). Analiza mjesečnih prihoda kućanstava pokazuje da korisnici komercijalnog smještaja u prosjeku imaju viša primanja, pri čemu ih je najviše u kategoriji od 2001 do 3000 eura. Kod nekomercijalnog i jednodnevnog smještaja prevladavaju ispitanici s nižim prihodima, a velik broj njih nije želio navesti točan iznos.

Analiza prema zemlji porijekla pokazuje jasne razlike među skupinama. Korisnici komercijalnog smještaja pretežito su strani posjetitelji (77,9%), dok su korisnici nekomercijalnog smještaja većinom domaći gosti (57,1%). Među jednodnevnim posjetiteljima čak 95 % dolazi iz Hrvatske.

7. STRATEŠKI OKVIR ZA RAZVOJ DESTINACIJE

7.1. SWOT analiza

SWOT analiza omogućuje dionicima turističkog razvoja i onima koji su odgovorni za upravljanje destinacijom uklapanje/ integriranje turizma u ukupan razvoj destinacije na sustavan i metodičan način. Njome se sažimaju rezultati analize stanja te daju pregled glavnih snaga, slabosti, prilika i prijetnji u usporedbi s konkurencijom i vanjskim okruženjem.

SWOT analiza se provodi participativno, kroz radionicu na kojoj sudjeluju glavni dionici turističkog razvoja. Za radionicu se pripremaju sažete informacije o trenutačnom stanju (turizam, infrastruktura, demografija, promet i dr.) kako bi se potaknula rasprava o ključnim prednostima, nedostacima, prilikama i prijetnjama destinacije.

Radionica SWOT analize za općinu Mošćenička Draga održana je 3. listopada, uz aktivno sudjelovanje lokalnih dionika i predstavnika turističkog sektora.

Tablica 15. SWOT analiza općine Mošćenička Draga

Snage	Slabosti
<ul style="list-style-type: none">• Prekrasne plaže i primorski pejzaž (duge šljunčane plaže)• Bogata prirodna i kulturna baština (PP Učka, Mošćenice, Brseč, povijesne staze)• Bistro more i atraktivno podmorje• Duga tradicija turizma• Lojalnost turista destinaciji• Ljetni, odmorišni i obiteljski turizam• Postojeća turistička infrastruktura (hoteli, obiteljski smještaj, kuće za odmor, kamp)• Blizina većih turističkih središta (Opatija, Rijeka, Istra) i dobra povezanost cestom sa emitivnim tržištima• Penjališta (Brseč, Zijavica)• Prepoznatljivost baštine kroz pet interpretacijskih centara (Kuća od	<ul style="list-style-type: none">• Pad broja stanovnika - depopulacija• Nedostatak radne snage• Sezonska ovisnost radnih mjesta• Ograničena ekonomska diverzifikacija (naglasak na klasični ljetni turizam)• Nedostatan kapacitet nautičkih vezova u luci• Nedovoljna ponuda lokalnih proizvoda i nedostatak OPG-ova• Nedovoljan broj ugostiteljskih objekata s autohtonom ponudom• Nedostatna javna turistička infrastruktura (šetnica-invalidi); nedostatna biciklistička infrastruktura• Nedostatna sportska infrastruktura (tenis, odbojka na pijesku)• Prenapučenost plažnog prostora u sezonskim mjesecima; nedovoljni plažni prostor

<p>mora u Mošćeničkoj Dragi, Viktor Car Emin u Kraju, rodna kuća Eugena Kumičića u Brseču, kuća Stabla svijeta u Trebiščima)</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Nedostatak parkirnih mjesta (Mošćenice, Brseč) • Nedostupnost uvala • Dio kulturne baštine nepoznat turistima i posjetiteljima
Prilike	Prijetnje
<ul style="list-style-type: none"> • Sve veća potražnja za outdoor i gastro turizmom • Trend potražnje za destinacijama koje pružaju atraktivan doživljaj • Potencijal za morske sportove • Trend potražnje za destinacijama očuvane prirode • Interes turista za lokalnim proizvodima • Rast potražnje za aktivnostima na moru (ribolov, ronjenje) • Promocija kroz nove, digitalne kanale (TikTok) 	<ul style="list-style-type: none"> • Narušavanje kvalitete prostora neautohtonom izgradnjom • Postavljanje kontejnera za brzu hranu, suvenire, slatkiše.. • Nepovoljne demografske promjene • Brze promjene trendova (ponašanja i zahtjevi turista) • Nesrazmjer vrijednosti za novac (trgovina i ugostiteljski objekti) • Veliki broj smještajnih kapaciteta • Jednodnevni posjetitelji – kupaci koji dolaze autobusima

Izvor: radionice ključnih dionika sa područja općine Mošćenička Draga

7.2. Načela, vizija, misija i ciljevi razvoja turizma

Načela razvoja turizma za Općinu Mošćenička Draga formirana su na način da se uvažavaju i vrednuju odrednice prostorno-okolišne, društvene i ekonomske održivosti. Na temelju analize sadašnjeg stanja, provedenih istraživanja i prikupljenih stavova turista i lokalnog stanovništva, uvažavajući strateške dokumente na razini Općine, Primorsko-goranske županije i Republike Hrvatske, uvažavajući trendove na turističkom tržištu vizija turizma Općine Mošćenička Draga glasi:

VIZIJA TURIZMA OPĆINE MOŠĆENIČKA DRAGA

Mošćenička Draga – destinacija očuvane prirode i kulturno povijesne baštine, razvija turizam u skladu s načelima održivog razvoja, uvažavajući zadovoljstvo lokalnog stanovništva, turista i ostalih dionika.

Ovako definirana vizija dokazuje povezanost s odrednicama održivosti:

❖ **Prostorno-okolišna održivost**

Očuvanje prirode i kulturno-povijesne baštine izravno se nadovezuje na prostorno-okolišnu održivost. Razvoj turizma planira se pažljivo, uz poštivanje nosivog kapaciteta prostora i zaštitu prirodnih resursa – mora, obale, zelenih površina i bioraznolikosti. Infrastruktura i smještajni kapaciteti usklađuju se s okolišnim standardima, potiče se korištenje obnovljivih izvora energije i smanjenje otpada. Takav pristup osigurava da prostorni razvoj ne naruši prirodne i krajobrazne vrijednosti koje čine identitet Mošćeničke Drage.

❖ **Društvena održivost**

Zadovoljstvo lokalnog stanovništva i očuvanje društvene kohezije temelj su društvene održivosti. Lokalna zajednica uključena je u donošenje odluka i oblikovanje turističkih proizvoda, čime se potiče osjećaj pripadnosti i zajedništva. Turizam pridonosi očuvanju kulturnog identiteta, tradicijskih običaja i lokalnih vrijednosti, a istodobno potiče međusobno razumijevanje između stanovnika i posjetitelja. Kvaliteta života ostaje prioritet, čime se osigurava skladan suživot turista i lokalne zajednice.

❖ **Ekonomska održivost**

Razvoj turizma temelji se na stvaranju dugoročne gospodarske koristi uz odgovorno upravljanje resursima. Podupire se razvoj lokalnog poduzetništva, poljoprivrede i obrtništva, čime se novostvorena vrijednost zadržava unutar zajednice. Održiva turistička ponuda potiče cjelogodišnje poslovanje, smanjuje sezonalnost i stvara stabilna radna mjesta. Time turizam postaje pokretač uravnoteženog ekonomskog razvoja, a ne izvor pritiska na prostor i društvo.

U nastavku se argumentiraju ključni elementi vizije:

- **Očuvana priroda i kulturno-povijesna baština**

Mošćenička Draga njeguje i štiti prirodne resurse – čisto more te očuvane krajobraze koji čine temelj turističke privlačnosti. Istodobno čuva svoju kulturno-povijesnu baštinu, stare jezgre, tradicijske običaje i autentičnu arhitekturu koja svjedoči o bogatoj prošlosti. Takav spoj prirode i kulture stvara jedinstven identitet destinacije i pruža posjetiteljima iskustvo istinske autentičnosti.

- Načela održivog razvoja

Razvoj turizma temelji se na ravnoteži između gospodarskog napretka, zaštite okoliša i dobrobiti zajednice. Svi projekti i aktivnosti planiraju se uz poštivanje kapaciteta prostora, korištenje obnovljivih izvora energije i poticanje lokalne proizvodnje. Održivi pristup osigurava da turizam dugoročno doprinosi očuvanju prirodnih i kulturnih resursa za buduće generacije.

- Zadovoljstvo lokalnog stanovništva

Stanovnici Mošćeničke Drage aktivno sudjeluju u oblikovanju turističke ponude i imaju koristi od razvoja destinacije. Njihovo zadovoljstvo očituje se kroz očuvanje kvalitete života, mogućnosti zapošljavanja te ponos na svoj kraj. Turizam se razvija tako da ne narušava lokalni mir i sklad, već potiče zajedništvo i jača lokalni identitet.

- Zadovoljstvo turista i ostalih dionika

Turisti i posjetitelji u Mošćeničkoj Dragi pronalaze destinaciju koja nudi autentična iskustva, gostoljubivost i visoku razinu usluge u prirodnom i kulturno bogatom okruženju. Svi dionici – od lokalnih poduzetnika do lokalne samouprave – surađuju kako bi osigurali kvalitetno i odgovorno upravljanje destinacijom. Takva sinergija stvara pozitivno iskustvo za sve uključene i doprinosi dugoročnom uspjehu turizma.

Temeljem definirane vizije postavljena su tri posebna cilja razvoja turizma Općine Mošćenička Draga koji definiraju njen turistički razvojni smjer.

POSEBNI CILJEVI	OPIS
POSEBNI CILJ 1 Očuvanje i valorizacija prirodne i kulturno-povijesne baštine	Općina Mošćenička Draga razvijat će održivi turizam uz očuvanje autentičnih prirodnih resursa. Prije svega se odnosi na održivo upravljanje i valorizaciju plažnih prostora, obale, mora, podmorja te prostora planinskog krajolika Parka prirode Učka. Destinacija raznolikih prirodnih vrijednosti od mora do planinskih dijelova stvorit će ponudu svim turistima i posjetiteljima motiviranim outdoor aktivnostima. Poseban naglasak bit će na održivoj valorizaciji kulturno-povijesne baštine (srednjovjekovni gradići Mošćenice i Brseč, tradicijska arhitektura, tradicija, gastronomija) koja će se na suvremen način interpretirati kao integralni proizvod destinacije. Tradicijske vrijednosti će se inovativnim pristupom i primjenom tehnoloških rješenja ponuditi turistima. Održiva rješenja valorizacije prirodne i kulturno-povijesne baštine moraju osigurati isticanje kulturnog identiteta i posebnosti Mošćeničke Drage te kvalitetu života lokalnog stanovništva. Osobito je važno unaprijediti ponudu kroz pet interpretacijskih centara koji se nalaze u destinaciji. Ovaj posebni cilj u potpunosti

	je usklađen s Strategijom razvoja održivog turizma Republike Hrvatske do 2030. godine iz koje posebno treba istaknuti viziju koja naglašava vrijednost prirodnog i kulturnog nasljeđa i jedinstvenog identiteta u stvaranju turističke ponude.
POSEBNI CILJ 2 Razvoj inovativnog i otpornog turizma	Razvoj inovativnog i otpornog turizma u Mošćeničkoj Dragi temelji se na održivom korištenju prirodnih i kulturnih resursa te uključivanju lokalne zajednice. Poseban naglasak stavlja se na poticanje posebnih oblika turizma poput outdoor, kulturnog, gastro i glamping turizma. Cilj razvoja inovativnog i otpornog turizma u Mošćeničkoj Dragi u potpunosti je usklađen sa Strategijom razvoja održivog turizma Republike Hrvatske do 2030. godine , te doprinosi ostvarenju strateških ciljeva cjelogodišnjeg i regionalno uravnoteženog turizma, poticanju inovativnosti i digitalne transformacije te jačanju otpornosti destinacije kroz razvoj održivih i posebnih oblika turizma koji smanjuju sezonalnost. Uvođenjem inovativnih koncepata i digitalnih rješenja unaprijedit će se upravljanje destinacijom i iskustvo posjetitelja. Takav pristup omogućit će bolju promociju izvan glavne sezone te ravnomjernije raspoređivanje turističkih aktivnosti tijekom cijele godine. Krajnji cilj je smanjenje sezonalnosti i povećanje kvalitete života lokalnog stanovništva kroz uravnotežen turizam.
POSEBNI CILJ 3 Povećati pristupačnost i uključivost turističke ponude uz jačanje suradnje svih dionika	Općina Mošćenička Draga teži razvoju turizma koji je dostupan svima – bez obzira na dob, mogućnosti ili posebne potrebe posjetitelja i turista. Povećanjem pristupačnosti smještaja, plaža, šetnica, kulturnih i prirodnih sadržaja, stvara se pristupačna odnosno inkluzivna destinacija koja potiče jednakost i društvenu odgovornost. To je usklađeno s Nacionalnim planom izjednačavanja mogućnosti za osobe s invaliditetom od 2021. do 2027. godine, a lokalne politike trebaju pratiti i provedbu Zakona o ravnopravnosti spolova kako bi se osiguralo nediskriminacijsko zapošljavanje i napredovanje. Time se ostvaruje destinacija u kojoj turizam povećava dobrobit stanovnika, čuva identitet i potiče suradnju svih dionika. Ostvarenje ovog posebnog cilja 3 moguće je samo kroz snažnu suradnju i partnerstvo svih dionika – lokalne samouprave, turističkih subjekata, udruga, stanovnika, posjetitelja i turista – koji zajedničkim djelovanjem osiguravaju otvoren, uključiv i pristupačan razvoj destinacije Mošćenička Draga.

7.3. Procjena razvoja potencijala turističkih proizvoda

Turistički proizvod je sve ono što posjetitelj doživi i koristi tijekom putovanja – od prirodnih i kulturnih atrakcija, smještaja i hrane, do raznih aktivnosti i usluga. Sve to zajedno čini jedno cjelovito iskustvo putovanja. Ono što će neka destinacija nuditi ovisi o njezinim atrakcijama.

Razvoj novih i inoviranje postojećih proizvoda moraju se temeljiti na zahtjevima turističkog tržišta, sami procesi razvoja i inoviranja su preduvjeti podizanja konkurentnosti i atraktivnosti destinacije.

Turizam u općini Mošćenička Draga danas se temelji prvenstveno na ljetnom odmorišnom turizmu, koji predstavlja ključni dio postojeće ponude. Međutim, posljednjih deset godina bilježi se sve snažniji razvoj posebnih oblika turizma, što doprinosi širenju turističkih proizvoda i produljenju sezone izvan ljetnih mjeseci. Temeljem provedenih analiza i istraživanja, na temelju uvažavanja stavova lokalnog stanovništva i nositelja ponude te analize resursne osnove i tržišnih trendova identificirali su se turistički proizvodi s najvećim razvojnim potencijalom u razdoblju do 2029. godine na području općine Mošćenička Draga. Posebno se ističu outdoor, kulturni i kreativni, gastronomski i događajni turizam, koji svojim sadržajima mogu obogatiti iskustvo posjetitelja i povećati atraktivnost destinacije. Raznolikost posebnih oblika turizma otvara značajan potencijal za daljnji razvoj turističkih proizvoda, njihovu nadogradnju i stvaranje novih doživljajnih ponuda koje mogu privući širi profil turista i posjetitelja tijekom cijele godine.

7.3.1. Ljetni odmorišni turizam

Resursna osnova: dobra

Doprinos razvoju lokalne zajednice: visok

Doprinos cjelogodišnjem poslovanju: nizak

Marketinški potencijal: visok

Ljetni odmorišni turizam predstavlja ključni i najrazvijeniji turistički oblik na području općine Mošćenička Draga, ponajprije zahvaljujući prepoznatljivim šljunkovitim plažama koje su jedan od najvažnijih brendova destinacije. More i podmorje glavni su motiv dolaska turista te čine temelj ukupne turističke ponude. Kako bi zadržao konkurentnost i odgovorio na sve zahtjevnije potrebe tržišta, ljetni odmorišni turizam potrebno je kontinuirano unapređivati. To podrazumijeva razvoj inovativnih sadržaja, poboljšanje postojeće ponude te ulaganje u dodatnu infrastrukturu, osobito onu prilagođenu osobama s invaliditetom (npr. pristupi moru) i sadržaje namijenjene obiteljima i djeci. S obzirom na to da isti oblik turističkog proizvoda nudi velik broj destinacija u bližem okruženju, ali i u čitavom Sredozemlju, konkurencija je izrazito snažna. Upravo zato, unapređenje kvalitete usluge te usmjerenost suvremenim marketinškim strategijama i komunikacijskim kanalima otvaraju nove mogućnosti za razvoj i diferencijaciju ljetnog odmorišnog turizma u Mošćeničkoj Dragi.

7.3.2. Outdoor turizam

Resursna osnova: dobra

Doprinos razvoju lokalne zajednice: visok

Doprinos cjelogodišnjem poslovanju: visok

Marketinški potencijal: visok

Nakon pandemije koronavirusa porastao je interes turističkih tržišta za outdoor turističkom ponudom. Aktivnosti na otvorenom postale su čest primarni motiv dolaska u destinaciju. Outdoor turizam predstavlja jedan od ključnih turističkih proizvoda destinacije Mošćenička Draga zahvaljujući jedinstvenoj kombinaciji prirodnih krajolika – planinskog masiva Učke, šumskih i planinskih staza, vidikovaca, srednjovjekovnih gradića, mora, podmorja i očuvane obale. Aktivnosti poput planinarenja, trekkinga, trail trčanja, brdskog biciklizma, slobodnog penjanja, ronjenja i plivanja glavni su motiv dolaska sve većeg broja posjetitelja koji traže autentičan boravak u prirodi i aktivan odmor. Kako bi zadržao i povećao svoju atraktivnost, outdoor turizam potrebno je kontinuirano unapređivati kroz poboljšanje postojećih i razvoj novih tematskih i interpretativnih staza, uređenje odmorišta i vidikovaca te unapređenje signalizacije i sigurnosti na rutama. Posebna vrijednost ovog oblika turizma leži u mogućnosti cjelogodišnjeg poslovanja, čime se značajno smanjuje sezonalnost turističke potražnje. Mošćenička Draga može se dodatno diferencirati kroz inovativne programe vođenih aktivnosti, integraciju lokalne gastronomije i kulturne baštine u outdoor doživljaje te kroz specijalizirane marketinške kampanje usmjerene na ciljane niše aktivnih putnika (npr. planinari, školske grupe i dr.). Sustavno unapređenje kvalitete ponude, ulaganje u infrastrukturu i usmjeravanje na aktivne i ekološki osviještene turiste otvaraju dodatne mogućnosti za jačanje outdoor turizma kao strateškog proizvoda destinacije. Infrastrukturu i resurse ovog oblika turizma koristi i lokalno stanovništvo te time doprinosi razvoju kvalitete života u destinaciji.

7.3.3. Kulturni i kreativni turizam

Resursna osnova: dobra

Doprinos razvoju lokalne zajednice: visok

Doprinos cjelogodišnjem poslovanju: visok

Marketinški potencijal: visok

Kulturni i kreativni turizam predstavlja sve značajniji turistički proizvod destinacije Mošćenička Draga, temeljen na bogatoj povijesnoj, tradicijskoj i identitetskoj vrijednosti. Srednjovjekovni gradići Mošćenice i Brseč, specifična arhitektura, lokalni običaji te očuvano nematerijalno nasljeđe čine autentičnu osnovu za razvoj ovog oblika turizma. Posjetitelji sve više traže doživljaj koji uključuje upoznavanje lokalne kulture, povijesti, tradicije i načina života, te aktivno sudjeluju u kreativnim radionicama, interpretativnim turama i kulturnim manifestacijama. Kako bi kulturni i kreativni turizam zadržao i povećao svoju atraktivnost, potrebno je kontinuirano

ulagati u interpretaciju kulturne baštine, organizaciju tematskih događanja te unapređenje postojećih i stvaranje novih kreativnih doživljaja – primjerice radionica tradicionalnih zanata, umjetničkih programa, gastro-kulturnih storytelling tura i interaktivnih sadržaja pet interpretacijskih centara koji se nalaze na području općine. Posebna vrijednost ovog turističkog proizvoda je njegovo cjelogodišnje trajanje, što doprinosi smanjenju sezonalnosti te potiče uključivanje lokalne zajednice. Lokalna zajednica je ponosna na svoje tradicijske vrijednosti te je svjesna da na ovaj način je moguće i njeno očuvanje. Mošćenička Draga može se uspješno diferencirati kroz autentične kulturne proizvode, promoviranje lokalnih umjetnika te kroz razvoj kreativnih iskustava koja posjetiteljima omogućuju sudjelovanje, a ne samo promatranje. Ciljane marketinške kampanje, usmjerene na kulturno motivirane turiste i poklonike kreativnosti, dodatno doprinose prepoznatljivosti destinacije na turističkom tržištu.

7.3.4. Gastronomski turizam

Resursna osnova: dobra

Doprinos razvoju lokalne zajednice: visok

Doprinos cjelogodišnjem poslovanju: visok

Marketinški potencijal: visok

Posljednjih desetljeća na svjetskom turističkom tržištu raste interes za gastronomskom i enološkom ponudom destinacija. Gastronomski turizam postaje jedan od važnih turističkih proizvoda destinacije Mošćenička Draga, temeljen na lokalnim namirnicama, tradicionalnim receptima i autentičnoj kulinarскоj baštini primorskog i podučkarskog kraja. Svježa riba i plodovi mora, maslinovo ulje, divlje šparoge, maruni, mediteransko bilje i sl., čine osnovu gastronomske ponude koja privlači posjetitelje željne autentičnih okusa i doživljaja „od mora do stola“. Gastronomski turizam privlači goste koji žele upoznati destinaciju kroz njezinu hranu, običaje i priče o lokalnim proizvođačima (npr. ribarima). Kulinarske manifestacije, degustacije u restoranima i konobama, gastro-ture i kreativne radionice pripreme tradicionalnih jela mogu postati češći motiv dolaska u destinaciju. Kako bi se dodatno unaprijedila atraktivnost gastronomskog turizma, potrebno je razvijati prepoznatljive proizvode temeljene na lokalnim namirnicama, osigurati bolju integraciju ugostiteljske ponude s ostalim turističkim proizvodima te poticati suradnju dionika. Posebna vrijednost gastronomskog turizma je mogućnost cjelogodišnjeg poslovanja, čime se smanjuje sezonalnost te stvara osnova za održivi razvoj lokalnog gospodarstva. Mošćenička Draga može se dodatno diferencirati kroz autentične gastro-brendove, promociju lokalnih proizvoda i priča o njihovom nastanku te kroz specijalizirane marketinške kampanje usmjerene na ljubitelje gastronomije, food-bloggere i gurmanske putnike.

7.3.5. Događajni turizam

Resursna osnova: dobra

Doprinos razvoju lokalne zajednice: visok

Doprinos cjelogodišnjem poslovanju: visok

Marketinški potencijal: visok

Događajni turizam predstavlja važan element turističke ponude svih destinacije pa tako i Mošćeničke Drage, s potencijalom za jačanje prepoznatljivosti i smanjenje sezonalnosti. Kulturne, sportske, gastronomske i zabavne manifestacije privlače posjetitelje različitih interesa te stvaraju dodatnu vrijednost boravka u destinaciji. Različiti događaji omogućuju turistima da dožive lokalnu zajednicu, tradiciju, običaje i način života na autentičan način. Planirane manifestacije mogu postati razlogom samostalnog dolaska u destinaciju ili mogu dodati posebnu i sadržajniju vrijednost boravku gostiju koji su već prisutni. Događajni turizam tako potiče potrošnju u lokalnim restoranima, smještaju i trgovinama, čime izravno doprinosi razvoju lokalnog gospodarstva. Događaji su također usmjereni lokalnom stanovništvu koji ih posjećuju ili u njima sudjeluju. Kako bi povećao svoju atraktivnost i utjecaj, događajni turizam potrebno je strateški planirati i nadograđivati kroz stvaranje prepoznatljivog godišnjeg kalendara događanja, unaprjeđenje organizacije postojećih manifestacija te razvoj novih događaja povezanih s identitetom destinacije (npr. outdoor i gastro događaji, festivali, koncerti, izložbe, karneval, edukativno-kreativne radionice, tradicijske regate). Za događajni turizam posebno je važno osigurati kvalitetnu promociju putem digitalnog marketinga, društvenih mreža i suradnje s medijima.

7.4. Temeljne odrednice marketinga turističke destinacije

Prema Zakonu o turističkim zajednicama i promicanju hrvatskog turizma, zadaća turističke zajednice uključuje i marketing destinacije što podrazumijeva odnose s javnošću, stvaranje, održavanje i redovito oblikovanje sadržaja na mrežnoj stranici i profilima društvenih mreža, definiranje smjernica i standarda za oblikovanje turističkih promotivnih materijala Općine Mošćenička Draga, uspostavljanje marketinške infrastrukture temeljene na informatičkim tehnologijama, provođenje aktivnosti strateškog i operativnog marketinga, koordinacija i provedba udruženog oglašavanja kako na regionalnoj tako i na nacionalnoj razini.

Marketing turističke destinacije Mošćeničke Drage temelji se na promišljenom planiranju koje povezuje njezine prirodne i kulturne posebnosti s potrebama i očekivanjima tržišta. Cilj marketinga je usmjeriti razvoj prema održivom rastu, povećati prepoznatljivost destinacije i

stvoriti jedinstven identitet koji privlači posjetitelje, a istodobno čuva lokalne vrijednosti i resurse.

Temeljne odrednice marketinga turističke destinacije čine:

1. Strateški i operativni marketinški ciljevi

Strateški ciljevi marketinga usmjereni su na dugoročnu izgradnju imidža Mošćeničke Drage kao destinacije očuvane prirode, kulturne autentičnosti i kvalitetnog odmora u mirnom, mediteranskom okruženju.

Operativni ciljevi uključuju povećanje broja dolazaka i noćenja u predsezoni i posezoni, razvoj specifičnih turističkih proizvoda (npr. aktivni, outdoor, kulturni i gastro turizam) te jačanje digitalne prisutnosti destinacije. Cilj je također potaknuti veći stupanj suradnje lokalnih dionika i osigurati kontinuiranu komunikaciju prema tržištu.

2. Strategija ciljnih tržišta

Marketing Mošćeničke Drage usmjerava se prema ciljnim geografskim tržištima srednje Europe (Njemačka, Austrija, Slovenija, Italija), uz poseban naglasak na domaće tržište i regionalne posjetitelje.

Ciljni potrošački segmenti uključuju goste više platežne moći koji cijene mir, autentičnost i održivost – obitelji, parove srednjih i starijih godina, ljubitelje prirode, outdoor aktivnosti, gastronomije i kulturnih doživljaja. U fokusu su i gosti koji traže individualizirana i iskustvena putovanja umjesto masovnog turizma.

3. Promocijske aktivnosti (online i offline)

Promocija destinacije temelji se na kombinaciji digitalnog marketinga i tradicionalnih promotivnih kanala.

Online aktivnosti obuhvaćaju razvoj moderne i funkcionalne web stranice destinacije, aktivno vođenje društvenih mreža, suradnju s influencerima i stvaranje autentičnog multimedijskog sadržaja (video, blog, fotografije). Poseban naglasak stavlja se na digitalne kampanje, e-mail marketing i suradnju s online turističkim platformama. Offline aktivnosti uključuju sudjelovanje na sajmovima, suradnju s turističkim agencijama, izradu tiskanih promotivnih materijala i organizaciju događanja koja promoviraju lokalnu ponudu.

4. Pozicioniranje / brend koncept destinacije

Mošćenička Draga teži pozicioniranju kao boutique destinacija održivog odmora – mjesto gdje se posjetitelji mogu povezati s prirodom, kulturom i lokalnom gastronomijom, uživajući u aktivnom ili opuštajućem odmoru.

Brend koncept može se graditi oko temeljnih vrijednosti: očuvana priroda, autentična kultura, mir, kvaliteta, outdoor i gastro doživljaj. Vizualni i komunikacijski identitet destinacije trebao bi odražavati mediteransku eleganciju, tradiciju i sklad između čovjeka i prirode.

Slogan i brend poruka trebaju naglašavati emocionalnu povezanost i iskustvo koje Mošćenička Draga pruža – „mali kutak za aktivni odmor“ ili „dodir mora, prirode i tradicije“ ili „autentična priča Učke i mora“.

U svrhu uspješnog razvoja turizma Općine Mošćenička Draga i jačanja njezine konkurentnosti na globalnom tržištu, ključno je usmjeriti napore prema sustavnoj primjeni koncepcije destinacijskog marketinga. Suvremeni trendovi u turizmu pokazuju rast interesa za posebne oblike i doživljajne oblike turizma, u kojima gosti traže autentičnost, osobni doživljaj i emocionalnu povezanost s prostorom. Razvoj turizma u Mošćeničkoj Dragi treba stoga počivati na selektivnoj potražnji i jasno definiranoj strategiji pozicioniranja, koja naglašava njezine prirodne, kulturne i tradicijske posebnosti. Takav pristup omogućuje stvaranje prepoznatljivog identiteta destinacije koja nudi jedinstven i nezaboravan doživljaj.

Ključne marketinške aktivnosti:

1. Izrada marketinškog plana turizma

Potrebno je izraditi sveobuhvatan marketinški plan koji će definirati strateške ciljeve, ciljane tržišta, prioritetne segmente posjetitelja te komunikacijske i promotivne alate. Plan treba uključivati mjerljive pokazatelje uspješnosti i biti usklađen s načelima održivog razvoja i smjernicama prostornog i gospodarskog planiranja Općine.

2. Brendiranje destinacije

Razviti jedinstveni brend Mošćeničke Drage temeljen na njezinim autentičnim obilježjima – očuvanoj prirodi, kulturno-povijesnoj baštini, aktivnom i gastro turizmu, tradiciji ribarskog mjesta i mirnom mediteranskom načinu života. Brend strategija treba uključivati vizualni identitet, slogan i komunikacijski ton koji će naglašavati autentičnost i raznolikost destinacije te istaknuti ključne atrakcije i kulturne vrijednosti.

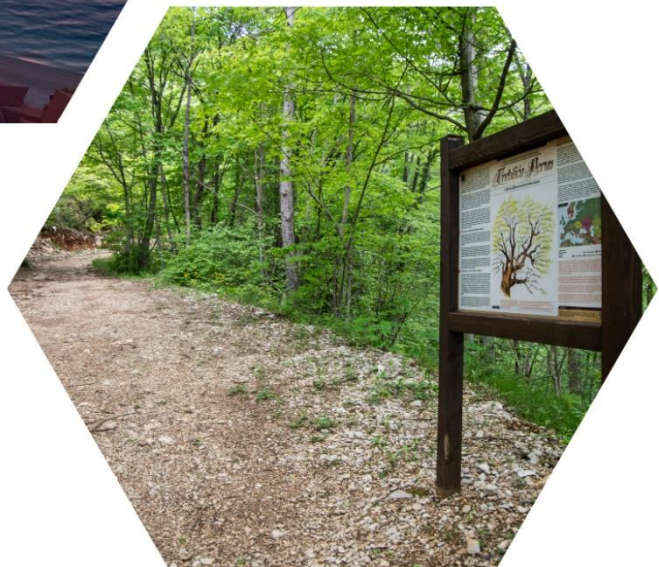
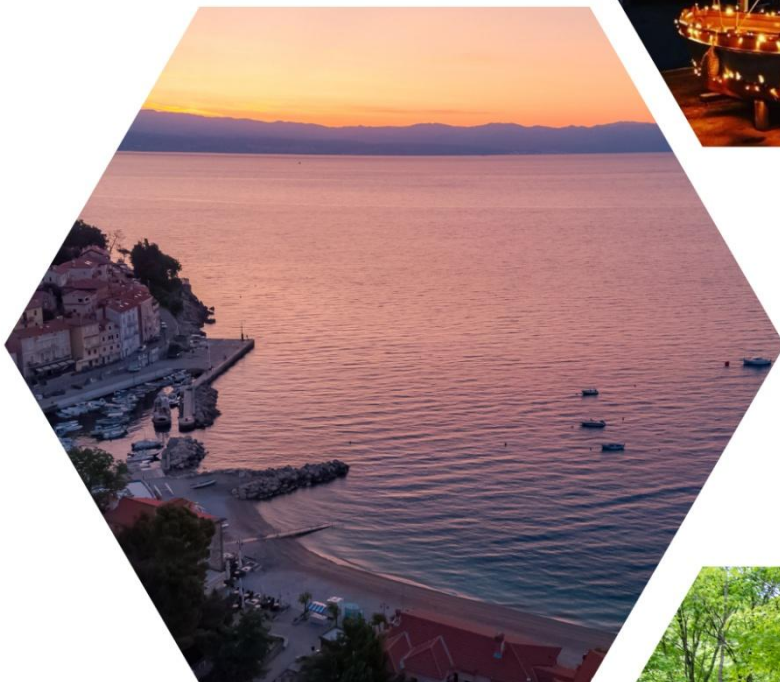
3. Jačanje digitalne prisutnosti destinacije

Potrebno je unaprijediti funkcionalnost, estetiku i informativnost službene destinacijske web stranice, uz integraciju interaktivnih sadržaja i jednostavnu navigaciju. Paralelno s tim, važno je razvijati snažnu prisutnost na društvenim mrežama (Facebook, Instagram, YouTube, TikTok i sl.) kroz ciljane digitalne kampanje, storytelling i suradnju s influencerima i putopisnim portalima.

4. Primjena digitalnih inovacija

U skladu s trendovima pametnog turizma, preporučuje se implementacija digitalnih inovacija u prezentaciji i promociji destinacije – poput primjene tehnologija virtualne (VR) i proširene stvarnosti (AR) za virtualne ture, interaktivne karte i interpretacijske sadržaje. Također, razvijanje mobilnog marketinga i digitalnih aplikacija može unaprijediti komunikaciju s posjetiteljima, omogućiti personalizirane preporuke i povećati angažiranost turista tijekom boravka.

Provedbom navedenih aktivnosti Mošćenička Draga se može pozicionirati kao prepoznatljiva, autentična i održiva destinacija, koja uspješno kombinira tradiciju i suvremene trendove kroz digitalnu inovativnost. Marketing Mošćeničke Drage usmjeren je na održivu diferencijaciju – isticanje autentičnih vrijednosti koje je čine prepoznatljivom među brojnim jadranskim destinacijama. Ključ uspjeha je dosljedna primjena marketinških ciljeva, precizno definirana ciljana tržišta, integrirana promocija i prepoznatljiv brend koji povezuje prirodu, kulturu i kvalitetan outdoor i gastro doživljaj.

8. MJERE I AKTIVNOSTI, SMJERNICE I PREPORUKE ZA DIONIKE, POPIS PROJEKATA

Temeljem provedene analize stanja, sagledavanja stavova ključnih dionika, analize razvojnih potreba i potencijala postavljena su tri posebna cilja razvoja turizma općine Mošćenička Draga sa opisanim mjerama u nastavku.

POSEBNI CILJEVI	MJERE
1. Očuvanje i valorizacija prirodne i kulturno-povijesne baštine	Mjera 1.1. Zaštita i valorizacija prirodnih resursa Mjera 1.2. Očuvanje i interpretacija kulturno-povijesne baštine
2. Razvoj inovativnog i otpornog turizma	Mjera 2.1. Diverzifikacija turističke ponude Mjera 2.2. Digitalna i zelena tranzicija turističke ponude Mjera 2.3. Povećanje otpornosti turističke infrastrukture na klimatske promjene
3. Povećati pristupačnost i uključivost turističke ponude uz jačanje suradnje svih dionika	Mjera 3.1. Unapređenje pristupačnosti turističke infrastrukture Mjera 3.2. Edukacija i senzibilizacija turističkih dionika i lokalnog stanovništva Mjera 3.3. Partnerstvo i suradnja svih dionika u razvoju destinacije

8.1. Mjere i aktivnosti

Mjere i aktivnosti za realizaciju posebnog cilja 1: **Očuvanje i valorizacija prirodne i kulturno-povijesne baštine**

- Sustavno čuvati autentične prirodne resurse (more, plaže, podmorje, planinski krajolik PP Učke) te bogatu kulturno-povijesnu baštinu (srednjovjekovni gradići Mošćenice i Brseč, tradicijska arhitektura, običaji i gastronomija)
- Razvijati turističku ponudu koja ističe kulturni identitet i posebnost Mošćeničke Drage, uz strogu kontrolu utjecaja turizma na okoliš i resurse

MJERA 1.1. Zaštita i valorizacija prirodnih resursa

OPIS I AKTIVNOSTI	<p>Prirodni resursi — plaže, more i podmorje te Park prirode Učka — predstavljaju ključni motiv dolaska turista u destinaciju Mošćenička Draga. Upravo zbog toga njihova zaštita i održiva valorizacija moraju biti prioritet. Posebnu pažnju potrebno je posvetiti plažnim površinama, obalnom području i podmorju, kao i prostoru koji se naslanja na Park prirode Učka, koji obuhvaća više od polovice ukupne površine općine. Očuvane prirodne vrijednosti temelj su za razvoj inovativne turističke ponude usmjerene na outdoor aktivnosti kao što su plivanje, ronjenje, penjanje, pješačenje, biciklizam, trčanje i jedrenje. U tom smislu potrebno je urediti obalnu šetnicu te unaprijediti edukativne i poučne staze na obalnom i planinskom području. Izgradnjom novih plažnih prostora (deckinga) i uređenjem postojećih plaža, primjerice osiguravanjem pristupa teško dostupnim lokacijama, povećava se kvaliteta ponude i razina zadovoljstva gostiju, ali i lokalnog stanovništva. Istovremeno je nužno kontinuirano pratiti i kontrolirati utjecaj turizma na okoliš, posebno na plažama te duž mitsko-povijesnih staza prema Trebiščima. Kako bi se osigurala dugoročna održivost, potrebno je provoditi projekte zaštite bioraznolikosti te poticati uvođenje ekocertifikata, čime destinacija jača svoj identitet ekodestinacije na konkurentnom turističkom tržištu. U realizaciji ovih mjera ključna je suradnja svih relevantnih dionika — Općine Mošćenička Draga, Turističke zajednice općine Mošćenička Draga, Ekomuzeja Mošćenička Draga, Parka prirode Učka te lokalnih organizacija i udruga. Kvalitetan iskorak u zaštiti i valorizaciji prirodnih resursa izravno doprinosi i povećanju kvalitete života lokalnog stanovništva.</p> <p>Aktivnosti:</p> <ul style="list-style-type: none">• Uređenje i označavanje edukativno-poučnih staza i šetnica na planinskom dijelu i obalnom pojasu• Uspostava sustava praćenja i kontrole utjecaja turizma na okoliš (nosivi kapacitet plaža, mitsko-povijesnih i drugih staza, itd.)• Izrada novog decking plažnog prostora (park Contovo), uređenje postojećih plažnih prostora i šetnice• Promicanje projekata za očuvanje bioraznolikosti (npr. obnova suhozida, zaštita endemskih vrsta)• “Eko-certificiranje” za objekte koji poštuju ekološke standarde
IZVOR FINANCIRANJA	Općina Mošćenička Draga, Turistička zajednica općine Mošćenička Draga, Ekomuzej Mošćenička Draga
NOSITELJI MJERE	Općina Mošćenička Draga, Turistička zajednica općine Mošćenička Draga, Ekomuzej Mošćenička Draga
PLANIRANI ROK IZVRŠENJA	Do 2029.

MJERA 1.2. Očuvanje i interpretacija kulturno-povijesne baštine

OPIS I AKTIVNOSTI	<p>Kulturno-povijesna baština predstavlja ključan i neizostavan dio turističke ponude općine Mošćenička Draga. Kako bi se ona kvalitetnije integrirala u turistički razvoj destinacije, potrebno je kontinuirano unapređivati programe i sadržaje postojećih interpretacijskih centara: Kuće od mora u Mošćeničkoj Dragi, Rodne kuće Eugena Kumičića u Brseču, Kuće Viktora Cara Emina u Kraju, Muzejske zbirke i toša u Mošćenicama te Kuće stabla svijeta u Trebiščima. Upravljanje interpretacijskim centrima treba se temeljiti na načelima održivosti, uz pružanje cjelovitih i zanimljivih informacija o povijesnim ličnostima, lokalnoj tradiciji, načinu života te staroslavenskoj mitologiji. Ponudu je potrebno prilagoditi različitim ciljnim skupinama poput djece, mladih, obitelji i umirovljenika, kako bi se povećala privlačnost sadržaja. Uz interpretacijske centre te srednjovjekovne gradove Brseč i Mošćenice, poželjno je organizirati tematske manifestacije i događanja kojima se prezentira kulturno-povijesna baština te potiče angažman lokalne zajednice i posjetitelja. Povijesne lokalitete potrebno je uključiti i u projekte obnove, čime se osigurava njihova dugoročna očuvanost i jača prepoznatljivost destinacije. Modernizacija interpretacijskih alata – poput postavljanja QR kodova, digitalnih vodiča i virtualnih tura – omogućit će posjetiteljima brz i jednostavan pristup informacijama te unaprijediti ukupno iskustvo razgledavanja. Za učinkovitu valorizaciju kulturno-povijesne baštine nužno je provesti edukacije namijenjene svim dionicima destinacije: lokalnom stanovništvu, poduzetnicima, udrugama i destinacijskom menadžmentu. Suradnja i umrežavanje svih uključenih aktera ključni su za uspješan razvoj destinacije, što je osobito naglašeno u mjeri 3.3. Partnerstvo i suradnja dionika u razvoju destinacije.</p> <p>Aktivnosti:</p> <ul style="list-style-type: none">• Razvijanje i unapređenje postojećih interpretacijskih centara• Unapređenje kulturno-povijesnih ruta i staza• Unapređenje i organizacija manifestacija, festivala i radionica kojima se prezentira kulturno-povijesna baština• Revitalizacija povijesne baštine kroz projekte obnove i interpretacije• Digitalna arhivizacija i prezentacija povijesnih materijala (virtualne ture, QR kodovi)• Edukativne aktivnosti o kulturno-povijesnoj baštini dionicima u turizmu i posjetiteljima
IZVOR FINANCIRANJA	Općina Mošćenička Draga, Turistička zajednica općine Mošćenička Draga, Ekomuzej Mošćenička Draga
NOSITELJI MJERE	Općina Mošćenička Draga, Turistička zajednica općine Mošćenička Draga, Ekomuzej Mošćenička Draga
PLANIRANI ROK IZVRŠENJA	Do 2029.

Mjere i aktivnosti za realizaciju posebnog cilja 2: **Razvoj inovativnog i otpornog turizma**

- Razvijati održive posebne oblike turizma: outdoor, kulturni, gastro i glamping turizam) kroz inovativne koncepte i digitalna rješenja
- Smanjenje sezonalnosti, uz očuvanje kvalitete života lokalnog stanovništva i zadovoljstva posjetitelja

MJERA 2.1. Diverzifikacija turističke ponude

OPIS I AKTIVNOSTI

Mjera Diverzifikacija turističke ponude predstavlja jedan od ključnih temelja za postizanje posebnog cilja razvoja inovativnog i otpornog turizma u općini Mošćenička Draga. Ova mjera usmjerena je na stvaranje raznolike, održive i autentične ponude koja će omogućiti smanjenje sezonalnosti, povećanje zadovoljstva posjetitelja i turista i podizanje kvalitete života lokalne zajednice. Diverzifikacijom turističke ponude smanjuje se ovisnost o sezonskom kupališnom turizmu i jača otpornost destinacije na tržišne i ekonomske promjene. Razvojem selektivnih oblika turizma omogućuje se diverzifikacija turističkih proizvoda. Također razvojem nautičkog turizma kroz proširenje lukobrana, unaprijediti će se infrastruktura i povećati atraktivnost za nautičare što otvara mogućnosti za nove poslovne prilike. Ovom mjerom potiče se smještaj visoke kvalitete, s posebnim naglaskom na održive oblike poput glampinga, koji povezuje luksuz, prirodu i ekološku odgovornost. Također mjerom se planira razvoj edukacijskog i sportskog turizma, kroz organizaciju seminara, radionica i priprema za sportaše, čime se Mošćenička Draga može pozicionirati kao cjelogodišnja destinacija aktivnog odmora. U provedbi mjere ključna je suradnja s planinarskim, biciklističkim i ronilačkim klubovima te drugim sportskim udrugama. Unapređenje postojećih i stvaranje novih turističkih događaja dodatno će obogatiti ponudu destinacije, istaknuti njezinu autentičnost i potaknuti veću prepoznatljivost Mošćeničke Drage na domaćem i međunarodnom tržištu.

Aktivnosti:

- Razvoj tematskih turističkih proizvoda: aktivni turizam (planinarenje, biciklizam, ronjenje, penjanje, jedriličarstvo, golf), gastro turizam
- Razvoj nautičkog turizma kroz proširenje lukobrana
- Poticanje razvoja smještaja visoke kvalitete, glamping
- Organizacija manifestacija izvan glavne sezone (proljetni i jesenski festivali, sportski i kulturni eventi)
- Poticanje razvoja edukacijskog i sportskog turizma (seminari, radionice, pripreme za sportaše)
- Razvoj sportsko-rekreacijske zone Sv. Petar
- Suradnja s planinarskim, biciklističkim i ronilačkim klubovima u promociji cjelogodišnjih aktivnosti
- Jačanje kompetencija iznajmljivača te zaposlenih u turizmu i ugostiteljstvu
- Unapređivati postojeće i stvarati nove turističke događaje

IZVOR FINANCIRANJA	Općina Mošćenička Draga, TZ općine Mošćenička Draga
NOSITELJI MJERE	Općina Mošćenička Draga, TZ općine Mošćenička Draga
PLANIRANI ROK IZVRŠENJA	do 2029. godine

MJERA 2.2. Digitalna i zelena tranzicija turističke ponude

OPIS I AKTIVNOSTI	<p>Digitalna i zelena tranzicija važniji su preduvjeti za razvoj održivog i konkurentnog turizma u Mošćeničkoj Dragi. Korištenjem naprednih tehnologija moguće je unaprijediti planiranje, promociju i upravljanje destinacijom. Digitalna rješenja omogućiti će učinkovitije upravljanje turističkim tijekovima, smanjenje pritiska na okoliš te veću personalizaciju turističkih usluga.</p> <p>Zelene i inovativne tehnologije potaknut će razvoj autentičnih turističkih proizvoda Mošćeničke Drage s manjim ekološkim otiskom i to: outdoor, kulturog, gastro i glamping turizma. Digitalna i zelena rješenja mogu značajno doprinijeti očuvanju okoliša, smanjenju potrošnje resursa i većem zadovoljstvu posjetitelja kroz održiva iskustva.</p> <p>Posebnu ulogu u ovom procesu imaju lokalni poduzetnici, ugostitelji i pružatelji usluga koji svojim inovacijama i suradnjom mogu oblikovati Mošćeničku Dragu u pametnu i odgovornu turističku destinaciju. Važno je osigurati edukacije i savjetodavnu podršku za jačanje njihovih digitalnih i zelenih kompetencija te omogućiti pristup projektima i fondovima koji podupiru tranziciju. Kroz razmjenu iskustava i primjenu dobrih praksi Mošćenička Draga može postati primjer male, ali tehnološki napredne i održive destinacije na Jadranu. Time će se Mošćenička Draga pozicionirati kao pametna, inovativna i održiva destinacija, koja spaja tradiciju, prirodu i suvremene tehnologije u svrhu poboljšanja kvalitete života stanovnika i doživljaja posjetitelja.</p> <p>Aktivnosti:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Jačanje marketinške vidljivosti destinacije kroz modernizaciju web stranica, društvene mreže (Facebook, Instagram, TikTok, you tube kanal) i virtualne ture • Uvođenje pametnih digitalnih rješenja za upravljanje turističkim tijekovima (interaktivne info točke s kartama i preporukama za posjetitelje, sustav online rezervacija lokalnih sadržaja i događanja, održivim oblicima mobilnosti i slično) • Promocija korištenja obnovljivih izvora energije i energetske učinkovitosti u turističkim objektima • Poticanje vlasnika smještajnih objekata na usvajanje i implementaciju ekoloških certifikata
IZVOR FINANCIRANJA	TZ općine Mošćenička Draga, nositelji turističke ponude, poduzetnici

NOSITELJI MJERE	TZ općine Mošćenička Draga u suradnji s turističkim dionicima
PLANIRANI ROK IZVRŠENJA	Do 2029.

MJERA 2.3. Povećanje otpornosti turističke infrastrukture na klimatske promjene

OPIS I AKTIVNOSTI	<p>Povećanje otpornosti turističke infrastrukture na klimatske promjene podrazumijeva planiranje, izgradnju i prilagodbu objekata i javnih površina tako da izdrže ekstremne vremenske uvjete odnosno poplave, jake vjetrove, dugotrajne suše ili izrazito visoke temperature. U kontekstu Mošćeničke Drage, to može uključivati ojačanje i povećanje razine obalnih šetnica i molova, primjenu održivih materijala prilikom rekonstrukcije hotela, kampova i ugostiteljskih objekata. Osim toga, potrebno je unaprjeđivati sustav odvodnje i zaštite od poplava kako bi se spriječila oštećenja infrastrukture tijekom olujnih razdoblja. Potrebno je koristiti energiju iz obnovljivih izvora za turističke objekte i javnu rasvjetu. Ove mjere doprinose dugoročnoj održivosti destinacije, zaštitu okoliša i sigurnijem boravku posjetitelja tijekom cijele godine.</p> <p>Uvođenjem sustava ranog upozoravanja i planova kriznog upravljanja moguće je dodatno smanjiti rizik od šteta uzrokovanih klimatskim promjenama. Suradnja s lokalnom zajednicom, stručnjacima i turističkim poduzetnicima osigurava da prilagodba bude učinkovita i prilagođena specifičnostima Mošćeničke Drage. Na taj način, destinacija postaje otpornija, sigurnija i spremna za dugoročni održivi razvoj turizma.</p> <p>Aktivnosti:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Provoditi analizu ranjivosti obalnog područja na porast razine mora i eroziju • Razviti i unaprjeđivati zelenu infrastrukturu radi povećanja otpornosti (zelene pojaseve, sadnju mediteranskog bilja otpornog na sušu) • Urediti šetnice i plaže uporabom održivih i otpornih materijala • Uvoditi solarne panele na javne objekte (šetnice, info-točke) • Prilagoditi turističku infrastrukturu i ponudu utjecajima ekstremnih vremenskih uvjeta (ugradnja senzora, zasjenjena sunčališta)
IZVOR FINANCIRANJA	TZ općine Mošćenička Draga, nositelji turističke ponude, poduzetnici
NOSITELJI MJERE	TZ općine Mošćenička Draga u suradnji s turističkim dionicima
PLANIRANI ROK IZVRŠENJA	Do 2029.

Mjere i aktivnosti za realizaciju posebnog cilja 3: **Povećati pristupačnost i uključenost turističke ponude uz jačanje suradnje svih dionika**

- Učinkovita suradnja između lokalne samouprave, turističkih dionika, turističke zajednice, stanovništva i regionalnih institucija radi zajedničkog planiranja i upravljanja razvojem destinacije.

MJERA 3.1. Unapređenje pristupačnosti turističke infrastrukture

<p>OPIS I AKTIVNOSTI</p>	<p>Posjetitelji i turisti se zbog raznih fizičkih ograničenja, slabovidnosti, invaliditeta ili starije životne dobi suočavaju sa poteškoćama u pristupu turističkoj infrastrukturi. Stoga je izuzetno važno da pristupačnost infrastrukture, svih sadržaja, smještajnih kapaciteta, proizvoda i usluga bude u središtu budućeg turističkog planiranja. U Općini Mošćenička Draga turistička infrastruktura većinom ne zadovoljava potrebe slabo pokretnih osoba i invalida pa je potrebno poraditi na unapređenju pristupačnosti. Jedan od značajnijih izazova u kontekstu pristupačnosti ogleda se u nedostatku informacija o tome koji su elementi turističke ponude pristupačni osobama s invaliditetom. Dostupnost informacija o pristupačnoj infrastrukturi ili smještaju utjecati će na odabir destinacije ili objekta. Općina Mošćenička Draga kroz projekt postavljanja rampe za ulazak u more za osobe sa invaliditetom želi unaprijediti infrastrukturnu prilagodbu i ukloniti neke od postojećih barijera. Međutim, evidentno je da postoji još prostora za napredak. Za daljnji razvoj pristupačnog i uključivog turizma preporučuje se jača suradnja s udrugama osoba s invaliditetom, redovito mapiranje i označavanje pristupačnih turističkih točaka, kreiranje adekvatne informacijske baze, podizanje svijesti i senzibiliziranje javnosti te edukacija dionika u turizmu o potrebama gostiju s invaliditetom i o važnosti razvijanja destinacije koja je pristupačna svima (više u mjeri 3.2.).</p> <p>Uz osiguranje relevantnih i pouzdanih informacija o pristupačnosti turističkih sadržaja u destinaciji, jamči se jednakost, uključenost i mogućnost ravnopravnog uživanja u turističkim sadržajima za svakog pojedinca.</p> <p>Aktivnosti:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Izgradnja i označavanje rampe za ulazak u more za osobe sa invaliditetom te uklanjanje barijera na stazama prema plažama • Ugradnja taktilnih staza i signalizacije za slabovidne osobe • Postavljanje pristupačnih sanitarnih čvorova • Poticanje smještajnih objekata na prilagodbu za teže pokretne osobe (širi prolazi, prilagođene prostorije)
<p>IZVOR FINANCIRANJA</p>	<p>MINTS, PGŽ, Općina Mošćenička Draga, TZ općine Mošćenička Draga</p>
<p>NOSITELJI MJERE</p>	<p>Općina Mošćenička Draga, TZ općine Mošćenička Draga</p>

**PLANIRANI ROK
IZVRŠENJA**

do 2029. godine

MJERA 3.2. Edukacija i senzibilizacija turističkih dionika i lokalnog stanovništva o pristupačnom turizmu**OPIS I AKTIVNOSTI**

Mjera ima za cilj podizanje svijesti i povećanje znanja turističkih djelatnika, predstavnika lokalne samouprave, privatnog sektora, iznajmljivača i lokalnog stanovništva o važnosti pristupačnosti kao temeljnog elementa održivog i uključivog turizma u destinaciji Mošćenička Draga. Pristupačnost nije samo pitanje društvene odgovornosti, već i ključan faktor koji doprinosi konkurentnosti destinacije, stvaranju pozitivnog imidža te unaprjeđenju kvalitete života svih stanovnika, posjetitelja i turista. Nepristupačno okruženje i manjak informacija o mogućnostima kretanja, smještaja i korištenja usluga često odvrćaju osobe s invaliditetom od putovanja. Stoga je nužno osigurati razumijevanje i spremnost lokalne zajednice i turističkog sektora na stvaranje inkluzivnog, empatičnog i informiranog okruženja. Povećanje edukacije i senzibilizacija turističkih dionika i lokalnog stanovništva o pristupačnosti infrastrukture i sadržaja u destinaciji može motivirati osobe s invaliditetom ili slabo pokretne osobe da odaberu općinu Mošćenička Draga za svoj odmor. Pri tome je važno da u senzibilizaciji sinergijski djeluju svi akteri turističke ponude kao i lokalno stanovništvo.

Aktivnosti:

- Organizacija edukacija za djelatnike u turizmu i građane o pristupu i komunikaciji s osobama s invaliditetom
- Poticanje volonterstva i sudjelovanja lokalne zajednice projektima inkluzivnosti
- Suradnja s udrugama osoba s invaliditetom i obrazovnim institucijama na planiranju i ocjenjivanju pristupačnosti

**IZVOR
FINANCIRANJA**

MINTS, PGŽ, Općina Mošćenička Draga, TZ općine Mošćenička Draga

NOSITELJI MJERE

Općina Mošćenička Draga, TZ općine Mošćenička Draga

**PLANIRANI ROK
IZVRŠENJA**

do 2029. godine

MJERA 3.3. Partnerstvo i suradnja svih dionika u razvoju destinacije

OPIS I AKTIVNOSTI	<p>Mjera Partnerstvo i suradnja svih dionika u razvoju destinacije ključna je za uspješan i održiv razvoj turizma u Općini Mošćenička Draga. Turizam kao složen sustav zahtijeva koordinirano djelovanje svih aktera – lokalne samouprave, turističke zajednice, gospodarstvenika, obrazovnih institucija, udruga i stanovnika. Kroz zajedničke projekte dionika potiče se sinergija znanja, resursa i ideja s ciljem podizanja kvalitete i izvrsnosti destinacije. Takva suradnja ne donosi koristi samo turistima, već izravno doprinosi kvaliteti života lokalnog stanovništva, stvarajući uravnotežen odnos između razvoja turizma i očuvanja lokalnih vrijednosti.</p> <p>Umrežavanje s regionalnim i međunarodnim partnerima omogućuje razmjenu dobrih praksi, pristup inovativnim modelima upravljanja destinacijom te uključivanje u europske projekte i fondove koji podupiru održivi turizam. Suradnja na višim razinama dodatno jača prepoznatljivost Mošćeničke Drage kao destinacije koja teži izvrsnosti i autentičnosti.</p> <p>Istodobno, mjera naglašava važnost zajedničkog djelovanja u području promocije destinacije kroz storytelling, digitalne kampanje i zajedničke promotivne materijale, čime se stvara dosljedan, emocionalno privlačan i prepoznatljiv imidž Općine. Takva komunikacija temelji se na autentičnim pričama o ljudima, tradiciji i prirodnim i kulturno-povijesnim resursima, povezujući turiste i lokalnu zajednicu. Ova mjera pridonosi stvaranju snažne mreže partnerstva u kojoj svi dionici prepoznaju svoju ulogu u oblikovanju održive, konkurentne i inkluzivne turističke ponude Općine Mošćenička Draga.</p> <p>Aktivnosti:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Zajednički projekti dionika u cilju podizanja kvalitete i izvrsnosti destinacije, s naglaskom na kvalitetu života lokalnog stanovništva i boravka turista • Umrežavanje s regionalnim i međunarodnim partnerima u realizaciji projekata razvoja turizma destinacije • Jačanje promocije destinacije kroz storytelling, digitalne kampanje i zajedničke promotivne materijale
IZVOR FINANCIRANJA	Općina Mošćenička Draga, TZ općine Mošćenička Draga
NOSITELJI MJERE	Općina Mošćenička Draga, TZ općine Mošćenička Draga
PLANIRANI ROK IZVRŠENJA	kontinuirano

8.2. Smjernice i preporuke

Temeljem provedene analize stanje, rezultata istraživanja i scenarij analize u nastavku se definiraju smjernice i preporuke za ključne dionike:

- Općinu Mošćenička Draga,
- Turističku zajednicu Općine Mošćenička Draga,
- nositelje turističke ponude i druge relevantne dionike.

Cilj je stvoriti koordiniran i participativan sustav upravljanja turizmom, temeljen na načelima održivosti, sinergiji i zajedničkom uključivanju svih dionika, što je naglašeno u posebnom cilju 3 kroz mjeru 3.3. Partnerstvo i suradnja svih dionika u razvoju destinacije.

Plan upravljanja turizmom Općine Mošćenička Draga treba se temeljiti na sljedećim strateškim smjernicama:

1. Održivi razvoj destinacije

- Transformacija modela sezonskog, masovnog turizma u konkurentan, inovativan i održiv turizam temeljen na posebnostima prostora, prirodnim i kulturnim resursima te kvaliteti života lokalne zajednice.

2. Ravnomjerni prostorni i vremenski razvoj turizma

- Poticati razvoj turističkih sadržaja izvan glavne sezone i izvan glavnih turističkih zona (npr. Mošćenice, Brseč, Učka, zaleđe).

3. Sinergija i partnerstvo dionika

- Sustavno povezivati Općinu, TZ, gospodarstvenike, OPG-ove, udruge i stanovništvo u planiranju, provedbi i praćenju turističkog razvoja.

4. Digitalna i zelena transformacija

- Poticati digitalizaciju poslovanja, razvoj pametnih rješenja u turizmu, zelene prakse i projekte energetske učinkovitosti.

5. Očuvanje kulturne i prirodne baštine

- Razvijati kulturni, outdoor i eko-turizam kroz odgovornu valorizaciju resursa (morska obala, planina Učka, kulturne rute).

6. Monitoring i evaluacija održivosti

- Uspostaviti sustav praćenja pokazatelja održivosti i granica nosivosti u skladu s Pravilnikom o metodologiji izrade Plana upravljanja turizmom (NN 112/2024).

a) SMJERNICE ZA OPĆINU MOŠĆENIČKA DRAGA

Općina Mošćenička Draga ima ključnu ulogu u strateškom planiranju i provedbi politika održivog turizma. Dužna je donositi i provoditi strateške dokumente razvoja turizma poput Plana upravljanja destinacijom, koji je usklađen s dokumentima razvoja gospodarstva, prostornog planiranja i zaštite okoliša.

Ključne aktivnosti:

❖ Stvaranje preduvjeta za razvoj turizma

- Priprema projektne dokumentacije za financiranje iz EU fondova.
- Unapređenje turističke infrastrukture (uređenje i tematizacija plaža, šetnica, biciklističkih i planinarskih staza, pristaništa, interpretacijskih centara).
- Poboljšanje komunalne infrastrukture i javnih površina (čistoća, kanalizacija, javna rasvjeta, hortikultura).
- Unapređenje prometne infrastrukture, uključujući parkirališta, punionice za električna vozila i javni prijevoz.
- Izrada prostorno-planskih dokumenata u skladu s granicama nosivosti i prostornom ravnotežom turističkog razvoja.

❖ Održivo upravljanje kulturnom i prirodnom baštinom

- Poticanje projekata revitalizacije povijesnih jezgri (Mošćenice, Brseč).
- Promicanje održivog korištenja resursa Parka prirode Učka i morske obale.

❖ Poticanje inovativne i diferencirane ponude

- Poticati investicije u projekte posebnih oblika turizma (outdoor, gastro, kulturni, well-being).
- Umrežavanje turizma s održivom poljoprivredom i lokalnim poduzetništvom.

❖ Digitalna i zelena transformacija

- Uvesti pametne sustave upravljanja turističkim sadržajima i prometom.
- Unaprijediti digitalnu signalizaciju i javni Wi-Fi.
- Poticati zelene projekte (solarni paneli, recikliranje, korištenje kišnice, obnovljivi izvori energije).

❖ Edukacija i svijest o održivosti

- Organizirati edukacije o održivom turizmu, pravnim okvirima, digitalnim alatima i stranim jezicima.
- Promicati održiv način života i poslovanja kroz nagrade i kampanje.

❖ Upravljanje održivošću i monitoring

- U suradnji s TZ provoditi mjerenje pokazatelja održivosti i granica nosivosti.
- Redovito izvještavati o napretku i predlagati korektivne mjere.

b) SMJERNICE ZA TURISTIČKU ZAJEDNICU OPĆINE MOŠĆENIČKA DRAGA

Turistička zajednica ima ulogu **koordinatora, promotora i edukatora** u sustavu održivog razvoja turizma.

Ključne smjernice:

❖ Razvoj integralnog turističkog proizvoda

- Povezati obalne, kulturne i planinske sadržaje (more – stari grad Mošćenice – Učka – Trebišća, Perun – Brseč) u jedinstvenu cjelinu.
- Razvijati posebne oblike turizma u pred i postsezoni: outdoor, gastro, kulturne i sportske manifestacije.

❖ Brendiranje destinacije

- Izgraditi brend Mošćeničke Drage kao autentične, zelene i aktivne mediteranske destinacije.
- Kroz digitalni marketing i storytelling istaknuti lokalne priče, tradiciju, baštinu i prirodu.

❖ Edukacija i uključivanje zajednice

- Organizirati edukacije za iznajmljivače, ugostitelje i vodiče o održivom poslovanju.
- Promicati koncept „Local host“ – domaćin kao ambasador destinacije.

❖ Upravljanje održivošću

- U suradnji s Općinom pratiti pokazatelje održivosti i granice nosivosti.
- Provoditi analize zadovoljstva gostiju i domaćina.

❖ Digitalna i zelena tranzicija

- Razvijati digitalne platforme, interaktivne karte i QR kod sustave.
- Promicati održivu mobilnost (pješačke i biciklističke rute).

❖ Suradnja i partnerstvo

- Jačati suradnju s TZ Kvarnera, Parkom prirode Učka, susjednim JLS-ovima i LAG-ovima.
- Inicirati zajedničke projekte financirane iz EU i nacionalnih fondova.

c) SMJERNICE ZA OSTALE DIONIKE U TURIZMU

Ostali dionici uključuju: privatne iznajmljivače, hotele i kampove, ugostitelje, OPG-ove, turističke agencije, vodiče, kulturne i sportske udruge te lokalno stanovništvo. Njihova uloga u održivom razvoju destinacije je presudna.

Ključne preporuke:

❖ **Unapređenje i diversifikacija ponude**

- Podići kvalitetu smještaja i usluga.
- Uključiti se u certifikacijske sustave kvalitete.
- Razvijati tematske pakete (outdoor, eno-gastro, kultura).
- Promicati lokalne proizvode i gastronomiju.

❖ **Suradnja i umrežavanje**

- Sudjelovati u zajedničkim projektima i manifestacijama.
- Aktivno sudjelovati u planiranju i promociji destinacije.
- Uključivati se u edukacije i radionice.

❖ **Digitalizacija i promocija**

- Razvijati digitalnu prisutnost, ažurirane web stranice i društvene mreže.
- Koristiti zajedničke platforme za promociju i prodaju turističkih paketa.
- Prikupljati povratne informacije od gostiju i lokalne zajednice.

❖ **Održivost i odgovornost**

- Primjenjivati zelene prakse u poslovanju (smanjenje otpada, recikliranje, energetska učinkovitost).
- Čuvati okoliš, prirodne resurse i kulturnu baštinu.

Provedba ovih smjernica zahtijeva **kontinuiranu suradnju i koordinaciju svih dionika te sustavno praćenje pokazatelja održivosti**. Plan upravljanja turizmom Općine Mošćenička Draga mora biti **živi dokument** koji se redovito evaluira i prilagođava novim okolnostima, uz jasno definirane pokazatelje uspješnosti i odgovornosti svake institucije i dionika.

POPIS PROJEKATA

Sastavni dio plana upravljanja čini popis projekata i taj se popis dostavlja tijelu državne uprave nadležnom za turizam koji te projekte upisuje u bazu projekata. Ovdje navedeni projekti su u funkciji ostvarenja vizije i strateških ciljeva destinacije te se navode opisno uključujući stratešku važnost i moguće izvore financiranja.

❖ *Proširenje lukobrana – razvoj nautičkog turizma*

Opis: Projekt uključuje povećavanje kapaciteta komunalnog veza za lokalno stanovništvo koje se na taj način može razvijati nabavkom plovila za ronilački turizam, ribolovni turizam, doživljajni turizam na moru, organiziranje škole jedrenja, prijevoza putnika (turista).

Strateška važnost: Usklađen s ciljem razvoja cjelogodišnjeg turizma, povećanja prihoda od višegodišnjih boravaka te rasterećenja plaža.

Izvori financiranja: EU fondovi, Ministarstvo mora, prometa i infrastrukture, javno-privatno partnerstvo, PGŽ, Općina.

❖ *Golf Resort Brseč*

Opis: Razvoj golf resorta u zoni Brseča uključuje izgradnju golf igrališta, pratećih sadržaja i smještajnih kapaciteta visoke kategorije.

Strateška važnost: Projekt doprinosi diverzifikaciji turističke ponude, razvoju selektivnih oblika turizma te pozicioniranju Brseča kao destinacije luksuznog i aktivnog odmora.

Izvori financiranja: Privatna ulaganja (greenfield investicije), strateški partneri, moguće EU sufinanciranje kroz programe ulaganja u zelenu infrastrukturu.

❖ *Glamping Sv. Ivan*

Opis: Uspostava luksuznog glamping kampa na lokaciji Sv. Ivan, s naglaskom na održivost, ekološki dizajn i doživljaj prirode.

Strateška važnost: Projekt je u skladu s ciljevima razvoja outdoor turizma, produženja sezone i poticanja inovativnih smještajnih koncepata.

Izvori financiranja: EU fondovi, privatni investitori, Općina kroz prostorno-plansku podršku.

❖ *Razvoj turističke zone Sv. Ivan*

Opis: Cjelovito planiranje i uređenje zone Sv. Ivan uključujući smještajne objekte, šetnice, kulturne i rekreativne sadržaje te komunalnu infrastrukturu.

Strateška važnost: Ključan za ravnomjerni prostorni razvoj destinacije i smanjenje pritiska na postojeće turističke zone.

Izvori financiranja: EU fondovi, Ministarstvo turizma i sporta, privatni investitori.

❖ *Decking ispod parka Contovo*

Opis: Izgradnja sunčališta odnosno drvene šetnice – decking konstrukcije ispod parka Contovo, koja omogućava nesmetano izlaganje suncu u ljetnim mjesecima te sigurno kretanje uz more te dodatne sadržaje izvan ljetnih mjeseci (odmor, vidikovci, interpretativne točke).

Strateška važnost: U funkciji povećanja dostupnosti obalnog pojasa, podizanje kvalitete boravka te održivog uređenja priobalja.

Izvori financiranja: EU fondovi, sredstva Općine, javno-privatno partnerstvo.

❖ *Razvoj sportsko–rekreacijske zone Sv. Petar*

Opis: Uređenje multifunkcionalne sportsko-rekreacijske zone s igralištima, trim-stazom i sadržajima za rekreaciju lokalnog stanovništva i posjetitelja.

Strateška važnost: Projekt doprinosi ciljevima razvoja aktivnog i sportsko-rekreacijskog turizma, produženju turističke sezone te poboljšanju kvalitete života stanovnika.

Izvori financiranja: Ministarstvo turizma i sporta, Nacionalni program oporavka i otpornosti (zeleni i digitalni projekti), Općina Mošćenička Draga.

❖ *Uređenje pješačkih i biciklističkih staza i šetnica na području općine*

Opis: Uređenje mreže staza i šetnica Sv. Ivan – Vodna draga – Mošćenice – Kalvarija, uz postavljanje signalizacije, odmorišta i interpretacijskih točaka.

Status: U fazi pripreme projektne dokumentacije; objava poziva za financiranje planirana u I. kvartalu 2026.

Strateška važnost: Projekt je u skladu s ciljevima outdoor i kulturnog turizma te integrira obalni i planinski dio destinacije.

Izvori financiranja: EU fondovi (NPOO), Park prirode Učka.

❖ *Dodatno uređenje staza, šetnica i kulturno–povijesnih ruta*

Opis: Obnova i označavanje kulturno-povijesnih staza (npr. Mošćenice–Brseč, staze prema Učki) s interpretacijskim elementima i digitalnim vodičima.

Strateška važnost: U skladu s ciljem razvoja kulturno-doživljajnog turizma i očuvanja lokalnog identiteta.

Izvori financiranja: Ministarstvo kulture i medija, EU fondovi, TZ, LAG-ovi.

❖ *Inoviranje i ulaganje u manifestacije i događaje*

Opis: Ulaganje u modernizaciju i širenje kulturnih, gastro i sportskih manifestacija (npr. Ribarske večeri, Dani općine, outdoor festivali).

Strateška važnost: Doprinosi produženju turističke sezone, jačanju identiteta i brendiranja destinacije.

Izvori financiranja: TZ općine Mošćenička Draga, Ministarstvo turizma i sporta, Hrvatska turistička zajednica, EU programi.

❖ *Postavljanje rampe za ulazak u more za osobe s invaliditetom*

Opis: Ugradnja pristupnih rampi i pomagala za osobe smanjene pokretljivosti na glavnim plažama u Mošćeničkoj Dragi.

Strateška važnost: Projekt promiče pristupačni odnosno inkluzivni turizam i društvenu odgovornost, usklađen s ciljem dostupnosti turističkih sadržaja svima.

Izvori financiranja: Nacionalni program za pristupačnost, Ministarstvo turizma i sporta, Ministarstvo hrvatskih branitelja, sredstva Općine.

9. IMPLEMENTACIJA I PRAĆENJE PROVEDBE PLANA

Donošenje Plana upravljanja turizmom Općine Mošćenička Draga ne predstavlja završetak, nego početak transformacije postojećeg turističkog modela — od sezonalnog turizma temeljenog na moru i suncu prema visoko konkurentnom, održivom i odgovornom turizmu koji odgovara suvremenim potrebama ciljnih segmenata (outdoor turisti, ljubitelji kulture i baštine, nautičari, ekoturisti).

Plan upravljanja nema vrijednost bez sustavne implementacije na svim razinama i redovitog praćenja rezultata s ciljem kontinuiranog unaprjeđenja turističkog sustava, temeljenog na ekonomskim, društvenim i ekološkim načelima održivog razvoja.

Plan upravljanja destinacijom Općine Mošćenička Draga donijeti će se nakon otvorenog javnog savjetovanja i rasprave na Općinskom vijeću. U njegovu izradu bila je uključena lokalna zajednica, turistički sektor, udruge i stanovnici putem radionica, anketa i javnih konzultacija. U suradnji s Turističkom zajednicom Općine Mošćenička Draga kontinuirano su prikupljeni podaci radi procjene pokazatelja održivosti i granica nosivosti turističkih kapaciteta.

Plan ima značaj samo ako se provodi zajednički i koordinirano, kroz sinergiju svih dionika, a ne kao skup teorijskih mjera. Ključ uspjeha je motiviranost i sudjelovanje svih uključenih — lokalne samouprave, turističke zajednice, poduzetnika i stanovnika — u ostvarivanju zajedničke vizije razvoja turizma.

Pozicioniranje Mošćeničke Drage kao prepoznatljive, autentične i održive turističke destinacije temelji se na kvaliteti doživljaja, ravnomjernom prostornom razvoju i poštovanju nosivog kapaciteta prostora. To je preduvjet produženja sezone i kvalitativne transformacije turizma u smjeru inovativne, otporne, diverzificirane i održive ponude.

Plan upravljanja turizmom Općine Mošćenička Draga treba biti usklađen s Planom upravljanja turizmom Primorsko-goranske županije te povezan s razvojnim planovima šireg područja Liburnije i Kvarnera, u cilju stvaranja integriranog turističkog proizvoda i povezane destinacijske kvalitete.

Implementacija Plana mora biti sustavna i koordinirana, pod upravljanjem Turističke zajednice Općine Mošćenička Draga i Općine Mošćenička Draga, uz stalnu komunikaciju i umrežavanje svih dionika. Projekti moraju biti povezani s ciljevima održivosti i doprinijeti poboljšanju pokazatelja nosivosti i kvalitete života lokalnog stanovništva.

U svrhu transparentnosti i participativnog upravljanja, nužno je kontinuirano izvješćivanje o provedbi, evaluacija postignutih rezultata te pravodobno prilagođavanje mjera u skladu s novim okolnostima i tržišnim trendovima.

10. ZAKLJUČAK

Plan upravljanja destinacijom i izračun prihvatnog kapaciteta Općine Mošćenička Draga predstavlja cjeloviti strateški dokument utemeljen na detaljnoj analizi postojećeg stanja, evaluaciji razvojnih potencijala te precizno izračunatim pokazateljima održivosti i prihvatnog kapaciteta prostora. Svi doneseni zaključci i preporuke rezultat su interdisciplinarnog pristupa koji je uključivao primarna istraživanja, provedbu anketiranja turista i lokalnog stanovništva, obradu statističkih pokazatelja, terenska opažanja i konzultacije s relevantnim dionicima od turističke zajednice, jedinice lokalne samouprave, članova turističkog vijeća, iznajmljivača, udruga i građana. Time je osigurano da dokument ne bude samo stručno utemeljen, nego i duboko ukorijenjen u realnim potrebama, percepcijama i očekivanjima šire zajednice te posjetitelja i turista.

Analiza stanja pokazala je da Mošćenička Draga raspolaže iznimnim prirodnim, kulturnim i krajobraznim vrijednostima koje čine temelj turističke atraktivnosti destinacije. Prostor karakteriziraju autentična obalna i planinska baština, očuvani okoliš, raznoliki resursi pogodni za aktivni, kulturni, gastro i događajni turizam te izrazita vizualna prepoznatljivost. Istodobno, uočeni su izazovi vezani uz prostornu ograničenost, sezonalnost, prometnu protočnost, infrastrukturni pritisak u ljetnim mjesecima i potrebu za uravnoteženim razvojem koji neće ugroziti temeljne vrijednosti područja. Upravo ta osjetljivost prostora zahtijeva promišljeno upravljanje, temeljeno na kvantitativnim i kvalitativnim pokazateljima, što je bio jedan od glavnih zadataka ovog dokumenta.

Izračunati pokazatelji prihvatnog kapaciteta i održivosti ukazali su na jasnu činjenicu da daljnji razvoj turizma mora biti usmjeren kontroli intenziteta turističkog opterećenja, ravnomjernijoj prostornoj i vremenskoj distribuciji posjetitelja te poticanju oblika turizma koji stvaraju veći multiplicirajući učinak uz manji pritisak na okoliš. Primarni podaci dobiveni anketiranjem turista potvrdili su da posjetitelji prije svega cijene prirodnu ljepotu, mir, sigurnost, kvalitetu plaža i tradiciju lokalnog područja, dok stanovnici najčešće navode potrebu za boljim upravljanjem prometom, većom kontrolom apartmanizacije i očuvanjem kvalitete života tijekom glavne sezone. Usporedba ovih percepcija omogućila je usmjeravanje ciljeva i mjera prema stvaranju ravnoteže – očuvanju identiteta i prostora, očuvanju zadovoljstva stanovnika i podizanju kvalitete turističkog doživljaja.

Posebni ciljevi i mjere definirani u Planu izravno su proizašli iz utvrđenih potreba i razvojnih mogućnosti. Njihov fokus je na unapređenju upravljačkih kapaciteta destinacije, daljnjoj diversifikaciji turističke ponude, jačanju specifičnih oblika turizma, održivom korištenju prostora, digitalizaciji i inovacijama u upravljanju turističkim tokovima, te snažnijem

uključivanju lokalne zajednice u procese planiranja i odlučivanja. Time se postavlja temelj za dugoročno održivo pozicioniranje Mošćeničke Drage kao destinacije koja ne teži masovnosti, već kvaliteti, autentičnosti i stabilnosti razvoja.

Važan segment odnosi se na potrebu jačanja institucionalne koordinacije i integriranog upravljanja destinacijom. Budući da se izazovi poput prometnog opterećenja, prostorne ograničenosti ili zaštite okoliša ne mogu rješavati isključivo kroz djelovanje turističkog sektora, Plan predviđa usku suradnju svih relevantnih službi na svim razinama upravljanja, komunalnih poduzeća, turističkih subjekata, udruga i stanovništva. Upravljanje turizmom mora prerasti u integrirani proces odlučivanja u kojem se razvojni ciljevi sagledavaju kroz prizmu održivosti, otpornosti i dugoročnog interesa zajednice.

Osim toga, analizom tržišnih trendova i potražnje potvrđena je potreba za daljnjim pozicioniranjem Mošćeničke Drage u segmentima aktivnog i gastro odmora, kulturnog doživljaja i cjelogodišnjih manifestacija koji mogu doprinijeti produženju sezone i većoj ekonomskoj stabilnosti. Mjere poticanja poduzetništva, ulaganja u zelenu infrastrukturu, valorizacija kulturne baštine te razvoj interpretacijskih i edukacijskih sadržaja ključni su alati za postizanje ovih ciljeva. Posebna pažnja pridana je očuvanju okoliša kao temeljne konkurentske prednosti – svaka planirana intervencija mora se provoditi uz strogo poštivanje prirodnih ograničenja i standarda održivosti.

Ovaj Plan upravljanja turizmom definira smjerove i mehanizme za stvaranje uravnoteženog, odgovornog i visokokvalitetnog turističkog razvoja. Dokument ne nudi samo viziju, već konkretne i provedive mjere usklađene s realnim kapacitetima i potrebama općine. Pritom se naglašava da je uspješnost provedbe uvjetovana kontinuiranim praćenjem pokazatelja, prilagodbom mjera novim okolnostima te aktivnim uključivanjem svih dionika.

Mošćenička Draga ima potencijal ostati primjer destinacije koja uspješno čuva svoje prirodne i kulturne resurse, njeguje lokalni identitet i gradi turističku ponudu visoke dodane vrijednosti. Implementacija ovog Plana pruža čvrstu osnovu za ostvarenje tog cilja – razvoja koji je održiv, uključiv, ekonomski stabilan i usmjeren na kvalitetu života stanovnika te kvalitetu boravka posjetitelja. Takav razvojni model omogućuje da Mošćenička Draga i u budućnosti ostane prepoznatljiva kao atraktivna, dobro upravljana i održiva turistička destinacija, čiji razvoj počiva na stručno utemeljenim analizama, dobroj suradnji i odgovornom odnosu prema prostoru.

11. POPIS REFERENCI

1. Bioportal. (n.d.). Informacijski sustav zaštite prirode. <https://bioportal.hr/>
2. Boranić Živoder, S., Marković Vukadin, I., i Trezner, Ž. (2025)., *Upravljanje turističkom destinacijom - Udžbenik za polaznike*. Ministarstvo turizma i sporta.
3. Državni zavod za statistiku. (2025). Zaposleni u pravnim osobama po županijama i gradovima/općinama prema NKD-u 2007., stanje 31. ožujka 2025. <https://podaci.dzs.hr/media/xpkfrkth/zaposlenost-i-place-pregled-po-zupanijama.xlsx>
4. Državni zavod za statistiku. (2021a). Popis stanovništva po gradovima i općinama, 2021. https://podaci.dzs.hr/media/td3jvrbu/popis_2021stanovnistvo_po_gradovima_opcina_ma.xlsx
5. Đurkin Badurina, J., Kovačić, N., Paleka, H., i Soldić Frleta, D. (2025). *Rušenje prepreka: Stvaranje uključivih turističkih destinacija*. In press.
6. Đurkin Badurina, J., Rudan, E. (2021). *Smjernice za menadžment i marketing prekograničnih turističkih proizvoda*. Fakultet za menadžment u turizmu i ugostiteljstvu, Opatija.
7. European Travel Commission. (2025). Futureproofing European Tourism through Scenario Planning and Strategic Foresight. Brussels: European Travel Commission. <https://etc-corporate.org/reports/futureproofing-european-tourism-through-scenario-planning-and-strategic-foresight/>
8. Eurostat. (2024). Tourism statistics – nights spent at tourist accommodation establishments. <https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/>
9. eVisitor. (n.d.). Informacijski sustav za prijavu i odjavu turista. <https://www.evisitor.hr/>
10. Gault & Millau, <https://hr.gaultmillau.com/en/>
11. Michelin guide, <https://guide.michelin.com/en/hr/primorje-gorski-kotar/moscenicka-draga/restaurants?sort=distance>
12. Ministarstvo turizma i sporta. (2024). Pristupačan turizam: Priručnik za inkluzivnu uslugu i zapošljavanje.
13. Ministarstvo turizma i sporta. (2023). Nacionalni plan razvoja održivog turizma do 2027. godine. https://mint.gov.hr/UserDocsImages/2023_dokumenti/Nacionalni%20plan%20razvoja%20odr%C5%BEivog%20turizma%20do%202027.%20godine%20i%20Akcijski%20plan%20do%202025.%20godine.pdf
14. Ministarstvo turizma i sporta (2023). Strategija razvoja održivog turizma do 2030. godine. Narodne novine, br. 18/2023. https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/full/2023_01_2_18.html
15. Ministarstvo turizma i sporta. (2025a). Alati za upravljanje razvojem turizma u destinaciji. <https://mint.gov.hr/alati-za-upravljanje-razvojem-turizma-u-destinaciji/23970> 22
16. Ministarstvo turizma i sporta. (2025b). Smjernice za provođenje istraživanja zadovoljstva cjelokupnim boravkom u destinaciji: Ankete turista i jednodnevnih posjetitelja. <https://mint.gov.hr/UserDocsImages/dokumenti/Smjernice%20za%20provo%C4%91enje%20istra%C5%BEivanja%20zadovoljstva%20cjelokupnim%20boravkom%20u%20destinaciji%20V1.2%20lipanj%202025>
17. Ministarstvo turizma i sporta. (2025c). Smjernice za provođenje istraživanja stavova lokalnog stanovništva o turizmu i utjecaju turizma na kvalitetu života: Anketa lokalnog stanovništva. Anketa lokalnog stanovništva. https://mint.gov.hr/UserDocsImages/1A_UPISNICI/Smjernice%20za%20provo%C4%91enje%20istra%C5%BEivanja%20stavova%20lokalnog%20stanovništva%20o%20turizmu%20i%20utjecaju%20turizma%20na%20kvalitetu%20zivot

[91enje%20istra%C5%BEivanja%20stavova%20lokalnog%20stanovni%C5%A1tva.pdf](#)

18. Mitski park, Zajednička prekogranična turistička destinacija za očuvanje, zaštitu i promicanje batine mitskog prostora: obrazovni priručnik, Rodik, Mošćenička Draga, 2020.
19. Munić Vesna, Srednjovjekovno crkveno graditeljstvo Mošćeničke župe, Croatica Christiana periodica, vol. 27, br. 51, 2003, str. 11-26.
20. Nacionalni plan izjednačavanja mogućnosti za osobe s invaliditetom za razdoblje od 2021. do 2027. godine
<https://mrosp.gov.hr/UserDocsImages/dokumenti/Glavno%20tajni%C5%A1tvo/Godi%C5%A1nji%20planovi%20i%20strate%C5%A1ka%20izvje%C5%A1%C4%87a/Nacionalni%20plan%20izjedna%C4%8Davanja%20mogu%C4%87nosti%20za%20osobe%20s%20invaliditetom%20za%20razdoblje%20od%202021%20do%202027.%20godine.pdf>
21. Nastavni zavod za javno zdravstvo Primorsko-goranske županije. (2019). Podaci o kakvoći mora na morskim plažama na području općine Mošćenička Draga za 2019. godinu.
22. Nastavni zavod za javno zdravstvo Primorsko-goranske županije. (2023). Podaci o kakvoći mora na morskim plažama na području općine Mošćenička Draga za 2023. godinu.
23. Nastavni zavod za javno zdravstvo Primorsko-goranske županije. (2024). Podaci o kakvoći mora na morskim plažama na području općine Mošćenička Draga za 2014. godinu.
24. OECD. (2024). OECD Tourism Trends and Policies 2024. OECD Publishing.
<https://doi.org/10.1787/80885d8b-en>
25. Općina Mošćenička Draga, Strategija zelene urbane obnove općine Mošćenička Draga, <https://moscenicka-draga.hr/strategija-zelene-urbane-obnove/>
26. Park prirode Učka, Poučne staze i šetnice, <https://www.pp-ucka.hr/info-za-posjetitelje/poucne-staze-i-setnice/>
27. Pravilnik o javnoj turističkoj infrastrukturi, Narodne novine 136/2021
28. Primorsko-goranska županija, Regionalni program uređenja i upravljanja morskim plažama na području Primorsko-goranske županije, 2015.
29. Turistička zajednica općine Mošćenička Draga, Turistički promet TZ, https://www.tz-moscenicka.hr/hr/turisticki_promet_tz/491/76
30. UN Tourism. (n.d.). Accessible tourism. <https://www.unwto.org/accessibility>
31. World Tourism Organization. (2024). International tourism highlights: 2024 edition. UN Tourism. <https://doi.org/10.18111/9789284425808>
32. Zakon o ravnopravnosti spolova (Narodne novine, 82/08, 69/17), <https://ravnopravnost.gov.hr/zakon-o-ravnopravnosti-spolova/1712>
33. Zakon o turizmu (Narodne novine, 156/23), https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/full/2023_12_156_2382.html
34. Zakon o turističkim zajednicama i promicanju hrvatskog turizma (Narodne novine, 2/19, 42/20), <https://www.zakon.hr/z/342/zakon-o-turistickim-zajednicama-i-promicanju-hrvatskog-turizma>
35. World Economic Forum. (2025).
https://reports.weforum.org/docs/WEF_Travel_and_Tourism_at_a_Turning_Point_2025.pdf
36. Županijska lučka uprava Opatija - Lovran - Mošćenička Draga, Luka Mošćenička Draga, <https://portopatija.hr/luka-moscenicka-draga/>

12. POPIS TABLICA I GRAFIKONA

Popis tablica:

Tablica 1. Dionici uključeni u izradu Plana upravljanja	3
Tablica 2. Ukupan turistički promet na području TZ Mošćenička Draga (dolasci i noćenja 2019.–2024.)	7
Tablica 3. Prosječno trajanje boravka turista (u danima) na području TZ Mošćenička Draga u razdoblju 2019.-2024.	9
Tablica 4. Turistički promet po naseljima na području TZ Mošćenička Draga (2023.–2024.)	10
Tablica 5. Sveukupno dolasci i noćenja po mjesecima, usporedba 2024/2023	11
Tablica 6. Top 10 emitivnih tržišta TZ Mošćenička Draga prema dolascima i noćenjima (2023.–2024.)	12
Tablica 7. Plaže Općine Mošćenička Draga	14
Tablica 8. Popis najznačajnijih turističkih atrakcija	17
Tablica 9. Smještajni kapaciteti u općini Mošćenička Draga u 2024. godini (broj smještajnih jedinica prema kategorizaciji)	22
Tablica 10. Ugostiteljski objekti na području općine Mošćeničke Drage	24
Tablica 11. Usporedba odabranih općina	34
Tablica 12. Usporedba s Cinque Terre	35
Tablica 13. Demografska obilježja stanovnika (n=174)	85
Tablica 14. Demografska obilježja ispitanika (n=272)	86
Tablica 15. SWOT analiza općine Mošćenička Draga.....	90

Popis grafikona:

Grafikon 1. Broj noćenja i dolazaka na području TZ Mošćenička Draga u razdoblju 2019.-2024.	8
Grafikon 2. Struktura i kretanje noćenja turista prema vrstama smještajnih objekata na području TZ Mošćenička Draga (2019.–2024.).....	9
Grafikon 3. Struktura noćenja prema emitivnim tržištima TZ Mošćenička Draga u 2024. godini	13
Grafikon 4. Struktura smještajnih kapaciteta u općini Mošćenička Draga u 2024. godini	21
Grafikon 5. Ukupni smještajni kapaciteti u općini Mošćenička Draga u razdoblju od 2019. do 2024. godine (broj smještajnih jedinica).....	22
Grafikon 6. Smještajni kapaciteti u općini Mošćenička Draga u razdoblju od 2019. do 2024. godine (broj kreveta)	23
Grafikon 7. Broj zaposlenih u srpnju i prosincu u izabranim godinama u općini Mošćenička Draga ...	28
Grafikon 8. Noćenja u turističkim smještajnim objektima EU-a, 2010.–2023.	38

13. PRILOZI

Pokazatelji baštine

1. Udio zaštićenih područja u destinaciji u ukupnoj površini destinacije (ukupno i pojedinačno po kategoriji zaštite)

		Kategorija 1	Kategorija 2
MOŠĆENIČKA DRAGA	1. Površina zaštićenih prirodnih područja prema kategoriji	23,37 Km ² (14,56% se nalazi na području općine M. Draga)	0,12, km ² (1,39% se nalazi na području općine M. Draga)
	2. Kategorija zaštite prirodnih područja	Park prirode Učka i dio Čičarije	Učka južni dio – značajni krajoobraz
	3. Površina destinacije	Kopneni dio: 43,96 km ²	

Biportal, JU Zavod za prostorno uređenje Primorsko-goranske županije; Općina Mošćenička Draga

2. Popis zaštićenih kulturnih dobara, preventivno zaštićenih dobara i zaštićenih prirodnih područja

	MOŠĆENIČKA DRAGA
	Naziv kulturnog dobra / Vrsta kulturnog dobra
1. Popis i vrsta zaštićenih kulturnih dobara	1. Arheološka zona kanjona Draga i Peruna / arheologija
	2. Arheološka zona Molinarska Draga-Podmaj / arheologija
	3. Hidroarheološke zone od rta Prklo do Riječke luke /arheologija
	4. Kulturno-povijesna (urbanistička) cjelina Mošćenička Draga / kulturnopovijesna cjelina
	5. Kulturno-povijesna (urbanistička) cjelina Mošćenice / kulturnopovijesna cjelina
	6. Rodna kuća Eugena Kumičića / nepokretna pojedinačna
	7. Ruralna cjelina Kraj / kulturnopovijesna cjelina
	8. Ruralna cjelina Zagore – Brseč / kulturnopovijesna cjelina
	9. Toš Brseč / nepokretna pojedinačna
	10. Toš - mlin za masline Mošćenice / nepokretna pojedinačna
	11. Urbanistička cjelina naselja Brseč / kulturnopovijesna cjelina
	12. Umijeće gradnje i plovidbe tradicijskim barkama Kvarnera / nematerijalno kulturno dobro
	Ukupno prema vrstama: 3 arheologija, 5 kulturnopovijesna cjelina, 3 nepokretna pojedinačna, 1 nematerijalno kulturno dobro.

2. Popis i vrsta kulturnih dobara nacionalnog značaja	1. Nema kulturnih dobara upisanih na listu kulturnih dobra od nacionalnog značenja.
3. Popis i vrsta preventivno zaštićenih dobara	1. Sakralno-agrarni krajolik brsečkog polja / kulturni krajolik 2. Crkva Sv. Sebastijana / nepokretno pojedinačno Ukupno prema vrstama: 1 kulturni krajolik, 1 nepokretno pojedinačno kulturno dobro.
4. Popis i kategorija zaštićenih prirodnih područja u RH	1. Učka / park prirode 2. Učka – južni dio / značajan krajobraz

Izvor: Registar kulturnih dobara RH, Bioportal